

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สันต์ชัย รามะนพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2550

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

บทคัดย่อ

ของ

สันต์ชัย รามะนพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2550

สันต์ชัย รามะนพ. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :

อาจารย์ ดร.สุพร เข้มแข็ง, อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 865 คน ได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMRA) และการวิเคราะห์โปรไฟล์ (Profile Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ .515, .356 และ .562 ตามลำดับ ส่วนค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ .612, .562 และ .557 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน ส่งผลทางบวกต่อความสามารถอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองส่งผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองส่งผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนและความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนทั้งสองระดับชั้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS
AND SELF-RELIANCE OF MATTHAYOMSUKSA I AND VI STUDENTS
IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PRANAKON SRI AYUTTHAYA
EDUCATIONAL SERVICE AREA I.

AN ABSTRACT
BY
SANCHAI RAMANOP

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
May 2007

Sanchai Ramanop. (2007). *A study of relationship between some factors and self - reliance of Matthayomsuksa I and VI students in schools under the office of Pranakon Sri Ayutthaya Educational Service Area I*. Master thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University . Advisor Committee : Dr. Suwaporn Semheng, Dr. Sakesan Tongkhambanchong.

The purposes of this research were 1) to investigate the relationship between some factors and self – reliance in learning, in daily life activity and in economics; 2) to identify beta weights of each factor contributed to the self – reliance in learning, in daily life activity and in economics; and 3) to compare the self – reliance of Matthayomsuksa I and VI students according to their different educational levels. The samples groups were 865 Matthayomsuksa I and VI students in schools under the office of Pranakon Sri Ayutthaya Educational Service Area I, selected by two – stage random sampling. Tools used in the research were questionnaires on self – control, self – efficacy beliefs, positive communication patterns of parent, relationship among friends, relationship among teachers, self – reliance in learning, self – reliance in daily life activity and self – reliance in economics. The data were analyzed by using Multivariate Multiple Regression Analysis (MMRA) and Profile Analysis .

The results were:

1. The multiple correlations coefficient between some factors and self – reliance in learning, in daily life activity and in economics of Matthayomsuksa I students were .515, .356 and .562 respectively; and of Matthayomsuksa VI students were .612, .562 and .557 respectively, with statistical significance at the level of .01 .

2. The beta weight of some factors contributed to Self – Reliance in learning, in daily life activity and in economics were as follows :

- 2.1 Self – control, self - efficacy beliefs and relationship among teachers positively contributed to self – reliance in learning of Matthayomsuksa I students with statistically significance at the level of .01 . For Matthayomsuksa VI students, self – control and self - efficacy beliefs positively contributed to self – reliance in learning with statistically significance at the level of .01 but the positive communication

patterns of parent negatively contributed with statistically significance at the level of .05 .

2.2 Self – control and self - efficacy beliefs positively contributed to self – reliance in daily life activity in Matthayomsuksa I students with statistically significance at the level of .01 but the positive communication patterns of parent negatively contributed with statistical significance at the level of .05. For Matthayomsuksa VI students, self – control and self - efficacy beliefs positively contributed to self – reliance in daily life activity with statistically significance at the level of .01 while relationship among friends and relationship among teachers positive contributed with statistical significance at the level of .05

2.3 Self – control, self - efficacy beliefs and relationship among teachers positively contributed to self – reliance in economics of Matthayomsuksa I students with statistically significance at the level of .01. For Matthayomsuksa IV students, self – control and self - efficacy beliefs positively contributed with statistically significance at the level of .01 .

3. The Matthayomsuksa VI students had self – reliance in daily life activity higher than Matthayomsuksa I students with statistically significance at the level of .01. While self – reliance in learning and self – reliance in economics of Matthayomsuksa I and VI students were found not statistically significance difference.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
สันต์ชัย รามะนพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
ของ
สันต์ชัย รามะนพ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ส.วาสนา ประवालพฤษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.สุพร เข้มเฮง ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร. เสกสรรค์ ทองคำบรรจง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดทำปริญญานิพนธ์นี้ ทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ทำให้ปริญญานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจาก รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์ ซึ่งเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำวิจัย รู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์ในงานด้านวิชาการอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ ศลโกสม รองศาสตราจารย์ วณิช สุธารัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินตนา เวชมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุกิจ สุวานิช อาจารย์ ดร. อมรรัตน์ สนั่นเสียง และ อาจารย์ มิ่ง เทพครเมือง เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความเอื้อเฟื้อและสนับสนุนจาก ผู้บริหาร คณะครู ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่เป็กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ดี มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน นายสมคิด โพธิ์สง่า และคณะครูจากโรงเรียนเทศบาลวัดทองบุโบราณคณิสสร ที่เป็กำลังใจและให้การสนับสนุนด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ นายสำเร็จ รามะนพ และนางยุพา เอี่ยมสมบัติ ซึ่งเป็นบิดามารดา ที่ให้กำลังใจ ความห่วงใย ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา รวมทั้งขอขอบคุณคุณอา ทุกท่านที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

คุณค่าอันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ คุณย่าพิศ รามะนพ ที่ให้การอบรมเลี้ยงดู เป็นกำลังใจให้เมื่อผู้วิจัยมีความท้อแท้และสิ้นหวัง ตลอดจนปลุกฝังให้ผู้วิจัยมีความรักในการศึกษาเล่าเรียนและรักความก้าวหน้า ผู้วิจัยจะขอจดจำพระคุณอันหาที่เปรียบมิได้นี้ ตลอดไป

สันต์ชัย รามะนพ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	4
ตัวแปรที่ศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	7
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง	11
ความหมายของความสามารถในการพึ่งตนเอง	11
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง	13
พัฒนาการของบุคลิกภาพในเชิงความเป็นตัวของตัวเอง	18
องค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง	19
พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ที่พึ่งตนเองได้ทางการเรียน	20
ประโยชน์ของแนวคิดการพึ่งตนเอง	21
ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง	21
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในความสามารถของตน	21
ความหมายของความเชื่อในความสามารถของตน	21
ทฤษฎีความเชื่อในความสามารถของตน	22
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในความสามารถของตน	27
พฤติกรรมของบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตน	28
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง	29
ความหมายของการควบคุมตน	29
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม.....	31
ความสำคัญของการควบคุมตนเอง.....	32
ลักษณะของบุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูงและต่ำ.....	35
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในครอบครัว.....	36
ความหมายและลักษณะของการสื่อสาร.....	36
รูปแบบของการสื่อสารในครอบครัว.....	37
ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว.....	41
ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัวกับการพัฒนาบุคคลวัยรุ่น.....	42
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน.....	43
ความหมายของสัมพันธภาพ.....	43
หลักพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ.....	43
ปัจจัยที่ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	45
หลักการสร้างสัมพันธภาพ.....	46
การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน.....	48
การพัฒนาสัมพันธภาพ.....	50
วัยรุ่นกับสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน.....	50
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	51
ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	51
ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	52
ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	53
สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น.....	54
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตาม	
หลายตัว.....	55
การวิเคราะห์มัลติแวลูเอท.....	55
การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว.....	55
เกณฑ์อัตราส่วนไลกลีฮูดและสถิติเอฟของราวี.....	60
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์โปรไฟล์.....	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
นิยามของโปรไฟล์และการวิเคราะห์โปรไฟล์.....	61
ลักษณะของโปรไฟล์.....	62
การวิเคราะห์โปรไฟล์ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปร.....	62
คำถามในการวิจัย.....	63
สมมติฐานและการทดสอบ.....	64
ข้อจำกัดในการวิเคราะห์โปรไฟล์.....	69
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง.....	71
งานวิจัยต่างประเทศ.....	71
งานวิจัยในประเทศ.....	72
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	74
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	78
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	94
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	121
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	122
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า.....	126
ข้อเสนอแนะ.....	131

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	133
ภาคผนวก.....	141
ภาคผนวก ก	142
ภาคผนวก ข	144
ภาคผนวก ค	153
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	166

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอต่างๆ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.....	75
2	รายชื่อโรงเรียนและจำนวนห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละอำเภอที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 2	76
3	จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	77
4	ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยแต่ละด้านต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ.....	103
5	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	105
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.....	106
7	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวของตัวแปรแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ	108
8	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน.....	110
9	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน.....	112
10	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ.....	114

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 ค่าสถิติเชิงบรรยายของระดับโดยเฉลี่ยของเส้นโปรไฟล์ (Average Level) และการกระจายในเส้นโปรไฟล์ (Dispersion) ของตัวแปรความสามารถในการฟังตนเองในด้านต่างๆ เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน.....	116
12 ผลการทดสอบความขนานกันของโปรไฟล์ (Parallelism) ความพ้องกันของโปรไฟล์ (Coincident) และความแบนราบของโปรไฟล์ (Flatness) ในการวิเคราะห์โปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการฟังตนเองด้านการเรียนด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน.....	117
13 การวิเคราะห์ Simple effect ตามโปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการฟังตนเองเมื่อจำแนกตามระดับชั้น.....	119

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการศึกษาค้นคว้า.....	9
2 แสดงการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ.....	22
3 แสดงความสัมพันธ์ที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตน และความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น.....	23
4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในความสามารถของตนเองและความคาดหวัง ในผลลัพธ์.....	24
5 การเปรียบเทียบสองโปรไฟล์ภายใต้สมมติฐานความยาวนานกันของโปรไฟล์.....	65
6 ความเท่าเทียมกันของระดับของเส้นโปรไฟล์.....	67
7 ระดับโดยเฉลี่ยเมื่อเส้นโปรไฟล์มีความไม่ยาวนานกัน.....	67
8 ความราบเรียบของเส้นโปรไฟล์.....	68
9 ลำดับขั้นการสร้างแบบสอบถาม.....	79
10 กราฟเส้นแสดงระดับโดยเฉลี่ยของเส้นโปรไฟล์ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6.....	117

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากภาวะวิกฤตของประเทศที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2540 ได้สะท้อนให้เห็นถึงหลายประการ นอกเหนือจากความเสียหายอย่างมหาศาลที่เกิดแก่ชาวไทยทั้งมวล เช่น ได้เห็นถึงความพลั้งพลาดทางทัศนคติและค่านิยมของการใช้ชีวิตและการทำงานรวมถึงการศึกษา จนทำให้ไทยสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองและทรัพยากรอันมีค่า ตลอดจนสูญเสียความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่คนไทยมีอยู่ (วรรณิ แกมเกตุ. 2547: 69) ซึ่งถ้าหากย้อนกลับมามองโครงการในพระราชดำริที่หลากหลายจำนวนมาก ในภาวะที่บ้านเมืองประสบปัญหาเช่นนี้ แนวพระราชดำริที่กล่าวถึงการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) จึงเป็นแนวทางที่สำคัญและมีความหมายยิ่งต่อการผ่านพ้นวิกฤตแห่งการพัฒนาที่เผชิญอยู่ในขณะนี้และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต (ธโรธร ตู่ทองคำ. 2545: 46)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และมีคุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงามในการดำรงชีวิตและมีเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ คือการสร้างปัญญาในระดับสูงให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เป็นผู้รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก รู้สำนึกในสิ่งที่ควรรู้ มีปัญญอันเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์และสรรพวิทยาการต่างๆ จนเกิดปัญญาจากการตรวจสอบด้วยตนเอง ไตร่ตรองด้วยตนเอง และเกิดปัญญาจากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 5)

ด้วยหลักการเรียนรู้ดังกล่าว จึงทำให้สิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้และศึกษามีมากยิ่งขึ้น ปัญหาคือทำอะไรเราจึงจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เหล่านั้นให้ได้มากที่สุด หากการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาอย่างเดียวสามารถช่วยให้เราเรียนรู้ในทุกๆ สิ่งที่ต้องการได้คงจะเป็นการดี แต่ในความเป็นจริงแล้วความรู้ต่างๆ มีมากเกินไปที่จะเรียนได้ในเวลาอันจำกัด หรือเรียนเฉพาะจากในโรงเรียน อีกทั้งนักเรียนอาจจะไม่มีโอกาสหรือจังหวะที่จะได้เข้าเรียนในสถาบันการศึกษา (ปิยะธิดา ช้างผึ้ง. 2547: 49) ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนมีใจรักที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บุคคลนั้นก็จะดำเนินการศึกษาอย่างต่อเนื่องได้ด้วยตนเอง และจะเกิดแรงกระตุ้นให้สนใจที่จะเรียนสิ่งต่างๆ ไปอย่างไม่มีสิ้นสุด และนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learner) อันเป็นเป้าหมายที่นักการศึกษาคาดหวังที่จะให้เกิดกับผู้เรียนทุกคน (คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544: 20)

การพึ่งตนเอง เป็นค่านิยมพื้นฐานสำหรับสังคมไทย ซึ่งกรมสามัญศึกษาได้ระบุไว้ว่า มุ่งให้ผู้เรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญในการพึ่งตนเองทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกได้ด้วยความสามารถของตนเอง สามารถคิดริเริ่มและตัดสินใจ ตลอดจนกำหนดความต้องการที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้ด้วยตนเอง (กรมสามัญศึกษา. 2529: 2) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 5) หมวด 1 มาตรา 7 ที่กล่าวไว้ว่า เป้าหมายกระบวนการเรียนรู้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภาควิชาในความเป็นไทย ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ของชาติ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ ผู้สอน ผู้เรียน และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะจะเป็นผู้กำหนดบรรยากาศเกี่ยวกับการเรียนการสอน คุณลักษณะของครูผู้สอนที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพหลายประการ เช่น มีความรู้ในเรื่องที่สอนดี มีทัศนคติที่ดีในการสอนและมีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ส่วนผู้เรียนควรมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน สนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียน หมั่นศึกษาหาความรู้ ขยัน อดทน รับผิดชอบ พึ่งตนเอง (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2538: 1) นอกจากนี้ โรเจอร์ส (Rogers. 1969: 157 - 164) และ โคแกน (Cogan. 1975: 135 - 139) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศทางการเรียนให้มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ห้องเรียนที่มีบรรยากาศที่อบอุ่น ราบรื่น ครูแสดงความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับผู้เรียน ทุกคนมีความจริงใจต่อกัน และต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนและครูต่างก็มีความสุข นักเรียนก็พร้อมที่จะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ นักเรียนมีโอกาสรู้ความสามารถและความสนใจของตนเอง และเมื่อนักเรียนมีโอกาสรู้ความสามารถและความสนใจของตนเองแล้ว นักเรียนย่อมมีความมานะพยายามที่จะเรียนหรือทำงานให้ดีที่สุดด้วยตนเอง ตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ (พระราชวรณัฏฐ์. 2532: 35)

นอกจากการที่จะปลูกฝังการพึ่งตนเองผ่านทางระบบการศึกษาแล้ว การที่นักเรียนจะพึ่งตนเองได้มากหรือน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของเด็กด้วย ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า คุณลักษณะที่มีความสำคัญในการกำกับพฤติกรรมของบุคคลอย่างหนึ่งคือความเชื่อในความสามารถของตน ดังเช่น แบนดูรา (Bandura. 1977a: 191 - 215) ได้กล่าวว่า เนื่องจากการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งได้สำเร็จหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและทักษะที่บุคคลมีอยู่เพียงเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่าตนเองมีความสามารถหรือไม่มีความสามารถในการกระทำได้ดังกล่าว ความเชื่อในความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อกระบวนการคิด การกระทำและปฏิกิริยาทางอารมณ์ ซึ่งจากงานวิจัยพบว่าบุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนสูงจะมีแนวโน้มที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ สำเร็จได้สูง ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่บุคคลเชื่อในความสามารถของตนเองจะเกิดความมั่นใจ มีความเพียรพยายาม กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมนั้นๆ แม้ต้องพบอุปสรรคหรือความล้มเหลวก็ไม่ท้อถอยง่ายและประสบความสำเร็จในที่สุด

สำหรับการควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยภายในที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเด็กอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ การควบคุมตนเองเป็นลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม

ของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีงาม และบรรลุตามที่ตนมุ่งหวังไว้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความเจริญ ดังเช่น ออซูเบล (Ausubel. 1968: 78) กล่าวว่า การปลูกฝังให้เด็กรู้จักการควบคุมตนเอง จะทำให้เด็กเรียนรู้มาตรฐานการกระทำหรือความประพฤติที่สังคมยอมรับ มีวุฒิทางด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ดี เช่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง เป็นผู้มีความมั่นคงทางอารมณ์และอดทนต่อความคับข้องใจได้

ส่วนตัวแปรทางด้านรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวนั้น พบว่า ปัจจุบันมีการสื่อสารในครอบครัวไทยที่รุนแรงมากขึ้น ผู้ใหญ่มีความเครียด เด็กก็มีความเครียด แต่ผู้ใหญ่กลับนำความเครียดนั้นไปลงกับเด็ก ทำให้พูดกันไม่รู้เรื่อง เพราะผู้ใหญ่ต้องการพูดฝ่ายเดียว ลักษณะการสื่อสารของครอบครัวไทยจึงมักเป็นการสื่อสารฝ่ายเดียว ดังนั้นถ้าครอบครัวใดเข้าใจหลักพื้นฐานของการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เชื่อว่าครอบครัวนั้นจะต้องสมบูรณ์ไปด้วยความสุข ความอบอุ่น อันเป็นหลักประกันได้ว่าเด็กที่มีพื้นฐานจากครอบครัวที่ดี มีเหตุมีผล มีความรักให้กันอย่างจริงใจแล้ว เด็กเหล่านี้จะเป็นกำลังที่เข้มแข็งของประเทศชาติต่อไป (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. 2537: 19-21) นอกจากนี้ ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ (2541: 116 - 117) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่มีบิดามารดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อลูก และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น และช่วยเหลือในยามที่ต้องการ เด็กย่อมมีสุขภาพจิตที่ดี มีกำลังใจ ช่วยเหลือตัวเองได้ และจะทำให้เด็กได้เรียนอย่างเต็มที่

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การพึ่งตนเองได้นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาด้านตนเอง ทั้งนี้หากบุคคลพึ่งตนเองได้แล้วก็จะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้และยังเป็นแนวทางให้บุคคลอื่นปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลดีต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติได้อีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวแปร เพื่อที่จะได้ทราบปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองให้แก่นักเรียน เพื่อที่จะเติบโตไปไม่เป็นภาระแก่สังคมและเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถใช้เป็นแนวทางให้นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์หรือคำแนะนำนักความสำคัญของปัจจัยดังกล่าวที่มีต่อความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียน นอกจากนั้นยังสามารถนำข้อค้นพบทางการวิจัยไปพิจารณาประยุกต์ หรือปรับแก้ปัจจัยดังกล่าว เพื่อส่งผลให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถในการพึ่งตนเองต่ำได้พัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองให้สูงขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งมีจำนวน 16 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4,062 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,757 คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 5,819 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 567 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 298 คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 865 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two – stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. กลุ่มตัวแปรอิสระ แบ่งออกเป็น 5 ตัวแปร ได้แก่
 - 1.1 ความเชื่อในความสามารถของตน
 - 1.2 การควบคุมตน
 - 1.3 รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง
 - 1.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
 - 1.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
2. กลุ่มตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการพึ่งตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ตัวแปร ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน
 - 2.2 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการศึกษาปฏิบัติภารกิจต่างๆในชีวิตประจำวัน
 - 2.3 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
3. ตัวแปรศึกษาร่วม คือ ระดับชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 2 ระดับชั้น ได้แก่
 - 3.1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 - 3.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการพึ่งตนเอง หมายถึง ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกล้าทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นตรงต่อความคิดของบุคคลอื่น กล้าตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมั่นใจโดยใช้หลักเหตุผล พยายามค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ภายในตนจนสำเร็จด้วยตนเอง และไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเอง จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน หมายถึง การที่นักเรียนกระทำกิจกรรมต่างๆ โดยใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในด้านการเรียน เมื่อมีปัญหาด้านการเรียนก็สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องและสุจริต รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ และกล้าแสดงความคิดเห็นในห้องเรียนเมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียนนั้น ๆ

1.2 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การที่นักเรียนพยายามปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันให้สำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น

1.3 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่นักเรียนใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่หรือผู้ปกครองในด้านการใช้จ่ายในครอบครัว ตลอดจนการเลือกใช้เครื่องอุปโภคบริโภคอย่างมีคุณค่าและคุ้มค่า รู้จักการใช้จ่ายเงินในทางที่เป็นประโยชน์ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองอย่างพอเพียง และรู้จักการเก็บเงินออมทรัพย์

2. ปัจจัยบางประการ หมายถึง กลุ่มของตัวแปรอิสระที่ได้มาจากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และพบว่ามอิทธิพลต่อตัวแปรการพึ่งตนเอง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 ความเชื่อในความสามารถของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจตนเองว่ามีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมในด้านการทำงานหรือการเรียน การกล้าแสดงความคิดเห็น การกล้าตัดสินใจ การกล้าเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีเพียงใด โดยแสดงออกมาในลักษณะของการคาดหวังผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

2.2 การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลการกระทำนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่อาจจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่ตนเอง และสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ รวมถึงรู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อเป้าหมายในอนาคต

2.3 รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ปกครองแสดงต่อนักเรียนในปกครองในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง และนักเรียนในปกครอง เช่น การให้คำชมเชย การให้คำปรึกษา การซักถามและตั้งใจฟังนักเรียนในปกครองเล่าเรื่องต่างๆ การเปิดโอกาสให้นักเรียนในปกครองแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจ การตักเตือนนักเรียนด้วยเหตุผล การพูดกับนักเรียนในปกครองด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดีและอ่อนหวาน

2.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียน และเพื่อนที่มีต่อกันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว การให้คำปรึกษา การแสดงความรู้สึกห่วงใยอย่างจริงใจ การรับฟังความคิดเห็น ของกันและกัน การแสดงความยินดีเมื่อประสบความสำเร็จ การให้ความใกล้ชิด สนับสนุนและ กระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยความรักและสามัคคี

2.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การปฏิบัติตนของครูที่มีต่อ นักเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำ ทางด้านการเรียนหรือด้านส่วนตัว ความห่วงใย เอาใจใส่ ตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียน และการ ปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การแสดงความเคารพและช่วยเหลือครูเมื่อมีโอกาส เชื่อฟัง คำสั่งสอนของครู ขอคำปรึกษาและคำแนะนำเมื่อมีปัญหาด้านการเรียนหรือด้านส่วนตัว

4. น้ำหนักความสำคัญ (Beta Weight) หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ของชุดตัวแปรอิสระ ที่ส่งผลต่อชุดของตัวแปรตาม

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตน การควบคุมตน รูปแบบ การสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียนกับครู มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ
2. ปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตน การควบคุมตน รูปแบบ การสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่าง นักเรียนกับครู อย่างน้อย 1 ปัจจัย ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ
3. ความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อย่างน้อย 1 ด้าน สูงกว่า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และหาค่าน้ำหนักความสำคัญระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตน การควบคุมตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับความสามารถในการพึ่งตนเองในแต่ละด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรปัจจัยด้วยวิธีการดังนี้

1. ความเชื่อในความสามารถของตน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรมาจากทฤษฎีปัญญาทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ที่ได้กล่าวสรุปไว้ว่า บุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองจะไม่หวาดหวั่นล่วงหน้าในการทำงาน มีความเพียรพยายามไม่ท้อถอยเมื่อพบอุปสรรคและผลที่เกิดจากความเพียรพยายามนี้เองจะส่งผลให้กระทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ซึ่งจากพฤติกรรมที่ได้อ้างไว้ในทฤษฎีดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่จะส่งผลให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้

2. การควบคุมตน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ที่ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำการควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งในสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น ซึ่งจากพฤติกรรมในการควบคุมตนเองในด้านต่างๆ จะทำให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นช่วยคิดและแก้ปัญหาแทนตนเอง

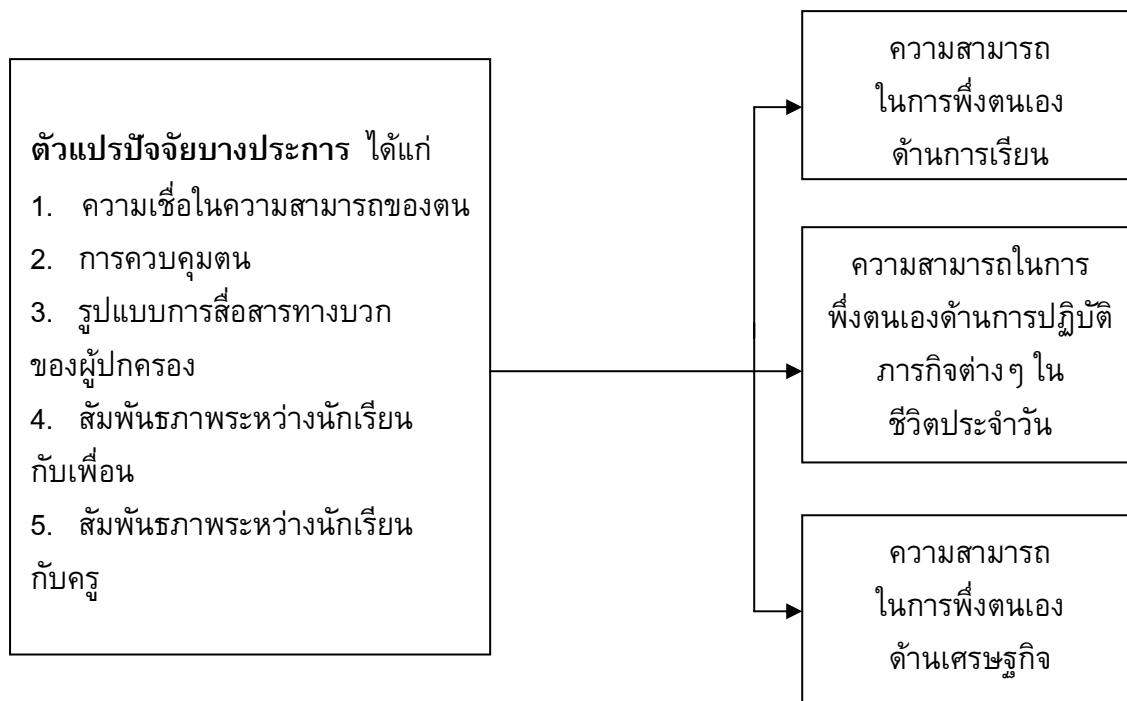
3. รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาจากทฤษฎีพัฒนาการแห่งบุคลิกภาพตามช่วงวัยของอีริกสัน (Erikson) และซุลลิแวน (Sullivan) ที่ได้กล่าวไว้คล้ายคลึงกันว่าพัฒนาการแห่งบุคลิกภาพตามช่วงวัยนั้นจะต้องเริ่มมาจากครอบครัวมาเป็นอันดับแรก เพราะเด็กจะเริ่มมีการเรียนรู้จากครอบครัวและมีการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ เพื่อให้ตนเองรู้สึกมั่นคงและเป็นตัวของตัวเอง

4. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาจากทฤษฎีพัฒนาการแห่งบุคลิกภาพตามช่วงวัยของอีริกสัน (Erikson) และซุลลิแวน (Sullivan) ที่ได้กล่าวไว้คล้ายคลึงกันว่าพัฒนาการแห่งบุคลิกภาพตามช่วงวัยนั้นเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะเริ่มจะรู้จักมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เพื่อให้ผู้อื่นเกิดการยอมรับในการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในกลุ่มหรือสังคมและจะทำให้เด็กรู้สึกมีความมั่นคง รับรู้ เข้าใจในตนเอง และเป็นอิสระในตัวเองอย่างเต็มที่

เมื่อทำการพิจารณาจากลักษณะต่างๆ ของตัวแปรแล้ว จึงกำหนดเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

กลุ่มตัวแปรอิสระ

กลุ่มตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการความสามารถในการพึ่งตนเอง
 - 1.1 ความหมายของความสามารถในการพึ่งตนเอง
 - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง
 - 1.3 พัฒนาการของบุคลิกภาพในเชิงความเป็นตัวของตัวเอง
 - 1.4 องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความเป็นตัวของตัวเอง
 - 1.5 ประโยชน์ของแนวคิดการพึ่งตนเอง
2. ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง
 - 2.1 ความเชื่อในความสามารถของตน
 - 2.2 การควบคุมตน
 - 2.3 รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง
 - 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
 - 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว
 - 3.1 การวิเคราะห์มัลติแวลีเอท
 - 3.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว
 - 3.3 เกณฑ์อัตราส่วนไลคลีฮูด และสถิติเอฟของราว์
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์โปรไฟล์
 - 4.1 นิยามของโปรไฟล์และการวิเคราะห์โปรไฟล์
 - 4.2 ลักษณะของโปรไฟล์
 - 4.3 การวิเคราะห์โปรไฟล์ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปร
 - 4.4 คำถามในการวิจัย
 - 4.5 สมมติฐานและการทดสอบ
 - 4.6 ข้อจำกัดในการวิเคราะห์โปรไฟล์
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง

1.1 ความหมายของความสามารถในการพึ่งตนเอง

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า การพึ่งตนเอง เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในระดับชุมชน ระดับประเทศ หรือแม้แต่กระทั่งในระดับของการศึกษา ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ซึ่งก่อนที่จะกล่าวถึงแนวทางในการพึ่งตนเองนั้น ควรจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการพึ่งตนเอง ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ทอร์ป คลาก และทีกส์ (Thorpe, Clark ;& Tieges. 1953 : 3) ให้ความหมายการพึ่งตนเองว่า หมายถึง ความมีอิสระในการกระทำที่ไม่ขึ้นต่อใคร มีอารมณ์มั่นคง และมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง

คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักวิชาการ (บุญเลิศ พูนสุขโข. 2540 : 19 ; อ้างอิงจาก คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักวิชาการ. 2525 : 65 - 82) ได้อธิบายส่วนของค่านิยมในการพึ่งตนเองซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญข้อหนึ่งโดยกล่าวว่าการพึ่งตนเองหมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา หรือเป็นภาระกับผู้อื่น หรือหมู่คณะ และได้กำหนดขอบข่ายของการพึ่งตนเองไว้ 3 ด้าน คือ

1. การพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น สามารถอาบน้ำแต่งตัวเองได้ อยู่ตามลำพัง และช่วยเหลือตนเองเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่ รู้จักบริการตัวเองในการรับประทานอาหาร สามารถซ่อมแซมเครื่องใช้ของตนที่ชำรุดเสียหายได้ด้วยตนเอง เป็นต้น

2. การพึ่งตนเองในด้านการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง ความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จลงได้ด้วยตนเอง ยอมรับและเคารพในตนเอง มีความคิด อุดมการณ์และความเชื่อมั่น รู้จักใช้ความรู้ความสามารถของตนที่มีอยู่เพื่อการศึกษาค้นคว้าและทำงานให้สำเร็จตามความประสงค์ รวมทั้งพยายามเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองยิ่งขึ้น

3. การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในด้านเงินทอง รู้จักหารายได้ทางสุจริตสำหรับใช้จ่าย ตลอดจนรู้จักเลือกและใช้เครื่องอุปโภคด้วยคุณค่าอย่างแท้จริง

กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 2 - 72) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองไว้ว่า หมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองและไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา หรือเป็นภาระแก่ผู้อื่น หรือหมู่คณะ และยังได้กำหนดขอบข่ายของการพึ่งตนเองไว้ 3 ด้าน คือ

1. การพึ่งตนเองด้านการศึกษาล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อมีปัญหาด้านการเรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยวิธีที่ถูกต้องและสุจริต ไม่ลอกผลงานของผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นทำหรือเอาผลงานของผู้อื่นมาส่งอาจารย์เพื่อเอาคะแนน

2. การพึ่งตนเองด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่สร้างปัญหาหรือภาระแก่กลุ่มสร้างบรรยากาศในการทำงานของกลุ่มให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยเหตุผลและเต็มใจ ไม่คิดถึงความได้เปรียบเสียเปรียบในระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

3. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในด้านเงินทอง รู้จักหารายได้ทางสุจริต สำหรับใช้จ่ายส่วนตัวเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยไม่กระเทือนต่อการศึกษาล่าเรียน เช่น ใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนรับจ้างส่งขนม ปลุกผักสวนครัว ตลอดจนรู้จักใช้เครื่องอุปโภคอย่างคุ้มค่า เช่น พยายามซ่อมแซมเสื้อผ้าให้ใช้ประโยชน์ได้อยู่เสมอ เลือกซื้ออาหารให้พอเหมาะ ไม่เหลือทิ้งวางแผนการใช้จ่ายเงินและการเก็บออมไว้อย่างมีสัดส่วน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534 : 49) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีการพึ่งตนเองว่า การพึ่งตนเองหมายถึง ความสามารถในการดำรงตน อยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคงสมบูรณ์ โดยภาวะการพึ่งตนเองมีลักษณะพลวัต (Dynamic) เปลี่ยนไปตามกาลเวลา เทียบได้กับความสมดุลเคลื่อนที่ (Moving equilibrium) และการที่จะพึ่งตนเองได้นั้นต้องมีการพึ่งตนเองได้ 5 ด้าน คือ

1. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Self Reliance) โดยบุคคลสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มีการรักษาให้ดำรงอยู่ไม่ให้เสื่อมเสียไป

2. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic Self Reliance) หมายถึง บุคคลสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ มีรายได้พอเพียง สามารถซื้อปัจจัยหลักเพื่อการดำรงชีพ

3. พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี (Technological Self Reliance) หมายถึง บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเครื่องมือเทคโนโลยีสำหรับการดำเนินกิจกรรม รวมถึงการติดต่อสื่อสารกับภายนอก

4. พึ่งตนเองได้ทางสังคม (Social – cultural Self Reliance) หมายถึง บุคคลสามารถรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น โดยมีปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา การสื่อสารระหว่างกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน การมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง

5. พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (Psychological Self Reliance) หมายถึง บุคคลที่มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นใจว่าช่วยตนเองได้ พึ่งตนเองได้ สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ และสามารถหาเลี้ยงชีพและพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545 : 8) ได้กล่าวถึงความหมายของการพึ่งตนเองไว้ว่า การพึ่งตนเองมีความหมายเชิงสัมพัทธ์ (Relative) คือ เป็นการพึ่งตนเองที่ไม่นำไปสู่การพึ่งพา (Dependence) ความหมายของการพึ่งตนเองในเชิงสัมพัทธ์ คือพึ่งตนเองในขณะที่พึ่งพาผู้อื่น เป็นการพึ่งพาที่ไม่นำไปสู่การพึ่งพา ดังนั้นการพึ่งตนเองเป็นภาวะที่มีใช้ลักษณะสัมบูรณ์ (Absolute) ซึ่งหมายความว่า การพึ่งตนเองนั้นหมายถึงพึ่งพาผู้อื่นได้เช่นกัน แต่เป็นการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) มากกว่าการพึ่งพา (Dependence)

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกล้าทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ไม่ขึ้นตรงต่อความคิดของบุคคลอื่น กล้าตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมั่นใจโดยใช้เหตุผล พยายามค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ภายในตนจนสำเร็จด้วยตนเอง และไม่เป็นการระแกว่าผู้อื่น

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง

ทฤษฎีอิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Theory) ของซุลลิแวน (Sullivan) (นิภา นิธยาน .2530 : 50 - 51 ; อ้างอิงจาก Sullivan.1953) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันผู้ปรับปรุงแนวคิดของ Freud อันว่าด้วยพัฒนาการแห่งสัญชาตญาณทางเพศ โดยตั้งทฤษฎีบุคลิกภาพที่ย้ำความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกันและกันขึ้น (Interpersonal Theory) เขาได้ชี้ให้เห็นว่า ความปรารถนาของมนุษย์ที่สำคัญในชีวิตมีอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ ความสุขทางกายและความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยซึ่งเป็นความรู้สึกทางจิตซึ่งทั้งสองอย่างนี้จะเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันนี้เอง เขาเชื่อว่าชีวิตเบื้องต้นที่คนเราได้เรียนรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างกันนี้ มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของคนเราตลอดชีวิตและเป็นรากฐานสำคัญของบุคลิกภาพ เขาได้ย้ำอย่างหนักว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกันและกันนี้ ได้สร้างแบบแผนของชีวิตที่คนเราต้องประสบตลอดเวลาตั้งแต่วัยทารก วัยเด็กไปจนถึงวัยรุ่น และช่วงเวลาเหล่านี้เป็นช่วงสำคัญในการวางรากฐานบุคลิกภาพ แต่กระนั้นก็ดีเขาก็ถือว่าแบบแผนของชีวิตในลักษณะที่คนเราต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันนี้มีอิทธิพลไม่เฉพาะแต่ในช่วงวัยต้นๆ เท่านั้น หากมีอิทธิพลต่อเนื่องสืบไปจนตลอดชีวิตของคนเรา

ซุลลิแวนย้ำความคิดของเขาที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันนี้เอง คือรากฐานของบุคลิกภาพ เพราะว่าทันทีที่คนเราเกิดมาในโลก เราไม่สามารถจะอยู่ลำพังตนเองได้ อย่างน้อยคนเราก็เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้วหนึ่งคนคือผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูเรา จากนั้นเราก็ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ ตลอดชีวิต

ซุลลิแวนได้สร้างคำใหม่ขึ้นใช้ คือคำว่า “ Dynamism “ ซึ่งหมายถึงการกระทำที่เป็นนิสัย รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของคนเราที่แสดงออกเป็นประจำต่อบุคคลหนึ่งหรือมากกว่านั้นก็ตาม Dynamism คือหน่วยพฤติกรรมที่ย่อยที่สุดซึ่งบุคคลอื่นสามารถวิเคราะห์และศึกษาได้

หน่วยพฤติกรรมของคนเราเป็นอาการภายนอกที่เห็นได้ เช่น การหัวเราะ การพูดหรือ การต่อสู้ หรืออาจเป็นอาการภายใน เช่น การคิด หรือการหาเหตุผล เป็นต้น มันคือแบบแผนของพฤติกรรมที่กระทำต่อเนื่องกันจนเป็นนิสัย และจะสะสมพอกพูนตลอดชีวิต เพราะคนเราต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมมากขึ้นตลอดเวลา ยิ่งเรามีประสบการณ์มากขึ้นเพียงไร เราก็จะยิ่งสะสมหน่วย พฤติกรรมมากมายหลายหน่วยขึ้นเพียงนั้น และเมื่อหน่วยของพฤติกรรมที่มากมายซับซ้อนเหล่านี้รวมกันเข้าก็กลายเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนแต่ละคน อันก่อให้เกิดระบบ “ตน” (Self) ขึ้น ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญของบุคลิกภาพนั่นเอง

1.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการแห่งบุคลิกภาพตามช่วงวัย

ทฤษฎีพัฒนาการของอีริก อีริกสัน (Erik Erikson) ได้เน้นถึงพัฒนาการทางสังคมของแต่ละบุคคลในขั้นต่างๆ มีอยู่ 8 ขั้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการการพึ่งตนเองไว้เป็นดังนี้ คือ (เสาวภา วัชรกิตติ. 2545 : 45 - 47; อ้างอิงจาก Erikson.)

ขั้นที่ 1 วัยแห่งความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust versus mistrust) อยู่ในระหว่างปีแรกของชีวิต หรือ 0 – 2 ปี ทารกขึ้นอยู่กับการดูแลของผู้อื่น แม่ของเด็กจะเลี้ยงดู อุ้มชู แต่งตัว และแสดงการกระตุ้นใหม่ๆ ให้แก่ทารกอยู่เสมอ ทั้งพ่อและแม่จะกอดกกทารกไว้ พูดและเล่นกับลูก การปะทะสัมพันธ์ (interaction) ทางสังคมนี้เป็นเครื่องกำหนดทัศนคติของเขา ในเวลาต่อมา ถ้าเด็กทารกได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก และได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายอย่างเพียงพอ เด็กก็จะเรียนรู้ถึงความไว้วางใจในสิ่งแวดล้อมของเขา ถ้าเขาไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมหรือถ้าพ่อแม่ไม่มีความคงเส้นคงวา หรือไม่มีความมั่นคงในการเลี้ยงดูลูก ทารกก็จะกลายเป็นคนขลาดกลัว ขี้ตกใจและขาดความเชื่อมั่นและไม่ไว้วางใจตนเอง เช่นเดียวกับที่ไม่ไว้วางใจในผู้อื่น

ขั้นที่ 2 วัยแห่งความเป็นอิสระและความสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy versus doubt) อยู่ในระหว่างอายุ 2 – 3 ปี เด็กจะเรียนรู้เพื่อที่จะเดิน พูด และแสดงออกอย่างอิสระ เขาสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในอัตราที่รวดเร็ว และทำการสำรวจโลกด้วยตนเอง ถ้าพ่อแม่ของเด็กไม่คงเส้นคงวา ในวิธีการส่งเสริมระเบียบวินัย มีแนวโน้มในการปกป้องเด็กมากเกินไป (Over protection) หรือ แสดงความไม่เห็นด้วยเมื่อเด็กแสดงออกถึงความคิดริเริ่มของเขา เด็กจะมีพฤติกรรมที่ไม่มั่นคง เกิดความสงสัยไม่แน่ใจ ขาดความเชื่อมั่น มีความละอายแก่ใจตนเอง ในทางตรงกันข้าม ถ้าพ่อแม่สนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการแสดงออกที่คงเส้นคงวา มีความมั่นคง และปล่อยให้เด็กมีอิสระอย่างเพียงพอ เด็กก็จะมีความสามารถดีขึ้นในการที่จะเลือกเข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องการรู้จักควบคุมและปกครองตนเองได้ (autonomy)

ขั้นที่ 3 วัยแห่งความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด (Initiative versus guilt) อยู่ในระหว่างอายุ 4 – 5 ปี เริ่มพัฒนาทักษะในการเคลื่อนไหว (motor skill) เด็กจะเข้าสู่ความเจริญงอกงาม เพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้งความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ถ้าบิดามารดาให้การส่งเสริมในกิจกรรมต่างๆ และการเล่นในทางสร้างสรรค์ โดยทั่วไป เด็กก็จะพบทางออกด้วยตัวเองได้ง่ายขึ้น ประสบการณ์ต่างๆ ที่เพิ่มพูนขึ้นนับเป็นสิ่งที่เด็กยอมรับและยิ่งพยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ด้วยตนเอง แต่ถ้ากิจกรรมของเด็กและความอยากรู้อยากเห็น (inquisitiveness) ถูกพ่อแม่จำกัด ห่วงห้ามอยู่เสมอแล้ว เมื่อไรก็ตามที่เด็กจะพยายามเปลี่ยนแปลงไปด้วยตัวของเขาเอง เขาก็จะเกิดความรู้สึกผิด และเป็นการพัฒนาความรู้สึกผิดขึ้นในตัวเขา

ขั้นที่ 4 วัยแห่งความขยันหมั่นเพียรและความรู้สึกมีปมด้อย (Industry versus inferiority) อยู่ในระหว่างอายุ 6 – 11 ปี เด็กมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะทำงานเกี่ยวกับที่เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง บทบาทของเด็กชายจะสอนให้ใช้ความสามารถที่พบใหม่ในการทำงานหรือการสร้างสิ่งต่างๆ และบทบาทของเด็กหญิงก็คือการทำอาหารและเย็บผ้า เด็กในวัยนี้ทั้ง 2 เพศ มีอิสระเสรีในการศึกษาได้เท่าๆ กัน โดยการอ่านและการเรียนรู้สิ่งอื่นๆ ที่เขาสนใจ ถ้าได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่และครู เด็กจะพัฒนาความรู้สึกขยันหมั่นเพียร มีความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) และพยายามเสาะหาการกระตุ้นทางสติปัญญา ถ้าพ่อแม่และครูรบกวนหรือขัดขวางความขยันหมั่นเพียรในความพยายามคลำหรือค้นคว้าหาในครั้งแรกของเด็กแล้ว เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมีปมด้อยและจะไม่เต็มใจทำงานให้สำเร็จได้ในอนาคต

ขั้นที่ 5 วัยแห่งการรู้จักตนเองและความสับสนไม่เข้าใจตนเอง (Identity versus role confusion) อยู่ในวัยรุ่นอายุระหว่าง 12 – 18 ปี ในระยะนี้ลักษณะทางเพศปรากฏชัด พวกเขาจะให้ความสนใจเกี่ยวข้องกับเพื่อนต่างเพศมากขึ้น อีริคสันให้ความสนใจในเรื่องเพศนี้น้อยกว่าการรู้จักฐานะตำแหน่งหรือสภาพทางสังคมของวัยรุ่น เด็กวัยรุ่นจะต้องทำการรวบรวมประสบการณ์ที่เคยได้รับมาก่อนทั้งหมดนั้นมารวมกันเพื่อจะพัฒนาความรู้สึกเข้าใจสภาพความเป็นจริงของตนเอง (sense of ego identity) ซึ่งจะทำให้เขามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้เขายังมีการกำหนดถึงสิ่งที่ชีวิตของเขาต้องการ เขารู้ว่าเขาเชื่ออะไรและใครที่เขาเชื่อ ถ้าเขาไม่สามารถทำการรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ที่เคยได้รับมาในตอนต้น เขาก็จะไม่สามารถพัฒนาการรู้จักตนเอง และเกิดความสับสนในบทบาทที่เขาควรจะเป็นมากขึ้น ซึ่ง อีริคสันเชื่อว่าสิ่งนี้เองที่เป็นความขัดแย้งที่สำคัญที่สุดซึ่งแต่ละคนจะต้องเผชิญ

ขั้นที่ 6 วัยแห่งความใกล้ชิดสนิทสนมและความรู้สึกอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว (Intimacy versus isolation) เป็นวัยที่มีการนัดพบ การแต่งงาน การเริ่มมีครอบครัว มีบุตรและเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความเอาใจใส่เรื่องต่างๆ ทั้งหมดนี้รวมอยู่ในวัยฉกรรจ์หรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ถ้าบุคคลมีความสำเร็จในความใกล้ชิดสนิทสนมแล้ว เขาก็สามารถสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิด

ได้ เขาจึงมีหน้าที่จะเป็นเจ้าของตัวเองและมีหน้าที่จะเป็นเจ้าของคนอื่นด้วย ถ้าบุคคลไม่สามารถที่จะให้ความสัมพันธ์อันคุ้นเคยใกล้ชิดแก่ผู้อื่น หรือไม่ได้รับความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ในการรู้จักตนเอง เขาก็จะพัฒนาความรู้สึกแยกตนเองออกจากผู้อื่น และรู้สึกโดดเดี่ยวเดียวดายในโลก

ขั้นที่ 7 วัยแห่งความสนใจบำรุงคนอื่น และการใฝ่ใจหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง (Generativity versus self-absorption) อยู่ในวัยกลางคน เป็นเวลาที่แต่ละคนสามารถจะทำให้ความขัดแย้งระหว่างตนเองกับโลกภายนอกหมดสิ้นไป มีความตั้งใจที่จะสนับสนุนผู้อื่นให้เลื่อนฐานะดีขึ้น อีริกสันให้ความหมายของความสนใจบำรุงคนอื่น (Generativity) ว่าเป็นความสามารถของแต่ละบุคคล ที่มองสิ่งภายนอกตัวและสามารถเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถ้าบุคคลไม่สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น อาจเพราะเขาไม่อาจตัดสินใจในความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเขาเองมาก่อนได้ เขาก็มีแนวโน้มที่จะทำตนเป็นศูนย์กลาง คือสนใจแต่เรื่องตนเองและใฝ่หาความสุขเฉพาะตนมากกว่าที่จะทำประโยชน์ต่อผู้อื่น

ขั้นที่ 8 วัยแห่งความมั่นคงสมบูรณ์และความสิ้นหวังทอดอาลัย (Integrity versus despair) อยู่ในระยะของบุคคลที่เข้าสู่วัยชรา เป็นระยะที่สะท้อนให้เห็นความเป็นมาในอดีต ถ้าเขาประสบความสำเร็จในการงานที่ผ่านมาและคิดถึงชีวิตของตนด้วยความชื่นชมยินดี เขาก็จะมีชีวิตที่สงบสุข สามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่ถ้าบุคคลรู้สึกว่าชีวิตของเขามีแต่ความผิดหวังและความล้มเหลวแล้ว เขาก็จะเข้าสู่วัยชราด้วยความไม่มั่นใจ และพัฒนาความรู้สึกที่สิ้นหวังทอดอาลัยในชีวิตของตน

นอกจากทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสันแล้ว ซุลลิแวน (Sullivan) ก็มีความเชื่อว่าบุคลิกภาพจะมีพัฒนาการพึ่งตนเองไปตามช่วงวัยแห่งชีวิต 7 ช่วง ซึ่งใกล้เคียงกับช่วงวัยของอีริกสัน (Erikson) ดังต่อไปนี้ (นิภา นิธยาน .2530 : 52 - 53 ; อ้างอิงจาก Sullivan.1953)

1. วัยทารก ระหว่างแรกเกิดจนถึง อายุ 18 เดือน ซึ่งทารกเริ่มเปลี่ยนแปลงเสียงเป็นคำได้ ระยะนี้ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะเป็นไปลักษณะที่ทารกได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมและอาหารจากมารดา ทารกยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องอยู่ในความดูแลของบิดามารดาตลอดเวลา

2. วัยเด็กเล็ก ระหว่างอายุ 18 – 20 เดือน ถึง 4 – 5 ขวบ ซึ่งเป็นวัย ที่ต้องการเพื่อนเล่นในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เด็กจะเริ่มเป็นตัวของตัวเอง และจะลอกเลียนแบบผู้ใหญ่ในการเล่นสมมติ บางครั้งจะรู้สึกต่อต้านขัดขืน ก้าวร้าวผู้อื่น หรือเกิดความรู้สึกว่าบุคคลอื่นเป็นศัตรูกับตน ฉะนั้นเด็กบางคนจะเริ่มแยกตัวเองอยู่เงียบๆ ตามลำพัง และเด็กวัยนี้ยังต้องพึ่งผู้อื่นอยู่

3. วัยเด็กโต ระหว่างอายุ 5 – 6 ขวบ ถึง 11 ขวบ ในช่วงวัยนี้ เด็กเติบโตขึ้นและสามารถควบคุมความรู้สึกและความต้องการได้ดีพอควร โดยสามารถใช้สัญลักษณ์ เช่น ภาษาหรือตัวเลขเป็นสื่อในการเรียนรู้ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เด็กเรียนรู้การสังคมดีขึ้น รู้จักร่วมมือและแข่งขัน รู้จักควบคุมตนเองและเรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิต แต่ก็ยังพึ่งผู้อื่นอยู่

4. วัยก่อนวัยรุ่น ระหว่างอายุ 11 – 13 ปี ในช่วงวัยนี้การรับรู้และเข้าใจในตัวเองค่อนข้างจะเป็นไปด้วยดีและอยู่ตัว และเด็กสามารถใช้ความคิดได้ดี เด็กมีความต้องการที่จะมีเพื่อนร่วมวัย และเพศเดียวกับตน และเริ่มจะรู้จักมีสัมพันธภาพที่ลึกซึ้งกับผู้อื่น ในระยะนี้เด็กต้องการได้รับความเสมอภาคและความเข้าใจอันดี รวมทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดีในการสัมพันธ์กับผู้อื่น ขณะเดียวกันเด็กก็เริ่มต้องการเป็นอิสระในตนเอง

5. วัยรุ่นตอนต้น ระหว่างอายุ 12 – 17 ปี การรับรู้และความเข้าใจในตนเองของเด็กวัยนี้ยังคงเป็นไปด้วยดี แม้ว่าบางครั้งจะรู้สึกสับสนในเรื่องต่างๆ บางอย่างเกี่ยวกับตนเอง เด็กในวัยนี้มีความต้องการมากมายหลายด้าน ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนก็มีความต้องการที่จะคบทั้งเพศตรงข้ามและเพศเดียวกัน และจะมีความรู้สึกต้องการเป็นอิสระอย่างรุนแรง

6. วัยรุ่นตอนปลาย ระหว่างอายุ 17 – 19 ปี ถึงระยะต้นของอายุ 20 ปี ในช่วงวัยนี้ เด็กจะเจริญเติบโตเป็นหนุ่มสาวเต็มที่ เด็กจะสามารถรับรู้และเข้าใจในตนเองเป็นอย่างดี ลักษณะนิสัยและการกระทำจะมีลักษณะคงที่สม่ำเสมอ ซึ่งเด็กสามารถใช้เหตุผลเป็นอย่างดีในการกระทำสิ่งต่างๆ ของตน ประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้จากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในช่วงวัยนี้ได้แก่ความรู้สึกมั่นคงและอบอุ่นในจิตใจ การเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและการมีความรู้สึกเป็นอิสระในตัวเองเต็มที่

7. วัยผู้ใหญ่ ระหว่างอายุ 20 – 30 ปี ขึ้นไป คนในช่วงวัยนี้เป็นผู้ใหญ่เต็มตัวสามารถครองเรือนและทำหน้าที่ได้ตามารดาได้ด้วยดี และจะมีความเป็นตัวของตัวเองเต็มที่ ความคิดอ่านก็จะอยู่ในขั้นสูงสุดซึ่งสามารถใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อได้เต็มที่ เมื่อถึงช่วงวัยนี้ประสบการณ์ทางสังคมโดยเฉพาะในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น จะสอนให้คนเราเป็นผู้ที่รู้จักการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่น และมีความเป็นอิสระเต็มที่ โดยพ้นจากการควบคุมดูแลของบิดามารดา โดยเด็ดขาด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าบุคคลสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

จากทฤษฎีของอีริคสันและซูลลิแวน สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการพึ่งตนเองนั้นเกิดจากความต้องของบุคคลที่มีความต้องการความสุข ความมั่นคง การยอมรับในการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในกลุ่ม และความเป็นอิสระของบุคคลในการที่มีบทบาทของผู้ใหญ่ประกอบกับความสามารถทางความคิดและความสามารถทางร่างกายซึ่งจะพัฒนาไปตามวัยของตนและได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ในขณะเดียวกันก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิตด้วย

นอกจากทฤษฎีของอีริคสันและซูลลิแวนที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองแล้ว ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของการพึ่งตนเองไว้ โดยสอนให้มนุษย์ได้รู้จักการพึ่งตนเอง และใช้หลักการที่เรียกว่า “นาถกรณธรรม” คือ หลักการพึ่งตนเอง 10 ประการ อันได้แก่

1. คีล คือความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ มีระเบียบวินัย
2. พาหุสัจจะ คือหมั่นศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์อันใดเป็นสายวิชาของตนเอง หรือศิลปวิทยาใด ก็ศึกษาให้เข้าใจลึกซึ้งและใช้ได้จริง
3. กัลยาณมิตตา คือรู้จักเลือกคบมิตรที่ดี
4. โสว จัสสตา คือเป็นคนมีเหตุผล รู้จักการรับฟังเหตุผล ข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขตนเอง
5. กิจกรณียะสุทักขตา คือเป็นคนขยัน เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนร่วมคณะ
6. ชัมมกามตา คือดำรงตนอยู่ในธรรม
7. วิริยารัมภะ คือมีความพากเพียร พยายามหลีกเลี่ยงความชั่ว ประกอบความดี
8. สัมมตุฏฐิ คือยินดีในความสามารถของตนที่ได้สร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยริ้วแรง ความเพียรพยายามของตนเองโดยชอบธรรม
9. สติ คือมีสติมั่นคง รู้จักกำหนดจดจำระลึกกิจการที่ทำ คำที่พูด และที่จะต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ ไม่ประมาทเลินเล่อ
10. ปัญญา คือมีความรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ หลักการพึ่งตนเองทั้ง 10 ประการนี้ เป็นหลักการที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำพุทธบริษัทปฏิบัติจนสำเร็จบรรลุมรรคผล เป็นบุคคลที่มีความสามารถ “ พึ่งตนเองได้ ” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้าวชิรญาณ วโรรส. 2525 : 35)

จากหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญในการพึ่งตนเอง สามารถสรุปได้ว่า การพึ่งตนเองได้นั้น บุคคลควรมีระเบียบวินัยในตนเอง รู้จักใฝ่หาความรู้ รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น มีความพากเพียร รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคคลพึ่งตนเองได้ในที่สุด

1.3 พัฒนาการของบุคลิกภาพในเชิงความเป็นตัวของตัวเอง

ความต้องการเป็นตัวของตัวเองหรือความต้องการเป็นอิสระ (Independent) เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ โดยที่เริ่มพัฒนามาจากวัยเด็กไปจนถึงวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตามลำดับ ซึ่งเดิมเกิดมาจากความต้องการเป็นอิสระจากครอบครัว เมื่อเด็กถึงวัยมีเพื่อนเล่นก็จะแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองแล้วก็มีผลสืบเนื่องไปสู่ความต้องการเป็นอิสระในหมู่เพื่อนฝูงและไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคม

พัฒนาการของบุคลิกภาพในเชิงความเป็นตัวของตัวเอง อยู่ในช่วงอายุประมาณ 2 – 3 ปี ในระยะนี้จะเป็นระยะที่เด็กกำลังเติบโตขึ้นมาก เด็กจะค้นพบว่าเขาสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการค้นพบความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ในขณะเดียวกันก็ยังมีความรู้สึกกลัว ไม่แน่ใจในความสามารถและอิสระของเขา ความไม่แน่ใจนี้จะมีผลต่อการจะเป็นตัวของตัวเอง

และทำให้ต้องคอยพึ่งพาอาศัยผู้อื่นเสมอ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในตัวเด็ก ในการค้นหาถึงสิทธิและความสามารถของตนเอง เด็กต้องการคำแนะนำ ความเห็นใจ ความเข้าใจจากผู้ใหญ่เพื่อการค้นหาตัวเอง (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 81)

จะเห็นได้ว่าการเป็นตัวของตัวเองนั้นจะเริ่มมีการพัฒนาขึ้นมาตั้งแต่วัยเด็ก จากนั้นก็จะมีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ เช่น การที่บุคคลได้รับผลสำเร็จจากการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง หรือการได้เห็นผู้อื่นได้รับผลดีจากการพึ่งตนเอง ประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมให้ลักษณะการพึ่งตนเองของเด็กพัฒนาขึ้นด้วย

1.4 องค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง

“การพึ่งตนเอง” เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งจะพัฒนาขึ้นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นพัฒนาการด้านการพึ่งตนเองนั้น จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้ (นวลละออ สุภาพล. 2527 : 81 - 84)

1. การควบคุมร่างกายและการควบคุมตนเองในวัย 2 – 3 ปี เด็กสามารถควบคุมกล้ามเนื้อโดยเฉพาะกล้ามเนื้อที่ทวารหนักและกระเพาะปัสสาวะ ซึ่งในวัยนี้การฝึกการขับถ่ายเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งต่อความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองของเด็ก เพราะเป็นพฤติกรรมที่เด็กเกิดการเรียนรู้ว่าเขาสามารถทำตามคำสั่งความต้องการหรือคาดหวังไว้ได้หรือไม่ การฝึกการขับถ่ายที่มั่นคง ค่อยเป็นค่อยไป จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกควบคุมตนเอง โดยไม่เสียศักดิ์ศรีแห่งตนและจะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่เข้มแข็งและมีอิสระในตนเองที่สังคมยอมรับ

2. การเล่น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในพัฒนาการขั้นนี้ เด็กจะต้องรู้ขอบเขตความสามารถของตนเอง ต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของการเล่นนั้นด้วย เวลาเล่นอารมณ์ของเด็กจะเปลี่ยนแปลงง่ายและรวดเร็ว ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ต้องการอิสระและเป็นของตัวเอง แต่ถ้าเด็กได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่มากเกินไป เด็กจะกลายเป็นคนที่ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าที่จะทำอะไรด้วยตนเอง

3. การช่วยเหลือตนเอง เด็กวัยนี้มีความต้องการความช่วยเหลือจากแม่ลดลง เด็กพยายามที่จะช่วยเหลือตนเอง ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น รับประทานอาหาร แต่งตัว หยิบจับสิ่งของต่างๆ ด้วยตนเอง ความรู้สึกต้องการเป็นตัวของตัวเองจะพัฒนาได้มั่นคงหรือไม่ขึ้นอยู่กับเขาสามารถแสดงความสามารถของเขาออกมาอย่างน้อยแค่ไหน และเป็นที่ยอมรับจากพ่อแม่และบุคคลรอบข้างหรือไม่ การรู้จักให้และรับระหว่างพ่อ แม่ ลูก จะช่วยให้เด็กรู้จักพึ่งพาตนเองได้ และที่สำคัญคือ พ่อแม่ควรรู้ขอบเขตว่าสิ่งใดที่เขาสามารถทำได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเขาไม่รู้ว่าเขาสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้เพียงไร ถ้าทำลงไปแล้วถูกขัดขวางจะยิ่งทำให้เด็กเกิดความสับสนไม่แน่ใจยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความไม่แน่ใจในความสามารถว่าเขาจะช่วยเหลือตัวเองได้หรือไม่

จากข้อความดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ในการพัฒนาให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้นั้น บิดามารดา หรือผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำในสิ่งต่างๆ ตามความสามารถของเขาเอง ทั้งนี้บิดามารดา หรือผู้ปกครองควรพิจารณาด้วยว่าการกระทำดังกล่าว เด็กมีความสามารถที่จะกระทำเองได้หรือไม่ เพียงไร ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดความมั่นใจในการกระทำโดยรู้จักพึ่งตนเองมากขึ้น

1.5 พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ที่พึ่งตนเองได้ทางการเรียน

คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักวิชาการ (สุภาววรรณ ด้านสกุล. 2539 : 37 ; อ้างอิงจาก คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักวิชาการ. 2529 ; 65 - 82) ได้กำหนดตัวอย่างพฤติกรรมของผู้ที่พึ่งตนเองได้ทางการเรียน ดังนี้

1. มีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน เช่น มาเรียนสม่ำเสมอ เข้าเรียนทุกชั่วโมง ไม่คุยหรือหลับในเวลาเรียน
2. ทำแบบฝึกหัดหรือรายงานด้วยตนเอง ไม่ทุจริตในห้องสอบแม้ว่าจะมีโอกาส
3. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
4. ไม่ละทิ้งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและพยายามจนสำเร็จ ตรวจสอบความเรียบร้อยของงานก่อนส่ง
5. สำรวจสิ่งที่ตนยังไม่เข้าใจในบทเรียน กล้าแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน ชักชวนเพื่อนที่ไม่เข้าใจทุกครั้งด้วยตนเอง
6. ขณะทำการบ้านก็จะไม่ไปเล่นตามคำชวนของเพื่อน มีสติยับยั้งชั่งใจ
7. วางแผนในการเรียน โดยรู้จักแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสมในการทบทวนบทเรียน หรือทำการบ้าน
8. ถ้าพบสิ่งที่ยากหรือไม่รู้ เช่น ทำการบ้านผิดก็พยายามแก้ไขโดยเร็ว
9. เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยในการเรียนก็สามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เช่น ให้เพื่อน ครู อาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิอธิบายให้ฟัง เป็นต้น

จากตัวอย่างพฤติกรรมในการพึ่งตนเองได้ทางการเรียน สามารถสรุปได้ว่า การที่นักเรียนจะพึ่งตนเองได้ทางการเรียนนั้น นักเรียนต้องกล้าซักถามเมื่อไม่เข้าใจ เชื่ออำนาจที่มีอยู่ในตนเองว่าตนเองสามารถทำได้ แก้ปัญหาได้ และเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ต้องใช้ความรู้ความสามารถของตนเองแก้ปัญหาอย่างเต็มที่เสียก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น

1.6 ประโยชน์ของแนวคิดการพึ่งตนเอง

ประโยชน์ของการนำแนวคิดการพึ่งตนเอง จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับจุลภาค และในระดับมหภาค ดังนี้ (โถมสมร เหลือโกศล. 2531 : 34)

1. ช่วยให้คนตระหนักในคุณค่า ความสามารถ และพลังศักยภาพของตนเอง
2. ช่วยให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกหรือบุคคลอื่น แต่มีได้หมายถึงการแยกตนออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นเป็นไปอย่างรู้เท่าทัน และไม่แข่งขัน หรือมุ่งครอบงำเหนือกว่า ทั้งไม่ยินยอมให้ผู้อื่นมาทำกับตนด้วย
3. บุคคลสามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัด และข้อบกพร่องของตนเอง สามารถใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้
4. การพึ่งตนเองทำให้เกิดการเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด เป็นตัวของตัวเอง ในทรรศนะการมองปัญหาต่างๆ
5. ช่วยให้ชุมชนหรือประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องยึดหรือมุ่งพึ่งพาระบบภายนอก ถ้ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ทำในลักษณะพอเลี้ยงตัวได้ เป็นระบบที่ลดระดับการพึ่งพาจากภายนอกทำให้พออยู่ได้ และประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์
6. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัวในสิทธิและเสรีภาพของเขาเอง สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนร่วม

จากประโยชน์ของแนวคิดการพึ่งตนเองสามารถสรุปได้ว่า การพึ่งตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีอิสระและเสรีภาพทางความคิด ไม่ก่อให้เกิดเป็นภาระกับบุคคลใด ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในความสามารถของตน

2.1.1 ความหมายของความเชื่อในความสามารถของตน

ชัง (Shunk. 1983 : 89) ได้สรุปความหมายของความเชื่อในความสามารถของตนว่าเป็นการตัดสินใจความสามารถในการแสดงพฤติกรรมของตนเองว่าจะกระทำได้ดีเพียงใดและความเชื่อในความสามารถนี้มีผลต่อการเลือกกระทำ ความพยายามและความอดทนต่อความยากลำบาก เพื่อให้การกระทำนั้นประสบผลสำเร็จ

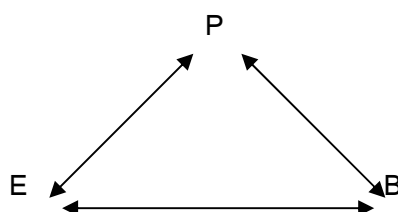
แบนดูรา (Bandura. 1986 : 391) ได้ให้นิยามของความเชื่อในความสามารถของตนว่าเป็นความเชื่อในความสามารถของตนที่มีต่อพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งความเชื่อในความสามารถของตนนี้สามารถใช้ทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้

ปาจาเรสและมากาเร็ท (Pajares ;& Magaret. 1994 : 194) ได้สรุปความหมายของความเชื่อในความสามารถของตนว่าเป็นการตัดสินความสามารถที่บุคคลมีต่อตนเองในการแสดงพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งความเชื่อในความสามารถของตนนี้จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อในตนเองของบุคคลด้วย

จากความหมายของความเชื่อในความสามารถของตนของนักการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อในความสามารถของตน หมายถึง การที่บุคคลตัดสินตนเองว่ามีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมในด้านการทำงานหรือการเรียน การกล้าแสดงความคิดเห็น การกล้าตัดสินใจ การกล้าเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีเพียงใด โดยแสดงออกมาในลักษณะของการคาดหวังผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

2.1.2 ทฤษฎีความเชื่อในความสามารถของตน

ความเชื่อในความสามารถของตนมาจากทฤษฎีปัญญาทาสังคม (Social Cognitive Theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ซึ่งเขามีความเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ คือ พฤติกรรม องค์ประกอบของบุคคลและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม โดยองค์ประกอบทั้งสามนี้ต่างเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน (Bandura. 1986) ดังแสดงไว้ในภาพประกอบ 2

B : พฤติกรรม (Behavior)

P : องค์ประกอบของบุคคล (Personal Factors)

E : องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors)

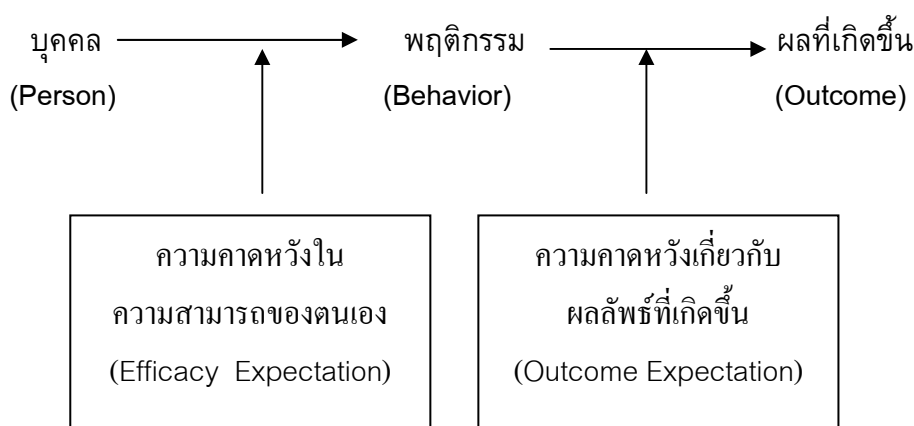
ภาพประกอบ 2 แสดงการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ
ที่มา: Bandura. (1986). p 24.

จากภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรม องค์ประกอบของบุคคลและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้นต่างเป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลเชิงเหตุ – ผล ซึ่งกันและกัน นั่นก็หมายความว่า ถ้าองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลทำให้องค์ประกอบอื่นๆเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ความเชื่อในความสามารถของตน มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่นั้น แบนดูรา (Bandura. 1977a : 191 - 215) ได้เสนอว่าบุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยคือ

1. ความคาดหวังในความสามารถของตน (Efficacy Expectation) แบนดูรา (Bandura) ได้ให้ความหมายคาดหวังในความสามารถของตนเองว่า เป็นการประมาณความสามารถของบุคคลว่าตนสามารถทำพฤติกรรมต่างๆที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เป็นความคาดหวังที่เกิดขึ้นก่อนการกระทำ สำหรับความคาดหวังในความสามารถของตนเองนั้นในระยะต่อมา แบนดูรา (Bandura. 1986) ได้เปลี่ยนมาใช้คำว่าความเชื่อในความสามารถของตน (Perceived Self - Efficacy) แทนตามความหมายเดิม โดยในครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตน ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น (Outcome Expectation) หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลประมาณค่าถึงพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่จะปฏิบัติ จะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้เป็นการคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นที่สืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนขึ้น แบนดูรา (Bandura) ได้เสนอภาพแสดงความแตกต่างระหว่างความเชื่อในความสามารถของตนและความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันระหว่าง ความคาดหวังในความสามารถของตน และความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น

ที่มา: Bandura. (1977a). p 193.

ความเชื่อในความสามารถของตนเป็นการตัดสินใจความสามารถของตนเอง ว่าจะสามารถทำงานได้ในระดับใด ในขณะที่ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นการตัดสินใจว่าผลกรรมใด

จะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว อย่างเช่น นักกีฬาที่มีความเชื่อว่าเขากระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต ความเชื่อดังกล่าวเป็นการตัดสินความสามารถของตน การได้รับการยอมรับจากสังคม การได้รางวัล การพึงพอใจในตนเองที่กระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต เป็นความคาดหวังผลที่จะเกิดแต่จะต้องระวังความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่าผลที่เกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นในที่นี้จะหมายถึง ผลกรรมของการกระทำพฤติกรรมเท่านั้น มิได้หมายถึงผลที่แสดงถึงการกระทำพฤติกรรม เพราะว่าผลที่แสดงถึงการกระทำพฤติกรรมนั้นจะพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้ตามการตัดสินความสามารถของตนหรือไม่ นั่นคือจะกระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต หรือไม่ ซึ่งการจะกระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต หรือไม่นั้นมิใช่เป็นการคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมุ่งที่ผลกรรมที่จะได้จากการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความเชื่อในความสามารถของตนและความหวังในผลที่จะเกิดขึ้น นั้นมีความสัมพันธ์กันมาก โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้ มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแสดงไว้ดังภาพประกอบ 4 (Bandura. 1977b: 191-215)

การคาดหวังในผลลัพธ์

		สูง	ต่ำ
ความเชื่อใน ความสามารถของตน	สูง	มีแนวโน้มที่จะทำ แน่นอน	มีแนวโน้มที่จะ ไม่ทำ
	ต่ำ	มีแนวโน้มที่จะ ไม่ทำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ แน่นอน

ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อในความสามารถของตนและความคาดหวังในผลลัพธ์

ที่มา: Bandura. (1977b). p 214.

จะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในความสามารถของตนกับความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นได้ว่า ถ้าหากบุคคลมีความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตนสูงและมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นสูงเช่นเดียวกัน บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นแน่นอน ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตนต่ำและมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นต่ำด้วยก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำพฤติกรรมแน่นอนหรือความเชื่อในความสามารถของตนเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจไม่กระทำพฤติกรรมนั้น

จากรูปแบบนี้บุคคลจะกระทำพฤติกรรมหนึ่งหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าเมื่อกระทำพฤติกรรมจะได้รับผลที่ต้องการหรือไม่ และความเชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะกระทำ

พฤติกรรมนั้นหรือไม่ เนื่องจากมนุษย์เรียนรู้ว่าการกระทำไหนนำไปสู่ผลลัพธ์ใด แต่ความสามารถของมนุษย์แต่ละคนที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ มีขีดจำกัดไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น การสอบชิงทุนไปศึกษาในต่างประเทศหรือการสอบแข่งขันศึกษาต่อ มีความเชื่อว่าตนมีความสามารถไม่พอที่จะสอบได้ แนวโน้มที่เขาจะไปสมัครสอบจะน้อยลง อาจจะตัดสินใจไม่ไปสอบ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดหวัง เป็นการพลาดโอกาสที่ตนเองจะได้สิ่งปรารถนานั้น ความมั่นใจในการตัดสินใจว่าตนมีความสามารถแค่ไหนเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าบุคคลพยายามทำงานนั้นมากเพียงใด ถ้าเขาเชื่อว่าตนไม่มีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมให้เสร็จได้จะเกิดความกลัว และพยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมนั้น ความเชื่อในความสามารถของตนช่วยให้เกิดความไม่หวาดหวั่นล่วงหน้าในการทำงาน และทำให้เกิดความเพียรพยายามและกระตือรือร้นในการทำงานมาก การที่บุคคลพยายามทำงานในสถานการณ์ที่บีบบังคับได้สำเร็จและได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะเป็นแรงเสริมในความเชื่อในความสามารถของตน และทำให้เกิดความกลัวน้อยลงเมื่อประสบเหตุการณ์เช่นเดิม แต่ถ้าบุคคลเลิกทำการงาน โดยง่ายจะทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับความสารถของตนต่ำลง และเกิดความกลัวงานนั้นมากขึ้น (Bandura. 1977a: 78 – 80)

นอกจากนี้ องค์ประกอบทั้งสองยังส่งผลต่อสภาวะความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลด้วยโดยบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนสูงในสภาพการณ์ที่ถูกให้คุณค่าแก่ความสำเร็จสูง จะเกิดความมั่นใจ มีความต้องการที่จะทำกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จ ส่วนบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนสูงแต่ความคาดหวังจะมีการตอบสนองจากภาวะแวดล้อมต่ำนั้น คือ คาดว่าการกระทำของเขาจะไม่ได้มาซึ่งผลที่มีคุณค่า เขาจะเกิดความไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ต่อต้าน ปฏิเสธ ไม่มีความพยายามที่จะทำให้สำเร็จ หากบุคคลเชื่อในความสามารถของตนต่ำ และคาดหวังมีการตอบสนองของภาวะแวดล้อมต่ำด้วย เขาจะถอนตัวออกไม่สนใจและถ้าบุคคลเชื่อในความสามารถของตนต่ำแต่ได้รับการให้คุณค่าหรือตอบสนองจากภาวะแวดล้อมสูง จะเกิดการลดคุณค่าของตนเองและหมดกำลังใจ (Bandura. 1997a: 20)

แบนดูรา (Bandura. 1986: 393 – 395) กล่าวว่า ความเชื่อในความสามารถของตนมีผลต่อบุคคลในด้านต่างๆ คือ

1. พฤติกรรมการเลือก (Choice Behavior) การที่บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำในสภาพการณ์ใดนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อในความสามารถของตน บุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงงานและสภาพการณ์ที่เขาเชื่อว่าเกินความสามารถของเขา แต่ขณะเดียวกันบุคคลจะเลือกทำงานนั้น ถ้าเขาเชื่อว่าเขามีความสามารถพอที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จได้ ความเชื่อในความสามารถของตนอย่างถูกต้องเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความสำเร็จ บุคคลที่จะประเมินความสามารถของตนสูงเกินไป มักเลือกทำกิจกรรมที่เขาไม่สามารถทำให้สำเร็จได้และเมื่อประสบความล้มเหลวจะส่งผลให้เกิดความเครียด ความผิดหวัง และรู้สึกว่าความล้มเหลวนี้เป็นสิ่งเลวร้าย ไม่สามารถแก้ไขได้ และหากประเมินความสามารถของตนต่ำเกินไปก็จะทำให้เขาจำกัดตัวเอง ทำให้ขาดประสบการณ์ที่จะได้รับสิ่งดีๆ ดังนั้นการประเมินความสามารถที่ดี บุคคลควรประเมินให้สูงกว่าความสามารถที่ตนจะทำได้เล็กน้อย ซึ่งจะทำให้บุคคลทำกิจกรรมที่มีความยากพอเหมาะและ

ท้าทายความสามารถ การประเมินที่แม่นยำหรือตรงกับความสามารถของตนนั้นกิจกรรมที่เลือกมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูง

2. การใช้ความพยายามและความพากเพียร (Effort Expenditure and Persistence) ความเชื่อในความสามารถของตน เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะใช้เวลาพยายามมากเพียงใด และจะยังคงพากเพียรที่จะทำกิจกรรมไปนานเท่าไร เมื่อได้เผชิญกับอุปสรรคต่างๆ หรือประสบการณ์ที่ไม่น่าพอใจ บุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนสูง จะยังคงมีความพยายามและพากเพียรในการทำงานนานกว่าบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนต่ำ และการใช้เวลาพยายามมุ่งมั่นในการทำงานอย่างเต็มที่ตลอดเวลานั้น ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้ประสบความสำเร็จสูง มีความแตกต่างระหว่างความพยายามที่ใช้ในช่วงการเรียนรู้กับช่วงนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ ในตอนเรียนรู้คนที่เชื่อในความสามารถของตนเองสูงอาจจะรู้สึกมีความจำเป็นน้อยที่จะต้องใช้เวลาพยายามมาก แต่เวลานำทักษะที่เรียนรู้ไปใช้คนที่เชื่อว่าตนมีความสามารถจะใช้เวลาพยายามสูง ส่วนคนที่สงสัยในความสามารถของตนจะใช้เวลาพยายามมากในตอนเรียนรู้ แต่เมื่อตอนนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ จะใช้เวลาพยายามน้อยกว่า

3. รูปแบบการคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์ (Thought and Emotional Reactions) บุคคลที่เชื่อว่าตนมีความสามารถต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อตนเองในทางลบ เช่น ไม่มีความสุข หวาดหวั่น มีความเครียดสูง กระทำพฤติกรรมต่างๆ อย่างไม่เต็มความสามารถ ซึ่งส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จต่ำในการกระทำมากยิ่งขึ้น ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าตนมีความสามารถสูงที่จะพยายามและเอาใจใส่ในพฤติกรรมต่างๆ มาก และเมื่อพบกับอุปสรรคบุคคลจะกระตุ้นตนเองให้ใช้เวลาพยายามมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ความเชื่อในความสามารถของตนยังมีอิทธิพลต่อการคิดในการแก้ปัญหาที่ยาก คนที่เชื่อในความสามารถของตนสูงมีแนวโน้มที่จะพิจารณาว่า ความล้มเหลวเกิดจากการที่เขายังพยายามไม่เพียงพอ แต่คนที่มีความกลัวๆ กัน แต่เชื่อในความสามารถของตนต่ำจะเห็นความล้มเหลวเกิดจากการที่ตนไร้ความสามารถ

4. เป็นผู้กำหนดผลที่เกิดขึ้นมากกว่าเป็นผู้ทำนายพฤติกรรม (Humans As Producer Rather Than Simply Foretellers of Behavior) บุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนสูง มักพยายามกระทำพฤติกรรมและยอมรับผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมของตน จะเลือกทำพฤติกรรมที่มีลักษณะท้าทายและใช้เวลาพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้การกระทำนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย แม้จะประสบความสำเร็จในบางครั้งเขาจะไม่ท้อถอยและไม่อ้างถึงเรื่องโชคชะตา แต่จะให้เหตุผลของความล้มเหลวที่เกิดขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อไป ซึ่งต่างจากบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนต่ำ มักไม่ลงมือกระทำอย่างเต็มที่แต่จะรอให้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการกระทำเป็นไปตามความเชื่อหรือคำทำนายและมักหลีกเลี่ยงการกระทำที่ยาก ขาดความพยายาม มีความท้อถอยต่ำ และมีความเครียดสูง

ความเชื่อในความสามารถของตนมีความสัมพันธ์กับการกระทำพฤติกรรมของบุคคล คือ ถ้าบุคคลเชื่อในความสามารถของตนในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งสูง จะมีแนวโน้มกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลเชื่อในความสามารถของตนในการกระทำ

พฤติกรรมนั้นต่ำ บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นต่ำหรืออาจไม่ทำพฤติกรรมนั้นเลย อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลจะเชื่อในความสามารถของตนสูงแต่บุคคลอาจไม่กระทำพฤติกรรมก็ได้ ขึ้นกับปัจจัยดังต่อไปนี้ (Bandura. 1986 : 359 – 399)

1. ขาดสิ่งจูงใจหรือภาวะกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรม แม้ว่าบุคคลจะเชื่อในความสามารถของตนเพียงพอสำหรับกระทำพฤติกรรม แต่อาจไม่กระทำพฤติกรรมก็ได้ถ้าเขาคิดว่า จะไม่ได้รับผลตอบแทนใดๆ หรืออาจจะยับยั้งพฤติกรรมนั้นไว้ถ้าบุคคลขาดกำลังทางด้านทรัพยากร อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่จำเป็น
2. ความผิดพลาดในการประเมินผลกรรมที่จะเกิดขึ้น หากบุคคลประเมินผลกรรมของตนที่จะได้รับจากการกระทำผิดพลาดไป จะทำให้บุคคลรู้สึกว่าจะไม่คุ้มค่าที่ตนจะกระทำพฤติกรรมนั้น
3. ความไม่ทันการณ์ในการประเมินความสามารถของตน เนื่องจากประสบการณ์ ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากบุคคลไม่ได้ประเมินตนเองตลอดเวลาจะทำให้ตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนผิดพลาดไปได้มีผลทำให้บุคคลไม่กระทำพฤติกรรม
4. การประเมินความเชื่อในความสามารถของตนผิดพลาดไป บางครั้งบุคคลเชื่อในความสามารถในการทำงานของตนโดยภาพรวมสูง (Global) แต่กลับเชื่อในความสามารถในการทำงานส่วนที่จำเพาะผิดพลาดไป โดยประเมินว่าตนมีความสามารถในการทำงานส่วนที่จำเพาะต่ำ ดังนั้นแม้จะมีความเชื่อในความสามารถในการทำงานของตนโดยภาพรวมสูงแต่บุคคลก็จะไม่กระทำพฤติกรรม
5. การประเมินความสำคัญของทักษะย่อยๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการกระทำพฤติกรรมผิดพลาด การที่บุคคลคิดว่าคิดว่าเขาขาดทักษะหรือมีทักษะต่างๆ ไม่เพียงพอจะทำให้เขาไม่กระทำพฤติกรรมนั้น
6. เป้าหมายของการกระทำพฤติกรรมคลุมเครือ ไม่ชัดเจน และไม่สามารถปฏิบัติได้
7. การรู้จักตนเองที่ไม่ถูกต้อง อาจเป็นผลมาจากการกระทำที่ไม่ชัดเจนหรืออาจถูกบังคับให้กระทำ หรือได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจากภายนอก

2.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อในความสามารถของตน

แบนดูรา (Bandura. 1977a:81; 1986: 399-401) กล่าวว่า ความเชื่อในความสามารถของตนพัฒนามาจากปัจจัย 4 ปัจจัยดังนี้

1. การประสบความสำเร็จจากการกระทำ (Enactive Attainment) จัดเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุด เพราะเกิดจากประสบการณ์ความสำเร็จที่แท้จริงของบุคคลนั้น ความสำเร็จจะทำให้ประเมินตนเองสูงประสบความสำเร็จจากความล้มเหลวบ่อยๆ จะทำให้ประเมินความสามารถของตนต่ำลง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งถ้าความล้มเหลวหลายครั้งนั้นเกิดขึ้นเร็วกว่าเหตุการณ์ปกติและไม่ได้แสดงว่าขาดความพยายามหรือแสดงถึงว่ามีเหตุการณ์ภายนอกที่ไม่พึงประสงค์

2. การสังเกตตัวแบบ (Vicarious Experience) การที่เห็นบุคคลอื่นที่คล้ายคลึงกับตน ทำกิจกรรมได้สำเร็จก็สามารถเพิ่มความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ คือบุคคลนั้นจะเห็นว่าตนก็มีความสามารถที่จะทำกิจกรรมทำนองเดียวกันนั้นได้สำเร็จเช่นกันและการที่สังเกตบุคคลอื่นที่เห็นว่ามีความสามารถใกล้เคียงกับตนประสบความล้มเหลวทั้งๆ ที่เขาได้ใช้ความพยายามมากแล้วก็จะทำให้การตัดสินใจความสามารถของตนต่ำลงและความพยายามก็จะลดลง

3. การพูดชักจูง (Verbal Persuasion) การพูดชักจูงเป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่จะทำให้บุคคลเชื่อว่าตนมีความสามารถที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ ถูกชักจูง มักจะมีความพยายามในการกระทำกิจกรรมนั้นๆ มากขึ้น การพูดชักจูงที่จะได้ผลมากขึ้นจะต้องเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ การพูดชักจูงในเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงอาจก่อให้เกิดความล้มเหลวซึ่งจะทำให้ผู้ชักจูงไม่ได้รับความเชื่อถือ จะเป็นการทำลายความรู้สึกของผู้ฟังว่าตนมีความสามารถได้ ส่วนผู้ที่ถูกชักจูงว่าตนไม่มีกิจกรรมที่ทำหายและล้มเลิกการกระทำเร็วเมื่อพบกับอุปสรรค

4. สภาวะทางร่างกาย (Physiological State) บุคคลมักจะใช้ข้อมูลด้านสภาวะทางร่างกายในการตัดสินใจความสามารถของตน เช่น การตื่นเต้นมากเกินไปจะทำให้ทำกิจกรรมได้ไม่ดี บุคคลจะคาดหวังว่าตนทำได้สำเร็จเมื่อสภาวะทางร่างกายไม่ปั่นป่วนหรือเครียด การฝึกบุคคลลดสภาวะกระตุ้นทางอารมณ์ลงจะช่วยเพิ่มความเชื่อในความสามารถของตนและช่วยเพิ่มผลการปฏิบัติงาน สภาวะทางกายที่กล่าวถึงยังรวมถึงความอ่อนล้า เหนื่อยหอบ และความเจ็บปวดด้วย

จากแนวคิดของแบนดูราจะเห็นได้ว่าความเชื่อในความสามารถของตนเองนั้น สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลายประการดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งความเชื่อในความสามารถของตนอาจเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหรือหลายปัจจัยก็ได้

2.1.4 พฤติกรรมของบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนเอง

โยเดอร์ และพรอคเตอร์ (Yoder; & Proctor. 1988: 35) ได้สรุปพฤติกรรมของบุคคลผู้เชื่อในความสามารถของตนไว้ดังนี้

1. แสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจปราศจากความเกรงกลัวผู้ใด
2. ยึดถือความเชื่อของตนเองอย่างมั่นคง
3. เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย
4. มีความคล่องตัวสูง
5. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
6. รับบทบาทผู้นำโดยปราศจากการลังเล
7. คาดหวังว่าจะได้เป็นผู้นำในบางโอกาส

วิวรรณ ศรีกุลสถานกุล (2538: 38; อ้างอิงจาก ชูชีพ อ่อนโคกสูง. 2516: 18) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้ที่เชื่อในความสามารถของตนไว้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในการกระทำของตนเองและมั่นใจว่าจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ได้กระทำลงไป
2. ไม่หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
3. กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจและกล้าเผชิญความเป็นจริง
4. มีความรับผิดชอบสูง
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ไม่เชื่อผู้อื่นโดยไร้เหตุผล
7. ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี
8. ไม่วิตกกังวลมากเกินไป
9. รักความยุติธรรม
10. เป็นผู้นำ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าบุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองจะต้องมีความกล้าแสดงออก เป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี และจากการศึกษาทฤษฎีปัญญาทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ที่เกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของตนเองและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงน่าจะเชื่อว่าจะสามารถเชื่อมโยงและนำความเชื่อในความสามารถของตนเองมาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองได้

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตน

2.2.1 ความหมายและลักษณะของการควบคุมตน

สกินเนอร์ (Skinner. 1953: 230) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง การที่บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เมื่อทำพฤติกรรมแล้วให้ผลกรรมที่ขัดแย้งกัน กล่าวคือพฤติกรรมนั้นกระทำแล้วนำไปสู่ทั้งผลกรรมทางบวกและผลกรรมทางลบ นั่นก็หมายความว่า บุคคลจะต้องเลือกกระทำพฤติกรรมสองอย่าง ซึ่งให้ผลกรรมที่ขัดแย้งกัน ผลกรรมหนึ่งเป็นผลกรรมที่ได้รับทันทีแต่มีความน่าพอใจน้อย ส่วนอีกผลกรรมหนึ่งเป็นผลกรรมที่ต้องรอคอยแต่มีความน่าพอใจมาก

มิสเชล และมิสเชล (Mischel; & Mischel. 1976: 84) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองไว้ว่า เป็นความสามารถที่จะละเว้นการกระทำบางอย่าง หรือเป็นความสามารถที่จะทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนและคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมเพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ และหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีอันเกิดขึ้นกับตนเอง

ไรท์ (Wright. 1975: 92) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถที่จะบังคับนิสัยหรือพฤติกรรมของตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งยั่วยุและสถานการณ์กดดัน โดยปราศจากรางวัลหรือแรงสนับสนุนจากภายนอก

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2539: 111) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่าเป็นวิธีการที่พึงประสงค์ที่สุดของการปรับพฤติกรรม เพราะหากว่าผู้รับการปรับพฤติกรรมที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วรู้จักควบคุมตนเอง สามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้เงื่อนไขผลธรรมก็จะช่วยให้เขาสามารถแสดงพฤติกรรมหรือมีการกระทำที่เหมาะสม ตลอดทั้งสามารถตระหนักถึงผลธรรมที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของเขา และเมื่อผู้รับการปรับพฤติกรรมที่พฤติกรรมของเขาได้รับการปรับแล้วนั้นสามารถรู้จักการควบคุมตนเอง ความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้ปรับพฤติกรรมต่อไปอีกนั้นก็ยุติลง

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลธรรมนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่อาจจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่ตนเองและสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ รวมถึงรู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อเป้าหมายในอนาคต

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญ คือ แบนดูรา (Bandura. 1977a: 16 – 22) ได้อธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ (รวมทั้งพฤติกรรมต่อตนเอง) ที่นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อน (Elementary reflexes) ล้วนเป็นผลจากการเรียนรู้
2. สิ่งที่มนุษย์เรียนรู้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ โดยเรียนรู้จากผลที่เกิดขึ้นตามมา (Response Consequence) คือ เรียนรู้ว่าการกระทำหนึ่งเกิดขึ้นเหตุการณ์ใดจะเกิดตามมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ หรือเมื่อกระทำพฤติกรรมใดแล้วผลธรรมที่จะตามมาเป็นเช่นไรเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลที่เกิดจากพฤติกรรมความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้เหล่านี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์
3. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่างๆด้วยตนเอง การได้รับผลที่เกิดจากการกระทำด้วยตนเอง แต่เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงมีข้อจำกัดอยู่มาก เพราะสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไปกว่าที่เวลาและโอกาสของผู้เรียนจะอำนวย นอกจากนี้ผลการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ทางสังคมที่เบนดูราเน้นคือ การเรียนรู้จากแบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยเฉพาะตัวแบบใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ และพฤติกรรมของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการเรียนรู้โดยกระบวนการสังเกต (Process of Observational Learning) ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลรวมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยินได้ฟัง คำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสาร บันทึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณา สำหรับการกระทำพฤติกรรมในอนาคตต่อไป

5. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับความเชื่อ

6. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) ได้แก่ การคิดในเชิงประเมินโดยตั้งบนสมมติฐานความเชื่อที่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

7. ภายหลังการเรียนรู้ มนุษย์จะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่เขาเห็นคุณค่ามากกว่า พฤติกรรมที่ถูกลงโทษ หรือมิได้รับรางวัล การเห็นผลกรรมที่ได้รับย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม และเกิดความคาดหวังต่อแรงเสริมที่จะได้รับ (Anticipation of Reinforcement) ความคาดหวังนี้เองทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรม เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา นั่นคือมนุษย์จะต้องมีการควบคุมตนเองและประเมินตนเอง นั่นเอง

โดยสรุปตามความเชื่อของเบนดูรา พฤติกรรมของบุคคล เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ (Cognition) พฤติกรรม (Behavior) และสิ่งแวดล้อมภายนอก (External Environment) โดยมีสาเหตุขึ้นจากองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบทั้ง 3 จะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน และสามารถอธิบายได้ถึงเหตุและผล พฤติกรรมจะเกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ภายหลังที่ได้ประเมินถึงผลกรรมที่ได้รับจากการตอบสนองนั้น

2.2.3 การควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

การควบคุมตนเองในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแบบเบนดูรา พัฒนามาจากการเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรม โดยที่มนุษย์มีความนึกคิดและสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่างๆ ที่เรียนรู้ ดังนั้นมนุษย์จึงสามารถที่จะนำสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้มาคิดไตร่ตรองทำให้สามารถมองเห็นการที่จะทำให้เกิดผลกรรมต่างๆ ที่ตนปรารถนา และมองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลกรรมที่เลวร้ายต่างๆ มนุษย์สามารถคิดในเชิงประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ จะทำให้เกิดผลกรรมอะไรบ้าง และผลกรรมต่างๆ มีความปรารถนามากน้อยเพียงใด การคิดในเชิงประเมิน

เช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตั้งใจไว้

การพิจารณารายละเอียดของการพัฒนาการควบคุมตนเอง ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินตนเอง กล่าวคือ การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในใจ (Bandura. 1986: 335) ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำการควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งในสิ่งยั่วชวน เป็นต้น การควบคุมตนเองนี้เกิดเช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ คือ เป็นผลทั้งจากประสบการณ์ตรง และการเรียนรู้จากการสังเกต มนุษย์จะควบคุมตนเองให้กระทำการพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์นั้นและมีผลกรรมที่ได้จากการกระทำเป็นที่พึงพอใจแก่ตนเอง

ในการควบคุมตนเองบุคคลจำเป็นต้องมีการตั้งมาตรฐานที่ตั้งไว้และมีความรู้สึกซึ่งเป็นปฏิกิริยาต่อตนเองตามผลของการประเมิน ซึ่งมาตรฐานพฤติกรรมที่บุคคลตั้งไว้นี้เองจะเป็นสิ่งที่ช่วยในการตัดสินใจและชี้แนะแนวทางในการกระทำของบุคคล เช่น การกำหนดปริมาณของงานที่ตนควรทำได้ก่อนลงมือหรือการกำหนดคุณภาพของผลงานที่ควรทำไว้ล่วงหน้า (Bandura. 1986: 336)

2.2.4 ความสำคัญของการควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเองเกิดจากการสะสมผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตั้งแต่อดีตของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะความมั่นคงของสภาพสังคม การคาดหวังในการกระทำ ความพยายามกับผลกรรมที่ได้รับและผลจากการฝึกตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มจากการฝึกในเรื่องการขับถ่ายเป็นเวลาในที่ๆกำหนดและการฝึกระเบียบวินัย เมื่อเติบโตสังคมจะเรียกร้องให้บุคคลในสังคมควบคุมตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย สังคมจะเรียกร้องให้บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเองมากกว่าสังคมประเภทอื่น

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันกำลังอยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และวัฒนธรรม การพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับสภาพวิถีการดำเนินชีวิตของประชากร ดังที่ ท่านพุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ. 2531: 27) ได้กล่าวว่าสังคมไทยมีการพัฒนาทางด้านวัตถุ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสังคมที่ศิวิไลซ์เหลือเกิน แต่คนในสังคมไทยยังมีสภาพทางด้านความรู้ จิตใจ และพฤติกรรมที่ไม่เข้ากับวัตถุที่พัฒนาเลย จึงทำให้สังคมสับสนวุ่นวาย และเกิดปัญหาต่างๆมากมาย ทั้งในด้านการปรับตัว สุขภาพจิต การเบี่ยงเบนของพฤติกรรม การประพฤติดีศีลธรรมและกฎหมาย ฯลฯ สาเหตุประการหนึ่งคือ คนในสังคมขาดการควบคุมตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ มิสเชล (Mischel; & Mischel. 1976 : 250) ที่ว่าปัญหาต่างๆ ล้วนแต่เกิดเพราะบุคคลในสังคม

ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ การพัฒนาจิตใจและคุณภาพประชากรจึงเป็น เป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน

จากการประมวลความคิดเห็นและผลงานวิจัยต่างๆ ของนักจิตวิทยา พบว่าการควบคุมตนเองเป็นลักษณะที่แสดงถึงควมมีวุฒิภาวะ และคุณภาพของประชากรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงปรารถนาหลายประเภท เช่น พฤติกรรมรักษาสุขภาพอนามัย พฤติกรรมซื่อสัตย์ และพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ ฯลฯ จึงเป็นลักษณะที่สำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2529: 78) โดยเฉพาะในระยะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี สังคมจึงมุ่งหวังให้ประชาชน รู้จักตนเองและบำบัดความต้องการในสิ่งที่ถูกที่ควร ต้องการให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการวางแผน และการดำเนินงานตามแผนงาน เพื่อประโยชน์ที่ดีต่อตนเองและส่วนรวม (จินตนา บิลมาศ. 2529: 24) การศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้วางแนวทางในการพัฒนาการควบคุมตนเอง

ตามทรรศนะของนักการศึกษา การควบคุมตนเองเป็นเป้าหมายหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา ดังที่ ดิวอี้ (Dewey. 1933 : 17) ได้กล่าวไว้ว่า “การคิดเป็นกระบวนการทางการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยมนุษย์เห็นการณ์ไกล และสามารถควบคุมการกระทำของตนเองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ การไตร่ตรองถึงทางเลือกและผลที่จะเกิดขึ้นเป็นการช่วยให้มนุษย์มีสติไม่เผลอเรอ รู้อยู่ทุกขณะเวลาที่ตนเองกำลังทำอะไรอยู่ การคิดอย่างไตร่ตรองจึงเป็นการช่วยเปลี่ยนการกระทำของมนุษย์ที่มีแต่ความอยาก งามาย และหุนหัน ให้กลายเป็นการกระทำที่เฉลียวฉลาด บุคคลจึงควรคิดไตร่ตรองพิจารณาถึงผลได้ผลเสียก่อนจะกระทำบางสิ่งบางอย่าง” ลักษณะการคิดของดิวอี้มีลักษณะใกล้เคียง ความหมายของควมมีสติ และการใช้วิธีคิดอย่างถูกวิธีตามแนวพุทธศาสนาที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิกา” ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แนวคิดดังกล่าวปัจจุบันนักการศึกษาไทยได้นำมาใช้เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ การพัฒนาเยาวชนให้มีความสามารถในการคิดเป็นทำเป็น และการแก้ปัญหาเป็น (อุ้นตา นพคุณ. 2528: 87)

จากการศึกษาถึงคุณลักษณะของประชากรตามเป้าหมายการศึกษาในสภาพปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของ อุ้นตา นพคุณ และคนอื่น (2526: 68) พบว่าการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาจะต้องเน้นถึงการนำไปใช้และการปฏิบัติจริงในสังคม โดยการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีลักษณะของการคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

การคิดเป็น หมายถึง การรู้จักใช้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคม และวิชาการ มาวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ ไตร่ตรอง วางแผน หรือคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหา รวมถึงการวางแผนเป้าหมายในชีวิต

การทำเป็น หมายถึง การประยุกต์วิธีการ และประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการตัดสินใจเลือกกระทำ การดำเนินงานตามเป้าหมาย และรู้จักปรับปรุงวิธีการดำเนินชีวิตของตนเอง

คุณลักษณะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสภาพสังคม ทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพราะในอนาคตจะมีการต่อสู้แย่งชิง มีความขัดแย้งสับสนวุ่นวายในสังคมยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันส่งเสริม ทั้งสถาบันครอบครัว โรงเรียน ฯลฯ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนมีเหตุผล รู้จักคิดไตร่ตรองถึงสิ่งที่ควรกระทำ หรือควรหลีกเลี่ยง มีสติยั้งคิด รู้จักกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาการควบคุมตนเอง ดังที่พุทธทาสภิกขุ (2531: 48) ได้เขียนในหนังสือ “การศึกษาคืออะไร” ว่า การจัดการศึกษาที่ดีย่อมพัฒนาคนสังคมให้รู้จักควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ มีสติยั้งคิด ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองและสังคม ตลอดจนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ตามแนวความคิดของนักการศึกษาไทยในปัจจุบัน การจัดการศึกษามีแนวโน้มที่จะเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางสังคมมากขึ้น การควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงเป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจและคุณภาพของประชากรและเป็นเป้าหมายหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา

จากการควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิดตามแนวทางทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ได้มีผู้ประยุกต์นำหลักการไปใช้กำหนดขั้นตอนสำหรับฝึกควบคุมตนเองเพื่อบำบัดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก (Mischel; & Mischel. 1976: 241) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน (Kalish. 1981: 258 – 305) โดยวิธีการควบคุมตนเองนั้น จะต้องจัดการกับสาเหตุของพฤติกรรม และผลของพฤติกรรม ผลของการทดลองฝึกการควบคุมตนเอง พบว่า สามารถลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Stuart. 1972: 130; Citing Bandura & Walter n.d.) นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูง จะเป็นผู้ที่มีลักษณะด้านอื่นๆ ของบุคลิกภาพสูงด้วย เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม การปรับตัว การต่อต้านความเบี่ยงเบน สติปัญญาและการรับรู้สภาวะทางสังคม (Mischel; & Mischel. 1976: 253) การควบคุมตนเองจึงมีความสำคัญกับบุคคลใน 2 ประการ คือ

1. ลดหรือกำจัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้น้อยลงหรือหมดไป
2. สร้างพฤติกรรมหรือส่งเสริมจิตลักษณะหรือบุคลิกภาพที่ดีงามที่ยังขาดอยู่ให้มีมากขึ้น การฝึกหัดให้มีสติสัมปชัญญะ

สำหรับในทางพุทธศาสนาเองก็มีวิธีสอนการควบคุมตนเองให้แก่บุคคล เช่น การทำสมาธิ การฝึกหัดให้มีสติสัมปชัญญะ คือ รู้ตัวว่ากำลังทำอะไร อยู่ที่ไหน เพื่อให้เกิดความสุขสงบหรือสมาธิ และปัญญา เข้าใจสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่จะตามมา เมื่อบุคคลเกิดปัญหาความขัดแย้งทางจิตใจ ปัจจุบันได้มีผู้เสนอแนะให้นำเอาวิธีการนำสมาธิมาใช้ในการฝึกการควบคุมตนเองทางด้านวิชาการ และนำเอาวิธีการควบคุมตนเองทางวิชาไปใช้ประกอบในการทำสมาธิ เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้นในกิจกรรมแต่ละประเภท (จินตนา บิลมาศ. 2529: 26; อ้างอิงจาก Shapiro; & Zifferblatt. 1976: 21) นอกจากนี้หลักธรรมทางศาสนาเกี่ยวกับการควบคุมตน ได้แก่ “ทมะ” คือการรู้จักข่มใจตนเอง ซึ่งเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งใน ขาวรรวาทธรรม

หรือธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป และเป็นหนึ่งของคุณธรรม 4 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานให้ประชาชนน้อมนำไปปฏิบัติเนื่องในโอกาสครบรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่ให้บุคคลยึดถือปฏิบัติ รู้จักข่มใจตนเองอย่าเผลอและประมาท (พระราชทานมู. 2528 : 23)

การควบคุมตนเอง เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ คือ เกิดจากการเรียนรู้ตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เกิดจากการเรียนรู้เครื่องหมายต่างๆ ของสังคม โดยเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานของตน เรียนจากตัวอย่างที่พบเห็น เรียนจากคำบอกเล่าและอื่นๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละทฤษฎี ในที่นี้เป็นการศึกษาการควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

2.2.5 ลักษณะของบุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูงและต่ำ และข้อดีของการควบคุมตนเอง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536: 351 - 353) ได้กล่าวถึงข้อดีของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองช่วยให้ผู้ดำเนินโปรแกรมการปรับพฤติกรรมสามารถดำเนินโปรแกรมได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นดำเนินการปรับพฤติกรรมด้วยตนเอง และช่วยให้เกิดการแผ่ขยายของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการแผ่ขยายข้ามสถานการณ์ข้ามพฤติกรรม หรือข้ามเวลา (การคงอยู่ของพฤติกรรม) อีกทั้งพฤติกรรมบางชนิดไม่สามารถที่จะให้บุคคลภายนอกมาเป็นผู้ควบคุมได้ เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร (เพื่อการลดน้ำหนัก) หรือพฤติกรรมการออกกำลังกาย พฤติกรรมดังกล่าวนี้จะดำเนินการได้สำเร็จสูงหากมีการใช้การควบคุมตนเองเข้าร่วมด้วย นอกจากนั้นการควบคุมตนเองจะใช้ได้มีประสิทธิภาพกับพฤติกรรมที่ไม่สามารถจะสังเกตเห็นได้ หรือพฤติกรรมภายใน ได้แก่ ความคิด หรือความรู้สึกต่างๆ อย่างเช่น การย่ำคิด ความวิตกกังวล หรือความรู้สึกซึมเศร้า เป็นต้น

การควบคุมตนเองนั้นบางครั้งสามารถที่จะนำมาใช้ควบคุมพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบที่อ่อน ซึ่งผลกระทบที่อ่อนนั้น อาจหมายถึงผลกระทบที่มีปริมาณน้อยมาก หรืออาจเกิดขึ้นไปซึ่งมักจะไม่ส่งผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นการดำเนินโปรแกรมต่อพฤติกรรมนั้นๆ จึงควรใช้การควบคุมตนเองเข้าร่วมด้วย โดยตนเองเป็นผู้ให้ผลกระทบนั้น เพราะว่าการให้บุคคลเป็นผู้เลือกเกณฑ์ในการเสริมแรงและตัวเสริมแรงด้วยตนเองนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดเกณฑ์และตัวเสริมแรง การควบคุมตนเองนั้นจะช่วยประหยัดเวลาในการดำเนินการปรับพฤติกรรม โดยต้องการให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง โดยไม่มีใครมาควบคุม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสามารถควบคุมตนเองได้นั่นเอง และการควบคุมตนเองนั้นยังเป็นการช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อตนเองอีกด้วย

จากข้อดีของการควบคุมตนเองที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หากบุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ได้ ก็จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์และหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ซึ่งรวมไปถึงการมีความสามารถที่จะปรับพฤติกรรมต่างๆ

ไปสู่แนวทางที่เหมาะสมได้ ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อว่าจะสามารถเชื่อมโยงและนำการควบคุมตนเองมาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการฟังตนเอง

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในครอบครัว

2.3.1 ความหมายและลักษณะของการสื่อสาร

เพียร์สัน (Pearson, 1989: 16) กล่าวว่า การสื่อสารมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) ซึ่งในการสื่อสารมีการใช้ทั้งคำพูดและท่าทาง คำพูดที่ใช้ในการสื่อสารนั้นคือ สัญลักษณ์ทางภาษาถ้อยคำ (Verbal Symbols) และท่าทางการเคลื่อนไหว ร่างกาย การสวมใส่เสื้อผ้า สำเนียงที่พูด การสัมผัส การดมกลิ่น การประสานสายตา การแสดงออกทางสีหน้าและอื่นๆ เป็นสัญลักษณ์ทางภาษาท่าทาง

รัชนี้ ศุภจินทร์รัตน์ (2531: 2) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารว่า เป็นกระบวนการของมนุษย์ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความคิดเห็น และอารมณ์ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันตามเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร

ถิรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์ (2533: 15 – 20) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อใช้เป็นแนวทางศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง โดยให้แนวความหมายของคำว่า การสื่อสาร 5 นัยด้วยกัน ได้แก่

1. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง และต่อไปเรื่อยๆ ไม่หยุดนิ่ง
2. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ย้อนกลับมาไม่ได้ หมายถึง การสื่อสารที่เกิดขึ้นในอดีตมีอิทธิพลต่อปัจจุบันและส่งผลไปยังอนาคต เราไม่สามารถสร้างอดีตขึ้นมาใหม่ได้
3. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหวในความคิด กล่าวคือ บุคคลที่กำลังสื่อสารกันอยู่นั้นจะต้องมีการเคลื่อนไหวในความคิดอยู่ตลอดเวลา และจะต้องเอาประสบการณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้การสื่อสารเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนเพราะเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าอารมณ์ ความเชื่อ และความรู้สึก ซึ่งการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับกระบวนการทางจิตวิทยา และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง
4. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การสื่อสารของบุคคลเป็นการนำเอาประสบการณ์เข้ารวมกัน การส่งและการแปลความหมายไม่อาจสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายในและภายนอกของแต่ละบุคคล ปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตีความในการสื่อสารของบุคคลแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

- ปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Interaction) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายนอกกับภายในของแต่ละบุคคลเฉพาะตัว เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างเสริม

ประสบการณ์ บุคคลต้องตีความสิ่งรอบตัวที่เกิดขึ้นเหมือนหรือต่างไปจากบุคคลอื่น ก็เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ในตัวบุคคล

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Interaction) เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่านั้น เป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เพราะแต่ละคนต้องมีการปรับปฏิสัมพันธ์ภายในตัวบุคคลของตนให้สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

5. การสื่อสารเป็นกระบวนการที่จะต้องมียุทธศาสตร์ หมายถึง การสื่อสารต้องมีความเกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ หรือกาลเทศะ สภาพการณ์ของการสื่อสารต้องอาศัยการรับรู้ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังรวมถึงวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ด้วย

วัชร ันนาค (2540: 31 – 34) ได้ให้คำจำกัดความของการสื่อสารว่า หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งส่งข่าวสารไปยังอีกบุคคลหนึ่ง มีผลทำให้ผู้รับข่าวสารนั้นมีการแสดงออกมา ซึ่งการสื่อสารประกอบด้วยข่าวสาร 2 แบบ คือ

1. ข่าวสารที่เป็นคำพูด หรือภาษาพูด (วจนภาษา)
2. ข่าวสารที่ไม่เป็นคำพูด (อวจนภาษา) ซึ่งรวมถึงภาษากาย การสบตาน้ำเสียง การสัมผัส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์

จากข้อความดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารหมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความคิดเห็น หรือแม้แต่กระทั่งอารมณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

2.3.2 รูปแบบของการสื่อสารในครอบครัว

การสื่อสารในครอบครัวเป็นการสื่อสารที่เริ่มต้นจากการรับรู้เกี่ยวกับตนเองและบุคคลรอบข้างว่าเป็นอย่างไร การสื่อสารจะมีการเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของตนเอง ในการเลือกใช้คำพูดและท่าทางในการติดต่อกับผู้อื่น และการที่เราตีความจากการสื่อสารของบุคคลอื่นๆ ซึ่งการสื่อสารในครอบครัวจะขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ และควมมีคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวคิด คือ

1. การแบ่งรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวตามแนวคิดของ แมคลอด เซฟฟี และแวกแมน (McLod; Chaffee; & Wackman. 1973: 364 - 394) พฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวที่พิจารณาจากวิธีการอบรมสั่งสอน การให้คำแนะนำตักเตือนของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรนั้นเป็นผลรวมของการเน้นย้ำ ยึดถือหรือไม่ยึดถือสองแนวทาง หรืออาจเรียกว่ามีแนวโน้มในการให้ความสำคัญในสองทิศทางที่ตรงข้ามกัน ซึ่งก่อให้เกิดเป็นลักษณะของพฤติกรรมการสื่อสารหรือรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

1.1 รูปแบบการสื่อสารที่ยึดถือแบบแผนของสังคมเป็นหลัก (Socio – Oriented Communication) คือ แบบของความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างพ่อแม่ลูก ที่ยึดถือสังคม

แบบแผนหรือประเพณีเป็นแนวทาง ซึ่งการติดต่อสื่อสารในครอบครัวพยายามคงไว้ซึ่งความสามัคคีกลมเกลียว มีความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้ดี ไม่ขัดแย้งหรือโต้เถียง คล้อยตามกัน การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่กับลูก จะเน้นลูกไม่ให้โต้เถียง หลีกเลี่ยงความขัดแย้งทั้งหลายที่เกิดขึ้น เด็กจะต้องรู้จักระงับความโกรธ และยอมจำนนในการถกเถียงปัญหา เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งหรือความยุ่งยากขึ้น

1.2 รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแนวคิดเป็นหลัก (Concept - Oriented Communication) คือ แบบของความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างพ่อแม่ลูก ที่ยึดถือเรื่องของแนวความคิด ความเป็นไปได้ ข้อเท็จจริง หรือความถูกต้องในเนื้อหา (Content) ที่สื่อสารกันนั้นเป็นหลัก ซึ่งสภาพการสื่อสารในครอบครัวที่มีแนวทางเช่นนี้ เด็กจะได้รับการสนับสนุนหรือให้กำลังใจจากพ่อแม่ให้รู้จักแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเปิดเผย ขณะเดียวกันก็ยอมรับฟังความคิดเห็น ความเชื่อ ของผู้อื่นด้วย เด็กจึงมักมีทักษะในการแสดงเหตุผล และรู้จักประเมินปัญหาอย่างรอบคอบ

ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมการสื่อสารระหว่างพ่อแม่และลูก จะไม่มีลักษณะความสัมพันธ์ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แต่จะมีการผสมผสานกันระหว่างลักษณะทั้ง 2 แบบ ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบการสื่อสารได้ 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 การสื่อสารแบบอิสระ (Laisser Faire) คือ ลักษณะการสื่อสารระหว่างคนในครอบครัวนั้น ไม่ได้ยึดถือทั้งแบบ Socio - Oriented หรือ Concept - Oriented อย่างมาก คือ เป็นไปอย่างอิสระเสรี ไม่มีกรอบหรือแนวทางที่เป็นแบบอย่างว่าลูกต้องเชื่อฟังหรือคล้อยตามความคิดของผู้ปกครอง หรือห้ามไม่ให้โต้เถียงหรือขัดแย้ง ในขณะเดียวกันเด็กจะไม่ได้รับคำแนะนำ หรือสนับสนุนจากผู้ปกครองให้กล้าเปิดเผยตัวเองหรือกล้าแสดงความคิดเห็นต่างๆ ด้วย

แบบที่ 2 การสื่อสารแบบเน้นการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ (Protective) คือ รูปแบบการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับสังคม ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งปลูกฝังกันมาเป็นอันดับแรก ในขณะที่ยึดถือหรือให้ความสำคัญต่อเรื่องความคิด ความถูกต้องของเนื้อหา ข้อเท็จจริงที่สื่อความกันนั้นเป็นลำดับรองลงไป การสื่อสารลักษณะนี้จะแสดงให้เห็นได้จากการที่เด็กจะถูกสั่งสอนให้เชื่อฟัง หรือคล้อยตามผู้ใหญ่ เพื่อจะอยู่ร่วมในครอบครัว หรือติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี หรือราบรื่น เด็กจะถูกสอนไม่ให้แสดงความคิดเห็นหรือขัดแย้งโต้เถียง แม้ในความคิดตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ตาม

แบบที่ 3 การสื่อสารแบบสนับสนุนความคิดของเด็กเป็นหลัก (Pluralistic) คือ รูปแบบการสื่อสารที่ให้ความสำคัญในการให้เด็กรู้จักพัฒนาความคิดเห็นที่เป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออก แม้ความคิดเหล่านั้นจะแตกต่างกัน ลักษณะที่สังเกตได้ คือ เด็กจะถูกอบรมสั่งสอนให้มีแนวคิดใหม่ๆ และกล้าที่แสดงออก โดยการอภิปราย ถกเถียง ในประเด็นเรื่องราวต่างๆ ในสถานการณ์รอบตัวกับบุคคลอื่นๆ รู้จักกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่ต้องกลัวว่าความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันกับผู้ปกครองนั้นจะทำให้ผู้ปกครองไม่พอใจ หรือเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ และ

โดยไม่ต้องห่วงพะวงยึดติดอยู่กับสังคม ความเชื่อ ค่านิยม หรือประเพณีมากนัก คือ ให้ความสำคัญกับการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การคล้อยตาม ความสามัคคีกลมเกลียวเป็นเรื่องรองลงมา

แบบที่ 4 การสื่อสารแบบประนีประนอม (Consensual) มีลักษณะการสื่อสารที่เน้นย้ำยึดถือ หรือให้ความสำคัญทั้งการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแบบแผนของสังคมเป็นหลัก และการติดต่อสื่อสารที่ยึดถือแนวความคิดเป็นหลัก กล่าวคือ เรื่องของสังคม ประเพณี และแบบแผนที่ยึดถือปฏิบัติปลูกฝังกันมานานก็เน้นย้ำให้ความสำคัญ ขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยที่จะให้ความสำคัญกับการสอนให้เด็กรู้จักพัฒนาความคิดที่เป็นของตนเอง และกล้าแสดงออก แม้ความคิดเหล่านั้นจะแตกต่างกันก็ตาม

2. การแบ่งรูปแบบการสื่อสาร ตามแนวความคิดของ แคนเทอร์ และ เลร์ (Kantor; & Lehr. 1976: 145 -158) ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาวิจัยสาขาการสื่อสาร ได้แบ่งคุณลักษณะหรือวิธีการสื่อสารออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1 การสื่อสารแบบปิด หมายถึง การสื่อสารในครอบครัวที่เข้มงวด มีการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ อย่างรัดกุม ผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์มักเป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ และควบคุมกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว ประเด็นการสนทนาและข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาจะต้องถูกกรองด้วยข้อจำกัดต่างๆ เพื่อให้เห็นไปตามบรรทัดฐานของครอบครัวซึ่งกำหนดว่าอะไรบ้างที่สมาชิกควรหรือไม่ควรพบเห็น

ในครอบครัวแบบนี้ เด็กที่วุ่นนอนสอแนงจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน ในทางตรงกันข้ามก็ใช้การลงโทษสำหรับเด็กที่ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ มีตารางเวลาสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และทุกคนต้องรักษาระเบียบเช่น จะต้องกลับถึงบ้านไม่เกิน 17.00 น. จะต้องเข้านอนก่อน 22.00 น. ข้อความที่ผู้ใหญ่มักพูดกับเด็กในครอบครัวแบบนี้ ได้แก่ ข้อความที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของเกียรติยศของวงศ์ตระกูล

ข้อดีของครอบครัวแบบปิดคือ ครอบครัวมักจะแก้ไขสถานการณ์ที่ยุ่งยากได้โดยอาศัยวิธีการเชิงอำนาจนิยม ซึ่งมีคุณประโยชน์หลายประการ ประการแรก คือ การใช้อำนาจมักจะมุ่งให้เกิดประสิทธิผล ประการที่สอง วินัยและการควบคุมความประพฤติสามารถให้ความรู้สึกที่มั่นคงและปลอดภัยแก่สมาชิกได้เป็นอย่างดี ในกรณีที่สมาชิกประพฤติตามครรลองของกฎระเบียบ ประการต่อมา การใช้ทรัพยากรในครอบครัวแบบนี้มักจะมีการจัดสรรอย่างรอบคอบ ไม่ปล่อยให้แต่ละคนทำตามอำเภอใจ ส่วนข้อเสียของครอบครัวแบบปิด คือ ทำให้ลูกไม่เป็นอิสระอย่างเต็มที่ ปิดกั้นตัวเองจากโลกภายนอก ดำเนินกิจวัตรประจำวันอย่างเต็มไปด้วยข้อกำหนด

2.2 การสื่อสารแบบเปิด หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่สมาชิกแต่ละคนมีส่วนในการตัดสินใจความเป็นไปต่างๆ ภายในครอบครัวสูง แต่ละคนมีบทบาทเฉพาะที่จำเป็น กฎระเบียบของครอบครัวเป็นสิ่งที่ผ่อนผัน และเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น เวลาในการร่วมรับประทานอาหารเย็นอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยการตัดสินใจของคนส่วนใหญ่ในบ้านได้ ประเด็นต่างๆ เป็นเรื่องที่พูดคุยถกเถียงกันได้ การโน้มน้าวใจเป็นวิธีการที่พ่อแม่มักใช้ได้ดีกว่าการแสดงอิทธิพล พ่อแม่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการจัดการต่างๆ ภายในบ้าน แต่โครงสร้างของ

อำนาจก็ไม่ได้เป็นไปอย่างตายตัว แต่ละคนมีสิทธิเสนอร่วมกัน ตัดสินใจและดำเนินการได้ ครอบครัวแบบนี้มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก พร้อมกันนั้นก็รับอิทธิพลจากภายนอกอยู่เสมอ ไม่มีการสกัดกั้นข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาในครอบครัวเหมือนครอบครัวแบบปิด

ข้อดีของครอบครัวแบบเปิด คือ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ที่จะปรับความต้องการของตนเองให้เข้ากับครอบครัว เพราะใช้วิธีการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ ยืดหยุ่นเสียงข้างมากเป็นสำคัญ แต่ละคนสามารถมีอิทธิพลต่อครอบครัวได้ ครอบครัวเปิดโอกาสแก่บุคคลในการเจริญเติบโตสูง ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา อย่างไรก็ตามข้อเสียของครอบครัวประเภทนี้ได้แก่ การมีสภาพอย่างง่ายต่อการแตกแยก ขาดความปรองดองกัน เพราะต่างก็ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเอง สมาชิกในครอบครัวมักมีปฏิสัมพันธ์ที่จะเอาชนะกัน การหวังอาศัยเสียงเกินกึ่งหนึ่งนั้นพอเป็นไปได้ แต่ที่จะหวังให้ทุกคนเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์นั้น เป็นไปได้น้อย

2.3 การสื่อสารแบบปล่อย หมายถึง แบบวิธีการสื่อสารในครอบครัวที่มีสมาชิกแต่ละคนสามารถทำอะไรก็ได้ตามที่ตนต้องการ กฎระเบียบต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกครอบครัวแบบนี้ เป็นไปตามสบายในแบบฉบับของตน เรื่องที่แต่ละคนสนใจมักเป็นเรื่องปัจจุบัน ไม่มีเป้าหมายระยะยาวสำหรับอนาคต การใช้ทรัพยากรหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวแบบนี้มักเป็นไปเพื่อจัดการปัญหาเฉพาะหน้า ครอบครัวแบบนี้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกสูง และรับอิทธิพลภายนอกมากตามอริยาคัยของแต่ละคน ความเป็นอยู่เป็นไปตามความพอใจของแต่ละบุคคล เช่นในขณะที่คนอื่นๆ นอนหลับอาจมีบางคนทำงาน หรือรับประทานอาหาร เวลาอาหารแต่ละมื้อไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับการจัดการในชีวิตประจำวันของสมาชิกแต่ละคน หากเมื่อใดที่กิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่น ให้โอกาสแก่บุคคลที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพ สร้างสรรค์ แต่ถ้าหากเมื่อใดที่กิจกรรมดำเนินไปอย่างซบเซาหลักบุคคลก็จะไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ

จากการศึกษารูปแบบการสื่อสารของครอบครัว สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ กัน จะทำให้เด็กมีพฤติกรรม การแสดงออกแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเด็กได้รับการสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัวแบบใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าถ้าผู้ปกครองมีรูปแบบการสื่อสารกับเด็กในรูปแบบทางบวก กล่าวคือ ผู้ปกครองมีพฤติกรรมที่แสดงต่อนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานในปกครอง เช่น การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังบุตรหลานในปกครองเล่าเรื่องต่างๆ การเปิดโอกาสให้นักเรียนในปกครองแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจ การพูดกับบุตรหลานในปกครองด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน เป็นต้น ก็จะทำให้เด็กสามารถสร้างความเข้าใจ สร้างความเป็นตัวของตัวเอง มีการตัดสินใจที่ดีได้

2.3.3 ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว

การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ซึ่งการสื่อสารที่เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวด้วย ซึ่ง ในแต่ละครอบครัวสามารถปรุงแต่งชีวิตครอบครัวให้มั่นคงได้โดยใช้ทักษะพื้นฐานของการสื่อสารดังนี้ (วัชร อ้นนาค. 2540 : 31 – 32)

1. สื่อความประทับใจ (Appreciations) เป็นการแสดงความชื่นชมต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความจริงใจ ไม่บ่อยจนเกินไป ผู้ฟังรู้สึกผ่อนคลายอย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจ เช่น “คุณใส่ชุดนี้ดูเรียบ แต่เก๋”

2. สื่อความกังวลใจ ห่วงใย (Worries) เป็นการบอกกล่าวถึงความรู้สึกที่กังวลออกมาในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการช่วยลดความเครียดลงได้ เช่น “ฉันรู้สึกไม่สบายใจ เป็นห่วงคุณในช่วงที่คุณต้องขับรถกลับบ้านตอนที่คุณเมา”

3. การให้ข้อมูลใหม่ (New Information) การให้ข้อมูลใหม่ เป็นการบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ การนัดหมาย ความชื่นชมในความสำเร็จของบุคคล หรือการหากิจกรรมเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวทราบข้อมูลเดียวกัน มีความเข้าใจเหมือนกัน นำไปสู่ความภาคภูมิใจแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จด้วย

4. สื่อข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจ เป็นการสื่อให้อีกฝ่ายทราบเพื่อขอให้อธิบายสิ่งที่สงสัยนั้นเพิ่มเติม แทนที่จะเก็บไปคิด หรือเข้าใจเอง ซึ่งมักจะเป็นทางลบมากกว่าทางบวก

5. สื่อความไม่พอใจพร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ (Complaints Recommendation) เป็นการแลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน และผู้เสนอปัญหามีโอกาสเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ เพราะผู้ที่ทราบปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุด เกี่ยวกับการแก้ปัญหา ดีกว่าจะให้ผู้อื่นตัดสินว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ควรเป็นอย่างนั้น ซึ่งการสื่อสารเช่นนี้ จะเป็นการเปิดเผยความไม่พอใจ ความโกรธ และแสดงออกมาในทางที่เหมาะสม

6. สื่อความหวัง ความปรารถนา (Hopes and Wisher) เป็นการแบ่งปันความหวัง ความปรารถนาต่อกัน โดยการพูดให้ผู้อื่นทราบถึงความหวังและความปรารถนาที่เราจะกระทำให้เป็นจริง แต่ว่าจะได้รับการตอบสนองหรือไม่ก็ตามแต่ เมื่อเรากล่าวถึงความหวัง ความปรารถนาออกไปแล้วอาจมีการรวมพลัง เพื่อให้ความหวังนั้นเป็นผลสำเร็จก็ได้ เช่น การที่ลูกมีความปรารถนาอยากสอบได้เกรดดี ๆ อยากเป็นที่รักของครู พ่อแม่ ก็สามารถจะสนองตอบโดยการให้กำลังใจ ให้ความชื่นชม เป็นการช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ลูกได้

7. อารมณ์ขัน การให้คำพูดที่สอดแทรกอารมณ์ขันจะช่วยให้บรรยากาศในการพูดคุยคลายความตึงเครียดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของคนเราต้องประสบความเครียดของการจราจร ความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ก็มีคำพูดที่ช่วยผ่อนคลายความรู้สึกภายในขึ้นได้มาก

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตตามศักยภาพ ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การสื่อสารที่เหมาะสมระหว่างเด็กกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองนั้น จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

2.3.4 ความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัวกับการพัฒนาบุคคลวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่อยู่ระหว่างเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นวัยที่ต้องการอิสระ ต้องการพึ่งตนเอง ต้องการแสวงหาความรู้ อยากรู้ อยากเห็น อยากลองทำในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ตนไม่เคยทำ เด็กวัยรุ่นมักคิดว่าเขาโตพอแล้วจึงไม่ต้องการให้ใครปฏิบัติต่อเขาแบบเด็กๆ เขาต้องการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองเพื่อหาประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ เมื่อทำไม่ได้ก็มักคิดฝันเอาเองและเก็บตัวอยู่แต่ในห้อง เมื่อต้องการพึ่งตนเองมากขึ้น เด็กย่อมต้องการพ้นจากการถูกบีบบังคับเรื่องเวลา และการถูกจำกัดที่ทางคือไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่บังคับให้กลับบ้าน แม้ว่าเด็กต้องทำตามกฎประเพณี แต่เด็กก็ยังต้องการเป็นตัวของตัวเอง ความต้องการเป็นตัวของตัวเองนี้เป็นลักษณะพัฒนาการประการหนึ่งของแต่ละบุคคล (สุชา จันทน์เอม. 2521: 74 – 75) ดังนั้นเด็กวัยรุ่นจึงมักมีปัญหาในการปรับตัว ก่อให้เกิดความยุ่งยากสับสนได้ การตัดสินใจเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการแสดงออกทางด้านอารมณ์รุนแรง ดังนั้นพ่อแม่จึงควรรู้จักแสดงความรักต่อเด็กอย่างถูกต้อง พูดคุยกับลูกอย่างรู้ใจ ให้ความเป็นกันเอง รับฟังปัญหาอย่างเห็นอกเห็นใจ พร้อมทั้งจะเป็นที่พึ่งของเด็ก เด็กจะรู้สึกเกิดความอบอุ่น ตลอดจนเคารพนับถือและไว้วางใจ เมื่อลูกประสบปัญหาก็กล้าปรึกษาปัญหาต่างๆ นำปัญหาต่างๆ มาระบายให้ฟัง หรือปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป (ปราณี รามสูตร. 2528: 68)

จากแนวคิดทั้งหมดในเรื่องรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว จะเห็นได้ว่าเด็กที่ได้รับการสื่อสารในครอบครัวต่างแบบกัน จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งการสื่อสารที่ดีในครอบครัวจะทำให้เด็กสามารถสร้างความเข้าใจ สร้างความเป็นตัวของตัวเอง และมีการตัดสินใจที่ดี จึงน่าจะเชื่อว่าจะสามารถเชื่อมโยงและนำรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองมาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

2.4.1 ความหมายของสัมพันธภาพ

สัมพันธภาพ หมายถึง ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 796) ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องสัมพันธภาพ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า สัมพันธภาพ ไว้ ดังนี้

วิจิตร อาวะกุล (2526: 10) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ ผูกพันเกี่ยวข้องกัน ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มบุคคล บุคคลกับคณะบุคคล หรือสังคม

พิสิทธิ์ ปทุมมาล (2533 : 16) กล่าวว่า ความสัมพันธ์หรือการเกี่ยวข้องกันของบุคคล รวมทั้งความสัมพันธ์ทางสังคม อันจะนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบของการมีส่วนร่วมต่อความคาดหวังความสัมพันธ์ทางอารมณ์และการปรับตัวทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า สัมพันธภาพเป็นความเกี่ยวข้องของบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่ม มีความรู้สึกที่ดีและแสดงออกต่อกันในทางที่ดี เป็นความเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.4.2 หลักพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ

ความสามารถที่จะช่วยให้ผู้อื่นยอมรับเป็นเพื่อนนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะทางสังคมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ซึ่งโคลแมนและแฮมเมอร์ (สุภาพันท์ โคตรจรัส. 2527: 87; อ้างอิงจาก Coleman; & Hammer. 1974; Havrd Busines Review.) ได้กล่าวถึงพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. การมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สัมพันธภาพใดก็ตามจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อสัมพันธภาพนั้นสนองความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อความรัก การเป็นที่ยอมรับทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี เป็นต้น ถ้าไม่สนองความต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสัมพันธภาพก็อาจคงอยู่ได้ ดังนั้น การมีวัตถุประสงค์และความต้องการร่วมกัน จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2. การเคารพในประสิทธิภาพและความเป็นตัวของตนเองของบุคคล

สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดอาจแตกสลายลงได้ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงล้ำสิทธิและไม่ยอมรับให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวของตัวเอง คนที่เคยสนิทกันอาจเลิกคบกันได้ การปฏิบัติต่อกันแบบประชาธิปไตยด้วยความเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกันจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง แต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะต้องยอมรับและเห็นด้วยกับความเชื่อของเรา

3. โครงสร้างและแบบแผนของสัมพันธภาพ

สัมพันธภาพทางสังคมโดยทั่วไปมักมีโครงสร้างและลักษณะการติดต่อสื่อสารที่สอดคล้องกัน เช่น สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน บิดามารดากับบุตร เป็นต้น โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารจะขึ้นอยู่กับผู้อื่นที่อยู่ในสัมพันธภาพนั้นเป็นรายๆ ไป ส่วนใหญ่การพัฒนาขึ้นอยู่กับขอบเขตที่สร้างความพึงพอใจให้ทั้งสองฝ่าย สัมพันธภาพจะยาวนานหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายได้รับ

4. องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร

องค์ประกอบในการติดต่อสื่อสารซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่

4.1 การมีภูมิหลังและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ผู้มีระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจเดียวกัน มักมีภาษาที่สื่อสารความหมายในระดับเดียวกัน

4.2 การเลือกรับรู้โดยให้ความสนใจเฉพาะข้อความบางตอน ทำให้ไม่ได้รับข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งทำให้การตีความผิดพลาดได้

4.3 อารมณ์และความรู้สึก ในขณะที่มีการรับรู้ปัจจัยในสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือบุคคลที่ก่อให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น ความมั่นใจ ความกลัวหรือความโกรธ เป็นต้น อาจทำให้เกิดการรับรู้และการตีความหมายผิดพลาดได้

5. การรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างกระจ่าง

5.1 การรับรู้ตนเองตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง

5.2 การรับรู้ผู้อื่นได้ตรงความเป็นจริงย่อมนำไปสู่การยอมรับในตัวจริงของผู้อื่น

5.3 การรับรู้ได้ตรงความเป็นจริง ซึ่งสัมพันธภาพจะยืดยาวได้ ถ้าสนองความต้องการและก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จึงพยายามขจัดปัญหาในการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้น

6. การห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น

อาจแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำ อาจพูดปลอบใจ แสดงความห่วงใย หรือให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความยุ่งยากลำบากใจ หรือแสดงความซาบซึ้ง แสดงความขอบคุณในคุณความดีที่ผู้อื่นได้แสดงต่อตน แสดงความชื่นชมในความดีที่ผู้อื่นมี ย่อมเป็นการเสริมแรงคุณลักษณะเช่นนั้น และช่วยเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. การซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

การเป็นตัวของตัวเองและซื่อสัตย์ต่อความคิดเห็นและความเชื่อของตนเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญ บุคคลไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดความจริงเพียงเพราะไม่กล้าเผชิญความขัดแย้ง และควรมีความเชื่อด้วยว่าผู้อื่นก็ย่อมจะกล้าเผชิญความจริง และหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ในทางสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงที่พูดต้องแสดงให้เห็นความเคารพในความเป็นตัวของตัวเอง ของผู้อื่นคำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น พร้อมทั้งแสดงความห่วงใย

เป็นมิตรอย่างจริงใจด้วยความหวังดี จึงเป็นความจริงที่นุ่มนวลไม่ก้าวร้าว ถ้าเพื่อนถามว่าชอบทรงผมแบบใหม่ของเขาไหม ถ้าเราไม่ชอบเห็นว่ามันสวย การตอบดูไม่คุ้นหน้าทรงเก่าถ้าจะรับหน้ามากกว่า คงจะสร้างสรรค์กว่าการตอบว่าดูไม่ได้เลยหรือน่าเกลียด เป็นต้น

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพนั้นองค์ประกอบในการติดต่อสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญ การรู้จักตนเองและความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นก่อให้เกิดความเข้าใจกันและกัน ความไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ของผู้อื่นอาจทำให้การรับรู้และการตีความผิดพลาด สัมพันธภาพที่ดีก็อาจไม่เกิดขึ้น ทำให้ไม่พึงพอใจกัน ไม่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้

2.4.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

สวณ สุทธิเลิศอรุณ (2529 : 12) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ ดังนี้ คือ

1. ความพอใจร่วมมือ (Mutuality) หมายถึง การที่บุคคลคบหาสมาคมกันนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้น ต่างฝ่ายพอใจคบหาสมาคม ถ้าต่างฝ่ายไม่พอใจที่จะคบหาสมาคมต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็จะมียืดยาวต่อไป อาจเป็นการรู้จักกันอย่างผิวเผินเท่านั้น

2. การรู้จักและไว้วางใจกัน (Knowledge and Trust) เมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกันแล้ว ก็ต้องทำความรู้จักกัน ต้องศึกษารายละเอียดและประวัติส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม หาโอกาสสนทนากันแล้ววิเคราะห์ดูว่า บุคคลนั้นๆ มีทัศนคติหรือรสนิยมแบบเดียวกับตนหรือไม่ การที่จะทำให้ผู้อื่นไว้วางใจตนเองนั้น บางคนจะใช้วิธีเปิดเผยตัวเอง แสดงความบริสุทธิ์ใจเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้จักคุ้นเคย หรือไว้วางใจรวดเร็วขึ้น ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่จะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจ สนิทสนมกันเป็นอย่างดี

3. ปทัสถานส่วนบุคคล (Personal Norms) สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ได้แก่ ปทัสถานส่วนบุคคลที่แต่ละบุคคลยึดมั่นและแสดงออกอันมีผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น การแสดงกิริยามารยาท ความประพฤติส่วนตัว อุปนิสัยใจคอ และบุคลิกภาพของบุคคลนั้น เป็นต้น ถ้าบุคคลมีปทัสถานส่วนบุคคลดี ก็เป็นเสน่ห์ของบุคคลนั้น ทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รักใคร่และชื่นชมของบุคคลอื่น อันจะเป็นปัจจัยในการสร้างสัมพันธภาพหรือมิตรภาพที่ดีต่อกันได้

4. การลงทุนส่วนตัว (Self Investment) เมื่อบุคคลเข้าไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือกลุ่มใดก็ตาม บุคคลอาจจะได้กำไรหรือขาดทุน กำไรในที่นี้หมายถึง ความพอใจ ความสำเร็จ ความร่าเริงและความสุขใจ ส่วนขาดทุนหมายถึง ความไม่สบายใจ ความทุกข์ใจ ความอับอายและความกระวนกระวายใจ ดังนั้น การที่บุคคลจะคบใครนั้น แต่ละบุคคลจะต้องพิจารณาถึงกำไรและขาดทุนไว้อย่างใจและยอมลงทุนโดยเสียบางส่วนเพื่อแลกกับบางอย่างที่พอใจ

ดังนั้นบุคคลจะมีความสัมพันธ์สนิทสนมกันได้ จะต้องมีความไว้วางใจเกิดขึ้นก่อนความไว้วางใจ จะทำให้บุคคลเกิดความอบอุ่นใจ กล้าแสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การมีความไว้วางใจจะต้องมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่ใช่ไปสู่จุดสูงสุดเลยภายในครั้งเดียว ความไว้วางใจจะถูกสร้างขึ้นถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ได้รับการสนับสนุนและได้รับการยอมรับ มีการเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น (อรุณีประภา หอมเศรษฐี. 2529 : 53 – 54) นอกจากนี้สัมพันธภาพที่บุคคลมีการเปิดเผยตนเองจะทำให้เกิดความไว้วางใจ มั่นใจในตัวบุคคลนั้น การไว้วางใจจะเกิดจากการยอมรับคนอื่นและมีการติดต่ออย่างเปิดเผย มีการช่วยเหลือกันเท่าที่จะทำได้ หากบุคคลมีการเปิดเผยตนเอง แต่ไม่รู้สึกยอมรับบุคคลอื่น ความไว้วางใจก็จะไม่เกิดขึ้น และไม่เกิดการเปิดเผยตนเองอีกต่อไป (Johnson. 1986: 43 - 46)

จากปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาตนเองเกี่ยวกับสัมพันธภาพ ซึ่งบุคคลจะต้องเปิดเผยความรู้สึกของตนเองและรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นของบุคคลอื่นด้วย เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับตนเองและผู้อื่น มีความไว้วางใจกันเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

2.4.4 หลักการสร้างสัมพันธภาพ

อภิญญา สวารชร (2530: 6 – 9) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลเพื่อให้เกิดความสำเร็จด้วยดี ดังนี้

1. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นการแสดงท่าทาง ทำให้รู้สึกเป็นคนที่มีความสนใจใคร่เห็นอยากทักทาย อยากคบหาสมาคมด้วย ทั้งการแต่งกาย และการพูดจาที่ไพเราะ
2. การมีท่าทางที่ดี (Handsom) มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย พุดคุยสนุกสนาน มีอารมณ์ขัน ผู้คบหาสมาคมด้วยก็จะสบายใจ ไม่ใช่หน้าบึ้งตึงพูดจาขัดคอตลอดเวลา ทำให้ไม่มีใครอยากจะเข้าใกล้
3. ความเป็นเพื่อน (Friendliness) ควรทำตัวให้สนิทสนมกลมเกลียวเป็นเพื่อนได้ง่ายและรู้สึกเป็นกันเอง ไม่ถือตัวหรือหยิ่งจองหอง จนไม่มีใครกล้าเข้าหาสมาคมด้วย
4. มีความอ่อนน้อม (Modesty) รวมทั้งกิริยามารยาทสุภาพ พุดจาอ่อนน้อม ถ่อมตน
5. มีน้ำใจช่วยเหลือ (Helpful) เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยด้วยกำลังกาย กำลังความคิด กำลังเงินในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใครได้รับความเดือดร้อนก็แสดงออกด้วยน้ำใจช่วยเหลือ
6. ให้ความร่วมมือดี (Cooperation) การให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นตัวอย่างที่ดีกับผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร ให้ความร่วมมือไม่เกี่ยงเขาเกี่ยงเรา

7. มีความกรุณา (Kindness) เอื้อเฟื้อมีน้ำใจโอบอ้อมอารีแก่ผู้ได้รับความทุกข์
 8. ให้ความช่วยเหลือกิจการโดยมิหวังผลตอบแทน (Contribution)
 9. มีการสร้างสรรค์ (Constructive) มีความคิดและการกระทำที่สร้างสรรค์ ไม่ใช่ความคิดที่ทำลาย หรือกลั่นแกล้ง หนองเหนียวความก้าวหน้าของผู้อื่น
 10. มีอารมณ์ดี (Good Emotion) สามารถควบคุมและใช้อารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
 11. มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) ความมีชีวิตจิตใจ ไม่เชื่องซึม เบิกบานแจ่มใส ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นองไว
 12. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) มีความรับผิดชอบต่อภาระงาน รักษาเวลา คำพูดซื่อสัตย์สุจริต เมื่อได้รับมอบหมายงานทำจนเต็มความสามารถ
 13. มีความอดทน (Patience) อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยต่อการกระทำที่ไม่ชอบอารมณ์ ความอดทนเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ รู้จักอดกลั้นต่อการกระทำของผู้อื่นได้
 14. มีความขยันขันแข็ง (Diligence) ขยันต่อการทำงานตามภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ
 15. มีความพยายาม (Attempt) มีความพยายามพากเพียรที่จะฝึกฝน ฝึกหัด ตนให้มีคุณสมบัติทางมนุษยสัมพันธ์อย่างไม่ทอดทิ้ง และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
 16. มีปฏิภาณ (Intelligence) ฝึกปฏิภาณไหวพริบในการสร้างบรรยากาศ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ตลอดจนการพูดคุย และการแสดงความคิดเห็น
- จรรยา ทองถาวร (2533: 104 – 105) กล่าวว่า ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ควรได้ทดลองปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ควรยึดหลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ดังนี้
1. รู้จักตัวเอง ปรับปรุงตนเองให้เป็นคนดี และศึกษาคนอื่นให้เข้าใจ
 2. ยอมรับในธรรมชาติของบุคคลว่า บุคคลมีความแตกต่างกัน เราจึงควรยอมรับซึ่งกันและกัน สามารถให้อภัยกัน และพยายามเข้าใจกันให้ได้
 3. ยึดถือปทัสถานทางสังคม อันประกอบด้วยวิถีประชา วินัยแห่งจรรยา หรือธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนระเบียบและคำสั่งทั้งปวง
 4. ยอมรับในศักดิ์ศรี และให้เกียรติแก่บุคคล เพื่อให้บุคคลที่เราเกี่ยวข้องรู้สึกอบอุ่นใจ
 5. พยายามใช้วิธีชนะใจคน เข้าใจบุคคล รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้เขาพอใจ
 6. มีความจริงใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความจริงก่อให้เกิดมิตรภาพ และความมั่นใจในการคบหาสมาคม
 7. มีบุคลิกภาพและการแสดงออกที่ดี อันแสดงถึงความเป็นมิตรกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

8. รู้จักกาลเทศะ ทำอะไรให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และบุคคล
9. เมื่อสนทนากับบุคคลอื่น ควรรู้จักถามเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เช่น ถามความคิดเห็นของเขา รับฟังความคิดเห็นของเขา กระตุ้นให้คิดและพูด
10. พูดแต่น้อย ฟังให้มาก พยายามรู้จักเพื่อนด้วยการฟังเพื่อนพูดเป็นการให้ความสำคัญต่อเพื่อน
11. ทำทางในการพูดและฟัง มองหน้าคู่สนทนาด้วยความสนใจ
12. ยิ้มเข้าไว้ คิดว่าทุกคนเป็นเพื่อนของเรา เพื่อเป็นการแสดงอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อทุกคน

จากหลักการสร้างสัมพันธภาพดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีนั้น ควรยึดหลักการรู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ มีความรับผิดชอบ และมีการแสดงออกที่ดีต่อกัน

2.4.5 การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน

วิจิตร อาวะกุล (2526 : 148 - 152) กล่าวว่า วิธีปฏิบัติต่อเพื่อนเพื่อให้เพื่อน ๆ มีความรู้สึกรักใคร่ เห็นอกเห็นใจและเชื่อถือศรัทธา นอกจากนี้ในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนนั้น ควรปฏิบัติดังนี้

1. เปิดฉากทักทายติดต่อกันก่อน เป็นการเริ่มสร้างความเป็นมิตร และความผูกพันเป็นการให้ความสำคัญแก่เพื่อนก่อน ทำให้คนอื่นได้เห็นว่าตนมีความสำคัญ
2. มีความจริงใจต่อเพื่อน ทุกคนชอบความจริงใจต่อกัน ความสุจริตใจต่อบุคคลทำให้เป็นที่รักใคร่นับถือ ถ้าไม่จริงใจต่อกัน การคบหาสมาคมจะเป็นไปได้ยาก และมีอุปสรรค
3. ควรหลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อน เพราะจะทำให้สูญเสียความเป็นเพื่อนไป เสื่อมความนิยมเลื่อมใส มีแต่ความระแวง เป็นการกระทำที่สังคมรังเกียจ จึงควรหลีกเลี่ยง
4. อย่าขัดทอดความผิดให้เพื่อน ในการทำงานร่วมกัน ความบกพร่องผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากหลายอย่าง อาจมาจากเพื่อน ตัวเรา เหตุการณ์ จึงควรแสดงความมีน้ำใจต่อกัน มิตรภาพความสัมพันธ์อันดีจึงเกิดขึ้นและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
5. ยกย่องชมเชยเพื่อน ในสิ่งที่สมควรเมื่อเพื่อนทำดี ให้กำลังใจ และสนับสนุนด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง หรือหาประโยชน์
6. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของเพื่อนด้วยความเต็มใจเสมอ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ “อตถจริยา” ทำตนให้เป็นประโยชน์ในการงานต่าง ๆ แม้จะแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบกันไปแล้วก็ตาม ถ้าเราได้ช่วยเหลืองานของเพื่อนที่ทำซ้ำ ทำไม่ได้ในบางเรื่อง บางสถานการณ์ บางเวลา ก็จะเป็นการเกื้อกูลสร้างความร่วมมือต่อกัน

7. ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่ต้องรับผิดชอบ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยปรารถนาดี เป็นห่วงเป็นใยในความเป็นอยู่และอนาคตของเพื่อน ช่วยเหลือและชี้แจงให้เกิดความเข้าใจเป็นการแสดงถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อน

8. ฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ บ้าง ให้เกียรติกันโดยฟังเพื่อนแสดงความคิดเห็น แม้จะขัดกันหรือคิดไม่ตรงกัน การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นกัน จะทำให้รู้สึกว่าเขาไม่มีความหมายต่อเพื่อน ต่อกลุ่ม ไม่ได้รับการยกย่อง เป็นการทำลายมิตรภาพระหว่างเพื่อน ผู้นำหรือเพื่อนที่ชอบใช้อำนาจ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ชอบให้ใครออกความคิดเห็น ชอบพูดให้คนอื่นฟัง แต่ไม่ชอบฟังผู้อื่นพูด จะทำให้ไม่กลมเกลียวในหมู่เพื่อน

9. หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน แม้จะมีความเหนือกว่าอยู่แล้วก็ตาม การคุยโต โอ้อวด ทำให้ไม่มีใครอยากคบด้วย เข้ากับใครไม่ได้ ควรยึดคติบน้อมถ่อมตนเอาไว้ เพื่อที่จะรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนได้ยั่งยืน

10. ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย การประพฤติต่อกันฉันท์มิตรที่เคยปฏิบัติกันมาแม้จะมีฐานะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ความเป็นเพื่อน ความเป็นกันเองก็ไม่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

11. ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน จึงจะรักษาสัมพันธภาพที่ดีกันไว้ได้ การให้ปันสิ่งของต่อเพื่อน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอาเปรียบ ไม่คอยจะเอาของผู้อื่นมาแต่ฝ่ายเดียว

12. พบปะสังสรรค์เพื่อนบ้างตามสมควร เป็นการรักษาความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน มิตรภาพที่ขาดการติดต่อกัน ความห่างเหิน ทำให้ความไม่เข้าใจกันและกันเกิดขึ้นได้ จึงควรพบปะมิตรสหายบ้างตามความเหมาะสม

13. ให้ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนในยามทุกข์ร้อน เท่าที่ทำได้ รู้จักเพื่อน เข้าใจเพื่อน เห็นใจเพื่อน ย่อมจะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ หรือแสดงความเห็นใจในยามทุกข์ร้อน

จากเอกสารที่เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อน สรุปได้ว่า การปฏิบัติตนของนักเรียนและเพื่อนที่มีต่อกันในชั้นเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว การให้คำปรึกษา การแสดงความรู้สึกห่วงใยอย่างจริงใจ การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การแสดงความยินดีเมื่อประสบความสำเร็จ การให้ความใกล้ชิดสนิทสนมและกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยความรักและสามัคคี

2.4.6 การพัฒนาสัมพันธภาพ

แซสส์ (วิมล หนองพงษ์, 2538: 28; อ้างอิงจาก Sasse, 1975, *Person to person*. n.d.) กล่าวว่า สัมพันธภาพกับผู้อื่นมิได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ สัมพันธภาพจะเจริญ หรือ มีความมั่นคง ขึ้นอยู่กับบุคคลและความสัมพันธ์ของบุคคล ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงเป็น พื้นฐานของกระบวนการพัฒนาความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การพัฒนาสัมพันธภาพ ประกอบด้วย

1. การสร้างสายสัมพันธ์ เป็นความรู้สึกที่ทำให้บุคคลอื่นสบายใจ การสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ในครั้งต่อไป ในขณะที่ความผูกพันก่อเกิดขึ้นนั้น บุคคลจะรู้สึกสบายใจ ไม่ป้องกันตนเอง แต่จะเปิดเผยตนเอง และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองมากขึ้น
2. การเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อกัน บุคคลมักชอบเล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ และทัศนคติของตนเอง ทำให้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น
3. การรู้จักฟังพียงซึ่งกันและกัน บุคคลจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทราบว่าผู้อื่นชอบอะไร ไม่ชอบอะไร เพื่อที่จะได้ตอบสนองได้อย่างถูกต้อง และทราบว่าจะช่วยเหลือกันได้อย่างไร
4. ความต้องการสัมพันธ์ที่มั่นคง บุคคลจะเริ่มการมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น และมีความรักในสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นเพื่อให้สัมพันธภาพนั้นมั่นคงต่อไป

จากข้อความดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาสัมพันธภาพนั้นหากเป็นไปในทางบวก ก็จะทำให้สัมพันธภาพนั้นมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น แต่ถ้าหากการพัฒนาสัมพันธภาพนั้นเป็นไปในทางลบ มีลักษณะการโต้เถียงกัน เอาชนะ จะทำให้บุคคลลดการเปิดเผยตนเอง การสร้างสายสัมพันธ์ก็จะลดลงไปด้วย

2.4.7 วิทยุกับสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

ประสาท ทิพย์ธาดา (2522: 15) ได้กล่าวว่า วิทยุเป็นวิทยุที่มีอารมณ์รุนแรงจึงได้ชื่อว่า “ วิทยายุบแถม ” ชอบแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงเกินไป เด็กรู้สึกที่ตนเองมีความสุข และเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง แต่พอวันต่อไปอาจรู้สึกหดหู่ใจ เต็มไปด้วยความสงสัยก็ได้ ความชอบและไม่ชอบของเด็กวิทยุนี้รุนแรงมาก ไม่ใคร่จะยอมใครง่าย ๆ นักในเวลาเดียวกันอาจเป็นคนโอ้อวดอารมณ์ได้เหมือนกัน ทั้งสองเพศต้องการโอกาสที่จะได้วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งในกิจการของครอบครัวได้บ้าง ก็จะเป็นทางช่วยให้เด็กได้รู้จักวิธีการดีขึ้นทีละน้อย แต่ถ้าพ่อแม่ไม่เปิดโอกาสให้ดังกล่าวเด็กจะเกิดความเครียดขึ้น ตัวอย่าง เด็กหญิงชอบทาลปาก เด็กชายชอบสูบบุหรี่ ซึ่งพ่อแม่รู้สึกเดือดร้อนไม่เห็นด้วย มิได้คำนึงว่าการที่เด็กฝืนคำห้ามนั้นเป็นเพราะเกิดความต้องการอันยิ่งใหญ่ที่จะรู้จักตัดสินใจ และรับผิดชอบตนเอง แต่กระนั้นเด็กวิทยุก็ยังต้องการได้ความรู้สึกตัดสินใจ และรับผิดชอบตนเอง แต่กระนั้นเด็กวิทยุ

ก็ยังต้องการได้ความรู้สึกว่าตนมีความมั่นคง ต้องการที่จะพึ่งตนเอง และต้องการพิสูจน์ตัวเอง ให้ผู้ใหญ่เห็นว่าเขามีสัจการแห่งตนนั้น ทำให้วัยรุ่นตอบสนองความต้องการนี้ด้วยการคบหาสมาคมกับเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กจะรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง เมื่ออยู่กับผู้ที่มีนิสัยคล้ายคลึงกันกับเขาและมาตรฐานความเป็นอยู่และความคิดเห็นของชุมชนเป็นสิ่งที่ให้กำลังใจแก่เด็กวัยรุ่น

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น สังคมเพื่อนเป็นสังคมที่เด็กในวัยนี้ต้องการเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากเด็กจะมีความต้องการเป็นอิสระอย่างเต็มที่ ต้องการพึ่งตนเอง รับผิดชอบตนเอง ซึ่งเมื่อเด็กอยู่ในสังคมเพื่อนจึงทำให้เด็กรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและรู้สึกว่าการเป็นสมาชิกในตนเองยิ่งใหญ่ มีเสรีภาพเต็มที่ ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อว่าจะสามารถเชื่อมโยงและนำสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง

2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

2.5.1 ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

เบอร์โล (Berlo, 1960: 129) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพไว้ว่าเป็นความพยายามของสังคมที่จะคบหากัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสัมพันธภาพก็คือกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลนั่นเอง

วิล แพงศรี (2536: 6) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพไว้ว่า หมายถึงสภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อันส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันทุกฝ่าย ได้รับความพึงพอใจและนำไปสู่ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ

พรรณี ช. เชนจิต (2538: 253) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนว่า ครูมีหน้าที่สร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเขา พยายามมองสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เด็กมอง

วิจิตร อวาทกุล (2540 : 10) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพว่าเป็นความสัมพันธ์ ผูกพันเกี่ยวข้องกันระหว่างมนุษย์ด้วยกันหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มบุคคล กับคณะบุคคลหรือสังคม

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึงการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านการเรียนหรือด้านส่วนตัว ความห่วงใย เอาใจใส่ ตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียน และการปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่การแสดงความรัก เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ขอคำปรึกษาและคำแนะนำเมื่อมีปัญหาการเรียนหรือด้านส่วนตัว

2.5.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

การสอนนักเรียนนั้น บางครั้งก็ทำให้เกิดความผิดหวัง ท้อแท้ และเหนื่อยหน่าย ถึงแม้ว่าครูจะมีความกระตือรือร้นที่จะให้ความรู้ ทักทายแก่นักเรียน พบว่า ไม่เกิดผลที่จะทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นหรือปรารถนาที่จะเรียนรู้เลย และยังพบอีกว่า บางคนต่อต้านอย่างดื้อรั้น ไม่ตั้งใจเรียน มีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ ความรู้สึกนี้จะนำไปสู่ความไม่มั่นใจในตนเอง เหนื่อยหน่าย และรู้สึกชิงชังนักเรียนโดยไม่รู้ตัว ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวนี้ก็คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ระดับของความสัมพันธ์ระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ดังได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูไว้หลายท่าน ดังนี้

โนลส์ (Knowles. 1975: 34 – 37) ได้นำวิธีการเรียนการสอนแบบผู้ใหญ่มาประยุกต์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งได้เสนอแนะว่าครูผู้สอนควรมีบทบาทดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นบรรยากาศของความเป็นอิสระ ใ่ว่างใจกัน ให้เกียรติกัน เคารพในกฎเกณฑ์ร่วมกัน เคารพในความเป็นมนุษย์ร่วมกัน
2. การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างเป็นระบบ
3. การศึกษาถึงความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน
4. การกำหนดทิศทางหรือวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกัน
5. การออกแบบวิธีการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

6. การดำเนินกิจกรรมตามแผนและแบบที่กำหนดไว้

7. การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

โคเจน (Cogen. 1975: 135 – 139) ได้ทำการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างครูกับนักเรียนจะทำให้การเรียนการสอนดีขึ้น ยิ่งถ้านักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์กันมาก นักเรียนก็ยิ่งมีโอกาสพัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ให้สูงถึงขีดสูงสุดมากเพียงนั้น

วิลเลียม แลงสรี (2536: 115) ได้กล่าวว่า ในระบบการศึกษาของประเทศที่มีความก้าวหน้า เช่น อังกฤษ อเมริกา ได้ให้ความสนใจในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะมีประโยชน์ คือ

1. สัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับนักเรียนช่วยให้ครูและนักเรียนมีความเข้าใจต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดีเพราะครูเป็นกันเองกับนักเรียน
3. นักเรียนรู้สึกสบายใจในการที่จะรู้หรือทำความเข้าใจในบทเรียน ซึ่งครูคอยช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องหวาดกลัวการกดขี่บังคับจากครู

4. การที่ครูและนักเรียนเข้าใจกันดีจะทำให้นักเรียนเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย ไม่กระด้างกระเดื่อง อยู่ในโอวาทของครู ช่วยให้ภาระของครูเบาบางลง เพราะไม่ต้องคอยปราม เคี่ยวเข็ญให้ได้อย่างใจ

พรรณิ ช.เจนจิต (2538: 253) ได้กล่าวว่า ครูมีหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนคลายไม่ตึงเครียด ให้ได้รู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย พยายามมองสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เด็กมอง อย่าเห็นว่าความกลัว ความวิตกกังวลของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ การสอนจึงไม่ควรบังคับให้เด็กต้องทำ แต่ควรให้มีบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เด็กมีความตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี

เทือน ทองแก้ว (2540 : 60) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางสร้างสรรค์ มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งเสริมให้เกิดความสำนึกในการเป็นสมาชิกของชั้นเรียนและโรงเรียน

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูนั้น ครูควรสร้างสัมพันธภาพที่ดี เป็นกันเองและจริงใจต่อเด็ก แสดงความรัก ความเข้าใจ ให้กำลังใจแก่เด็ก นอกจากนี้ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนาน น่าเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

2.5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

การสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียนในห้องนั้น ได้มีการศึกษาในรูปของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างครูกับนักเรียน คำว่า ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ซึ่งมีปฏิริยาโต้ตอบกัน โดยอาจแสดงในรูปของพฤติกรรมทางวาจา อารมณ์ หรือการกระทำก็ได้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนจะออกมาในรูปการสอน เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ได้มีการศึกษาปัจจัยด้านกายภาพที่มีอิทธิพลต่อ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน ดังที่ วิไล แพงศรี (2536: 114) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ขนาดของห้องเรียน ซึ่งหมายถึง จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องจะมีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์ภายในชั้นเรียนระหว่างครูกับนักเรียน กล่าวคือ ยิ่งจำนวนนักเรียนมากเท่าใด โอกาสที่นักเรียนทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการถามตอบ ก็จะมีน้อยลงด้วย ในขณะที่ชั้นเรียนมีขนาดเล็ก คือมีจำนวนนักเรียนน้อย ครูและนักเรียนจะมีโอกาสพัฒนาความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิระหว่างกันได้ ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมินั้นเป็นความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด เป็นกันเอง มีความผูกพันทางใจ

2. เพศของนักเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียนหญิงล้วนหรือชายล้วน และมีนักเรียนทั้งชายและหญิงปนกันจะมีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำเอาเพศของครูเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ในปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ยอมรับเอาแนวคิดเรื่อง

สหศึกษาเข้าไปปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งจะมีส่วนให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติจริงในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกับสังคมภายนอกมากที่สุด

3. ช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน ช่องว่างระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน เช่น อายุ ความคิด เจตคติ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ โดยทั่วไปแล้วถ้ามีช่องว่างมากเท่าไรก็ย่อมจะมีความสัมพันธ์น้อยลง ยกตัวอย่างเช่น ช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในประสบการณ์และทัศนคติในการมองโลก ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนต่างวัยขึ้นได้

จากข้อความดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยทางกายภาพมีส่วนทำให้สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เป็นไปในแนวทางที่ดีและไม่ดีได้นั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก จำนวนนักเรียนเพศ หรือแม้กระทั่งช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องดังกล่าวเพื่อเกิดสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียนต่อไป

2.5.4 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น

เนื่องจากเด็กในวัยวัยรุ่นนั้นมีอารมณ์อ่อนไหว เชื่อง่าย หลงง่าย ไม่มีอารมณ์มั่นคงเหมือนผู้ใหญ่ จึงมักเกิดปัญหายุ่งยากทางอารมณ์ขึ้นเสมอ ถ้าเด็กหลีกเลี่ยงความยุ่งยากต่างๆ ในเรื่องการที่สังคมจะยอมรับเขาเรื่องการจำกัดความสามารถของเขาเรื่องทางเพศ ศาสนา และครอบครัวหรือเรื่องยุ่งยากอื่นๆ ไปได้ ก็นับเป็นโชคดีของเด็ก ซึ่งในวัยที่เด็กมีอารมณ์เช่นนี้ ครูควรหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะเป็นต้นเหตุให้เด็กเกิดความโมโหหรือโกรธอย่างรุนแรง หรือเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจเพราะจะทำให้เด็กหมดความเชื่อมั่นในตนเองไป ครูจึงไม่ควรบังคับเด็กในสิ่งที่ไม่ควร ควรปล่อยให้เด็กได้ประสบกับปัญหาชีวิตหรือปัญหาการเรียนด้วยตนเองบ้าง ซึ่งเด็กจะรู้จักหัดแก้ไขหรือหาทางออกที่ดีด้วยตนเอง อันจะทำให้เด็กมีสุขภาพทางจิตดีขึ้น เช่น เรื่องการแข่งขัน การหลงรักสิ่งต่างๆ การหลงใหลในวรรณคดี ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อครูมีความเข้าใจถึงจิตใจเด็กแล้ว ครูยังต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเด็กอีกด้วย ทั้งนี้เด็กบางคนไม่สามารถปรึกษาปัญหาบางอย่างกับบิดาหรือมารดาของตนได้ เพราะบิดามารดาอาจไม่มีเวลาว่างหรือไม่มีความรู้พอที่จะให้คำแนะนำในปัญหาบางประการได้เด็กก็จะเข้าหาครู ซึ่งเป็นผู้มีทั้งความเข้าใจและมีความรู้พอที่จะช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ (สรวงศ์ จันทน์เอม. 2521: 183)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในวัยวัยรุ่นนั้น ครูควรสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสที่จะตัดสินใจด้วยตนเองว่าสิ่งใดบ้างเป็นสิ่งที่ดี ควรประพฤติ และสิ่งใดบ้างเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรประพฤติ พยายามให้เด็กรู้จักวางแผนชีวิตของตนเองด้วยเหตุผล สนับสนุนให้เด็กมีความเป็นอิสระต่อตนเองมากขึ้น ให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง เช่น การวางแผนการเรียน การแก้ปัญหาทางด้านการเรียน การเงิน การใช้เวลาว่าง การคบเพื่อน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าครูจะต้องปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจชอบ เพียงแต่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกตัดสินใจ โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษาหารือ หรือท้วงติงเมื่อเห็นว่าเด็ก

จะตัดสินใจไปในทางที่ผิด ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อว่าจะสามารถเชื่อมโยงและนำสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน มาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR

3.1 การวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอท

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอท (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 2 – 6; อ้างอิงจาก Harris. 1975: 5; Kerlinger; & Pedhazur. 1973: 372) หมายถึง การจัดกลุ่มเทคนิคทางสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในสถานการณ์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวขึ้นไป และไม่จำกัดตัวแปรอิสระ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอทเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือกลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม ซึ่งบางสถานการณ์การวิจัยไม่จำเป็นต้องกำหนดว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระหรือกลุ่มใดเป็นตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอท ได้เริ่มมีบทบาทและความสำคัญต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทและความสำคัญของการวิเคราะห์มัลติแวลูเอทจะยิ่งเพิ่มขึ้นมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้เพราะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยได้เริ่มตระหนักถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่มุ่งศึกษาว่าบ่อยครั้งที่ปรากฏการณ์เหล่านี้มีหลายมิติ หรือเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อื่นๆ มากมาย จนทำให้ไม่สามารถแยกปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งออกมาศึกษาได้โดยลำพัง ถ้าประสงค์ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งและครอบคลุม

3.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตาม ตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีมาตรวัดระดับอันตรภาคชั้นหรืออัตราส่วน โดยดำเนินการวิเคราะห์ตัวแปรตามหลายตัวพร้อมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามแต่ละตัวหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรตามได้อีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนมาตรฐานได้ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 13) ส่วนหลักการที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นแบบเดียวกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามเดียว (Univariate Multiple Regression) เมื่อได้ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการวิเคราะห์ต่อไปโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรตามแต่ละตัวต่อไป วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวนับว่าเป็นสถิติวิเคราะห์ที่เป็นประโยชน์มาก

เพราะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะปรากฏการณ์จริงในธรรมชาติ เพราะปรากฏการณ์ในธรรมชาติ ไม่ได้เกิดโดยเอกเทศ แต่เกิดโดยสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน จุดที่เป็นปัญหา คือความสลับซับซ้อนของวิธีการวิเคราะห์ แต่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทำให้นักวิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543: 266)

สมมติว่าข้อมูลที่จะดำเนินการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรตาม จำนวน p ตัวแปร และตัวแปรอิสระ จำนวน q ตัวแปร แบบจำลองเส้นตรงที่เชื่อมโยงตัวแปรทั้งสองกลุ่มย่อยเข้าด้วยกันย่อมประกอบด้วยสมการถดถอยระดับยูนิแวกซ์จำนวน p สมการ ดังปรากฏการณ์ตามสมการต่อไปนี้ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 14)

$$\begin{aligned} [Y_{i1} Y_{i2} Y_{i3} \dots Y_{ip}] &= [\alpha_1 \alpha_2 \alpha_3 \dots \alpha_p] \\ &+ x_{i1} [\beta_{11} \beta_{12} \beta_{13} \dots \beta_{1p}] \\ &+ x_{i2} [\beta_{21} \beta_{22} \beta_{23} \dots \beta_{2p}] \\ &+ x_{i3} [\beta_{31} \beta_{32} \beta_{33} \dots \beta_{3p}] \\ &\vdots \\ &+ x_{iq} [\beta_{q1} \beta_{q2} \beta_{q3} \dots \beta_{qp}] \\ &+ [e_{i1} e_{i2} e_{i3} \dots e_{ip}] \end{aligned}$$

เมื่อ Y_{ik} แทน ตัวแปรตามลำดับที่ k ของตัวการที่ i
 Y_{ij} แทน ตัวแปรอิสระที่ j ของตัวการที่ i
 e_{ik} แทน ตัวแปรผิดพลาดลำดับที่ k ของตัวการที่ i
 α แทน ตัวคงที่
 β แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

สำหรับตัวแปรตาม Y และตัวแปรผิดพลาด e สัญลักษณ์ฟังก (subscript) ตัวที่สองถูกระบุไว้สำหรับการแสดงลำดับที่ของตัวแปรตาม นอกจากนี้ทั้ง α และ β จะมีขนาดแตกต่างกัน สำหรับแต่ละสมการถดถอยของยูนิแวกซ์

สมการรูปปกติ

$$\begin{bmatrix} Y_{11} & Y_{12} & \dots & Y_{1p} \\ Y_{21} & Y_{22} & \dots & Y_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ Y_{N1} & Y_{N2} & \dots & Y_{Np} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1X_{11} & X_{12} & \dots & X_{1q} \\ 1X_{21} & X_{22} & \dots & X_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ 1X_{N1} & X_{N2} & \dots & X_{Nq} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \alpha_1 & \alpha_2 & \dots & \alpha_p \\ \beta_{11} & \beta_{12} & \dots & \beta_{1p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \beta_{q1} & \beta_{q2} & \dots & \beta_{qp} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{11} & e_{12} & \dots & e_{1p} \\ e_{21} & e_{22} & \dots & e_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ e_{N1} & e_{N2} & \dots & e_{Np} \end{bmatrix}$$

สมการรูปเมตริก

$$\begin{array}{ccccc}
 \underset{\sim}{Y} & = & \underset{\sim}{X} & \underset{\sim}{B} & + & \underset{\sim}{E} \\
 (N \times p) & & [N \times (q+1)] & [(q+1) \times p] & & (N \times p)
 \end{array}$$

เมื่อ	N แทน	จำนวนตัวการ
	p แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	(q+1) แทน	จำนวนตัวแปรอิสระบวกด้วยตัวคงที่ (α)
	$\underset{\sim}{Y}$ แทน	เมตริกขนาด (N $\times$ p) ของตัวแปรตาม
	$\underset{\sim}{X}$ แทน	เมตริกขนาด [N $\times$ (q+1)] ของตัวแปรอิสระ
	$\underset{\sim}{B}$ แทน	เมตริกขนาด [(q+1) $\times$ p] ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย
	$\underset{\sim}{E}$ แทน	เมตริกขนาด (N $\times$ p) ของตัวแปรผิดพลาด

ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจะต้องกำหนดค่ากำลังสองต่ำสุด (Least Square Principle) ให้ครอบคลุมทั้ง error sum of square และ error sum of cross product

ในการวิเคราะห์ระดับยูนิแวกเรียท ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ($\hat{\beta}$) ได้รับการเลือกภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ SSE เป็นค่าต่ำสุด

$$C = \sum e_i^2$$

เมื่อค่าผิดพลาด (C) มีค่าต่ำสุด จะปรากฏสมการปกติ (Normal Equation)
ดังนี้

$$(\underline{X}' \underline{Y}) \hat{\underline{\beta}} = (\underline{X}' \underline{Y})^1$$

ในที่นี้ $\underline{Y}$ คือ คอลัมน์เวกเตอร์ของตัวแปรตามตัวหนึ่ง ขึ้นต่อมา คุณดลอดสมการ
ด้วย $(\underline{X}' \underline{Y})^1$ เพื่อหาค่าของ $\hat{\underline{\beta}}$

$$(\underline{X}' \underline{Y})^1 (\underline{X}' \underline{Y}) \hat{\underline{\beta}} = (\underline{X}' \underline{Y})^1 (\underline{X}' \underline{Y})$$

เนื่องจาก $(\underline{X}' \underline{X})^{-1} (\underline{X}' \underline{X})$ เท่ากับ 1 เพราะฉะนั้นค่า $\hat{\underline{\beta}}$ จึงปรากฏตามสมการ

$$\hat{\underline{\beta}} = (\underline{X}' \underline{Y})^1 (\underline{X}' \underline{X})^{-1}$$

กล่าวได้ว่า $\hat{\underline{\beta}}$ เป็นตัวประมาณค่าที่ดีที่สุดของ $\underline{\beta}$ ทั้งนี้เพราะ $\hat{\underline{\beta}}$ สามารถให้ค่า
ผลบวกกำลังสองต่ำสุดของค่าผิดพลาด (C) ในกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิเคราะห์ระดับมัลติแวรีเอทหรือตัวแปรตามหลายตัว การประมาณค่า $\hat{\underline{B}}$
สามารถกระทำได้โดยการลดค่า Squared Sample ของตัวแปรผิดพลาดสำหรับตัวแปรตามทุกตัว
แปรให้มีขนาดค่าต่ำสุด ผลบวกกำลังสองของค่าผิดพลาดสำหรับตัวแปรตามตัวใดตัวหนึ่งจะปรากฏ
เป็นค่าในเส้นทแยงมุมของเมตริก $\hat{\underline{E}}$ $\hat{\underline{E}}$ การลดค่าผิดพลาด (C) ต่ำสุด จำเป็นต้องกำหนดค่า
Partial Derivatives ซึ่งเกี่ยวข้องกับ Elements ของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย $\hat{\underline{B}}$ ให้เท่ากับ
ศูนย์ก่อนแก้สมการ ผลที่ได้รับ คือ สมการปกติดังนี้

$$(\underline{X}' \underline{X}) \hat{\underline{B}} = (\underline{X}' \underline{Y})$$

สมการปกติในระดับมัลติแวรีเอท ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับในกรณียูนิแวรีเอท เว้นแต่เรา ในกรณีมัลติแวรีเอท เมตริก $\hat{B}$ และ $\hat{Y}$ จะประกอบด้วยหลายคอลัมน์แทนที่จะเป็นคอลัมน์เดียว ต่อมาคุณตลอดสมการ $\hat{B} = (\hat{X}'\hat{X})^{-1} (\hat{X}'\hat{Y})$ ด้วย $(\hat{X}'\hat{X})^{-1}$ เพื่อหาค่าของ $\hat{B}$

$$\begin{aligned} (\hat{X}'\hat{X})^{-1} (\hat{X}'\hat{X}) \hat{B} &= (\hat{X}'\hat{X})^{-1} (\hat{X}'\hat{Y}) \\ \hat{B} &= (\hat{X}'\hat{X})^{-1} (\hat{X}'\hat{Y}) \end{aligned}$$

ในที่นี้ $\hat{B}$ ซึ่งเป็นตัวประมาณค่าของ B จัดเป็นเมตริกขนาด $[q+1 \times p]$ นอกจากนี้ ถ้ากำหนดให้ $(\hat{X}'\hat{X})^{-1}$ เท่ากับ G ซึ่งหมายถึงปัจจัยความแปรปรวนร่วม (Covariance Factor) สามารถเขียนเป็นสมการใหม่ได้ ดังนี้

$$\hat{B} = G (\hat{X}'\hat{Y})$$

ข้อที่ควรสังเกต คือ トラバิดที่จำนวนตัวแปรอิสระและจำนวนตัวแปรตามคงเดิม การเปลี่ยนตำแหน่งของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตาม ย่อมไม่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดค่า แต่มีผลเพียงการเปลี่ยนตำแหน่งของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยให้อยู่ในลำดับที่ถูกต้องตรงกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตามที่ย้ายตำแหน่งตามไปเท่านั้น นอกจากนี้การเพิ่มหรือการลดตัวแปรตามไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแต่ประการใด อย่างไรก็ตามการเพิ่มหรือการลดตัวแปรอิสระย่อมส่งผลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งค่าคงที่ (α) และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยทั้งหมด (β) ทั้งหมด

นอกจากนี้ เมตริกขนาด $(p \times p)$ ของผลบวกกรรมของผลคูณ (Total Sum of Product) $(\hat{Y}'\hat{Y})$ หรือที่ใช้สัญลักษณ์ว่า (S_T) ในกรณีมัลติแวรีเอทก็สามารถแยกส่วนเป็นค่าผลบวกได้เช่นเดียวกับในกรณียูนิแวรีเอทเช่นกัน กล่าวคือ

$$\text{กรณียูนิแวรีเอท} \quad SST = SSR + SSE$$

$$\text{กรณีมัลติแวรีเอท} \quad S_T = S_R + S_E$$

$$\text{หรือ} \quad \hat{Y}'\hat{Y} = [\hat{Y}'\hat{X}G\hat{X}'\hat{Y}] + [\hat{Y}(I - \hat{X}G\hat{X}')\hat{Y}]$$

$$\text{เมื่อ } G \text{ แทน เมตริกของปัจจัยความแปรปรวนร่วม หรือ } (\hat{X}'\hat{X})^{-1}$$

$$I \text{ แทน เมตริกลำดับ } N \text{ ไอเดนติตี้ (Order - N Identity Matrix)}$$

$$S_R \text{ แทน } [\hat{Y}'\hat{X}G\hat{X}'\hat{Y}] \text{ คือ Sum of Product ที่ได้รับการอธิบาย}$$

S_T แทน $[Y'(1 - XGX')Y]$ คือ Sum of Product ของตัวแปร

ผิดพลาด

อนึ่ง ค่าต่าง ๆ บนเส้นทะแยงมุมของ S_T คือ ผลบวกกำลังสองของค่าสังเกตการณ์

(Sums of Squared of the Observed Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม ขณะที่ค่าต่าง ๆ นอกเส้นทะแยงมุมก็คือผลบวกคูณตรงข้าม (Sum of Cross Product) สำหรับค่าต่าง ๆ ของ S_R คือ ผลบวกกำลังสองของค่าพยากรณ์ (Sums of Square of the Predicted Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม กล่าวได้ว่า $(S_r)_{kk}$ มีขนาดใกล้เคียงกับ $(S_T)_{kk}$ ยิ่งขึ้นเพียงใดหรือยิ่งขนาดค่า $(S_e)_{kk}$ เล็กลงเพียงใดการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยอาศัยข้อมูลจากตัวแปรอิสระจะยิ่งมีความแม่นยำสูงขึ้นเพียงนั้น

3.3 เกณฑ์อัตราส่วนไคลยูด และสถิติเอฟของราร์ว

เกณฑ์อัตราส่วนไคลยูดซึ่งใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ Λ (Wilks's Lambda) หมายถึง อัตราส่วนระหว่าง การวัดไคลยูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0) เทียบกับการวัดไคลยูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1) ดังสมการ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 24)

$$\Lambda = \frac{\left| \sum^{\wedge} \right|}{\left| \sum_0^{\wedge} \right|}$$

เมื่อ $\sum_0^{\wedge}$ แทน ตัวประกอบค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม

(Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)

$\sum^{\wedge}$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม

(Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)

หากขนาดของสถิติอัตราส่วนไคลยูดมีขนาดเล็กลงเพียงใด โอกาสที่จะหักล้าง

สมมติฐานปฏิเสธก็ยิ่งมีเพิ่มสูงขึ้นเพียงนั้น ในทางกลับกันยิ่งขนาดค่าของ $\left| \sum^{\wedge} \right|$ และ $\left| \sum_0^{\wedge} \right|$ ใกล้เคียงกันมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สมมติฐานปฏิเสธจะเป็นจริงก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

สถิติเอฟของราวี หรือ ราวี – เอฟ (Rao's F statistics)

$$F = \frac{1 - \Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \cdot \frac{ms + 1 - qp/2}{qp}$$

เมื่อ	s แทน	$\sqrt{(p^2 q^2 - 4)/(p^2 + q^2 - 5)}$
	m แทน	$ ne - (p + 1 - q)/2 $
	p แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	ne แทน	องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์โปรไฟล์ (Profile Analysis)

การวิเคราะห์โปรไฟล์ (Profile analysis) คือการประเมินในขั้นพื้นฐานของความคล้ายคลึงกัน (similarity) ของโปรไฟล์ของบุคคลหรือกลุ่ม การวิเคราะห์โปรไฟล์ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการวินิจฉัย เช่น โปรไฟล์ของคะแนนจากชุดของแบบทดสอบ (battery of tests) ถูกนำไปใช้เพื่อการประเมินและชี้แนะนักเรียน และการวิเคราะห์โปรไฟล์กลายเป็นความสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นในการวิจัยทางจิตวิทยาและทางสังคมวิทยา (Kerlinger. 1992: 137)

4.1 นิยามของ “Profile” และ “Profile Analysis”

คีฟ (Keeve. 1994: 4752) กล่าวว่า การวิเคราะห์และบันทึกข้อค้นพบของผลการศึกษาหลายๆ ชั้นในหลายๆ สาขาวิชาเพื่อทำการเปรียบเทียบคุณลักษณะ (characteristics) ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในเทอมของชุดของการวัด (set of measurements) ในด้านที่สัมพันธ์กัน โปรไฟล์เป็นการนำชุดของตัวแปรของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไปบรรจุไว้ในโปรไฟล์หนึ่ง ๆ ดังนั้นคำว่า “โปรไฟล์” จึงอาจจะได้รับการนิยามว่า “เป็นชุดของวิธีการวัดที่แตกต่างกันของบุคคลหรือกลุ่ม โดยที่แต่ละวิธีการวัดถูกแสดงให้เห็นในหน่วยของการวัดที่เป็นหน่วยเดียวกัน” คะแนนของแต่ละบุคคลบนชุดของการวัดที่แตกต่างกันได้ถูกนำมาประกอบกันขึ้นเป็นโปรไฟล์ โดยที่คะแนนทั้งหมดได้ถูกแปลงให้อยู่ในระบบการวัดเดียวกัน (common measure system) เช่นเดียวกับ เปอร์เซ็นไทล์, แรงค์ และ คะแนนมาตรฐาน (Kerlinger. 1992: 137) หรือในทางจิตวิทยานั้น โปรไฟล์เป็นคุณสมบัติเชิงจิตวิทยาของบุคคลที่ประกอบขึ้นซึ่งได้รับการกำหนดโดยคะแนนบนชุดของแบบทดสอบคุณลักษณะเชิงจิตวิทยา การเปรียบเทียบโปรไฟล์ของบุคคลหรือโปรไฟล์ของกลุ่มใน “ชุดของตัวแปรเดียวกัน” ก็คือ “การวิเคราะห์โปรไฟล์” นั่นเอง คำว่า “โปรไฟล์” จึงได้มาจากการนำคะแนนมาพล็อตร่วมกันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุดของแบบทดสอบ (battery of tests)

แสดงให้เห็นเป็นภาพหรือกราฟ (delineation or graph) ผู้วิจัยที่ต้องการเปรียบเทียบระหว่างโปรไฟล์ของบุคคลหรือกลุ่มควรจะให้ความสนใจเป็นพิเศษที่การเลือกตัวแปรต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการสร้างเป็นโปรไฟล์ นักวิจัยควรให้ความสนใจเพื่อให้แน่ใจว่าสเกลที่นำไปใช้ในการบันทึกข้อมูลสำหรับการวัดที่แตกต่างกันมีความเท่าเทียมกันหรือเหมือนกัน (metrically equivalent) ซึ่งบ่อยครั้งที่สเกลในรูปของคะแนนมาตรฐาน (standard score scales) ถูกนำไปใช้เมื่อการวัดถูกทำให้เป็นมาตรฐาน (standardized) ในการนิยามประชากรเป้าหมาย

4.2 ลักษณะของโปรไฟล์ (Characteristics of Profiles)

นูนัลลี (Nunnally, 1959: 4752) ให้ความสนใจไปที่ลักษณะ 3 ประการของคะแนนโปรไฟล์ของบุคคลหรือกลุ่มซึ่งได้แก่ ระดับ การกระจาย และ รูปทรง

ระดับ ถูกนิยามว่าเป็นคะแนนเฉลี่ยของบุคคลหรือกลุ่มบนชุดของตัวแปรในโปรไฟล์ โดยที่ concept ของ Level ถูกใช้ในกรณีที่ ถ้าตัวแปรทั้งหลายมีความเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติด้านความเหมือนกัน (similar properties) ของบุคคลหรือของกลุ่มแล้วมันมีความเหมาะสมที่จะนำมารวมคะแนนของตัวแปรเหล่านั้นเข้าด้วยกันแล้วคำนวณค่าเฉลี่ย

การกระจาย การกระจายของโปรไฟล์ของคะแนนมีความสัมพันธ์กับการกระจาย (scatter or spread) ของคะแนนและบ่งชี้ถึงขนาดหรือขอบเขตที่คะแนนของโปรไฟล์กระจายออกจากค่าเฉลี่ยในการวัด Dispersion เราจะใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนบนตัวแปรทั้งหลายในแต่ละคนหรือกลุ่ม ที่กระจายออกจากค่าเฉลี่ยหรือ Level

Shape ตัวบ่งชี้ของ Shape คือ ลำดับที่ (rank order) ของคะแนนในแต่ละตัวแปรสำหรับแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นไปได้ที่คนสองคนหรือกลุ่มสองกลุ่มจะมีโปรไฟล์ที่ระดับเดียวกัน (same level) และมีการกระจายเท่ากัน (same dispersion) แต่อาจมีรูปทรงแตกต่างกัน

4.3 การวิเคราะห์โปรไฟล์ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุตัวแปร

(Profile Analysis in Multivariate Analysis of variance)

สตีเวนส์ (Stevens, 1992: 485) ได้กล่าวว่า ในการวิเคราะห์โปรไฟล์ได้ให้ความสนใจไปที่การเปรียบเทียบ Performance ของกลุ่มตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไปในชุดของคะแนนทดสอบ (เช่น interest, achievement, personality) โดยการสมมติว่า (assumed) การทดสอบมีการให้ค่าคะแนนเหมือนกัน (scaled similarity) หรืออีกนัยหนึ่งคือการทดสอบอยู่ในเกณฑ์เดียวกัน (commensurable) สมมติว่ากลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ถูกสุ่มมาอย่างเป็นอิสระจากกันถูกวัดในชุดของแบบทดสอบทางจิตวิทยาชุดเดียวกัน การตอบสนองหรือคะแนนของแบบทดสอบสามารถสมมติได้ว่าค่าที่สังเกตได้ในตัวแปรสุ่มมีลักษณะต่อเนื่อง (continuous random sample) และมีการกระจายแบบตัวแปรตามหลายตัวในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม (หรือมากกว่า) นั้น สิ่งที่สำคัญมาก คือการตอบสนองในชุดของ

แบบทดสอบต้องมีลักษณะของการอยู่ในเกณฑ์เดียวกัน (commensurable) หรือเป็นหน่วยที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ (comparable units) ในการวิเคราะห์โปรไฟล์นั้น กลุ่มที่ใช้ในการวิเคราะห์จะถูก formed จากเกณฑ์ภายนอกอื่นมากกว่าถูก formed ขึ้นโดยโปรไฟล์ และในการแบ่งกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (single sample) ออกเป็นกลุ่มย่อย (subgroups) สองกลุ่ม (หรือมากกว่า) โดยการตรวจสอบโปรไฟล์อย่างละเอียดนั้นคือปัญหาที่มีความซับซ้อนมากและแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงจากการวิเคราะห์โปรไฟล์ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์เพื่อใช้จัดการกับปัญหาการแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ มีอยู่หลายวิธี (Morrison. 1978:153) สำหรับ ทาบัคนิค และ ไฟเดล (Tabachnick; & Fidell. 1996: 441-442) กล่าวว่า การวิเคราะห์โปรไฟล์คือ Special application ของ Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) เมื่อมีการวัดตัวแปรตามหลายตัวและตัวแปรตามทั้งหมดถูกวัดในสเกลเดียวกัน นอกจากนี้การวิเคราะห์โปรไฟล์ยังใช้ในงานวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างถูกวัดซ้ำในตัวแปรเดียวกัน ซึ่งกรณีนี้ การวิเคราะห์โปรไฟล์คือทางเลือกหนึ่งใน Univariate repeated measures ANOVA และทางเลือกที่จะใช้การวิเคราะห์โปรไฟล์หรือ Univariate repeated measures ANOVA ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง, อำนาจของการทดสอบ, และข้อตกลงเบื้องต้นของ Univariate repeated - measures ANOVA ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

4.4 คำถามในการวิจัย (Kinds of Research Questions)

ทาบัคนิค และ ไฟเดล (Tabachnick;& Fidell. 1996: 442) ได้กล่าวถึงคำถามหลักที่การวิเคราะห์โปรไฟล์ต้องตอบ คือโปรไฟล์ของกลุ่มมีความแตกต่างกันบนชุดของการวัดหรือไม่ โดยในการวิเคราะห์โปรไฟล์นั้นการวัดทั้งหมดจะต้องมีคะแนนอยู่ในช่วงเดียวกัน และค่าของคะแนนที่เหมือนกันจะต้องมีความหมายที่เหมือนกันในการวัดทั้งหมด เหตุผลที่ต้องมีข้อกำหนดในการ Scaling of the measure เพราะการทดสอบลักษณะหลักสองประการของ Profile analysis คือ Parallelism and Flatness นั้น ตัวเลขหรือจำนวนที่ใช้ทดสอบจริงคือคะแนนความแตกต่างระหว่างตัวแปรตาม และคะแนนความแตกต่าง (Difference score) นั้นเราเรียกว่า segments in profile analysis

คำถามหลัก 3 คำถามที่การวิเคราะห์โปรไฟล์ต้องตอบได้แก่ (Stevens. 1992: 485; Morrison. 1978: 153 – 154; Tabachnick;& Fidell. 1996: 442; Johnson;& Wichern, 1992: 255)

1. โปรไฟล์มีความขนานกันหรือไม่ ถ้า “ใช่” แสดงว่าคะแนนของกลุ่มหนึ่งดีกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอในทุกตัวแปร
2. “ถ้าโปรไฟล์ขนานกันแล้ว” โปรไฟล์พ้องกันหรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือคะแนนของกลุ่มเหมือนกันในแต่ละตัวแปรหรือไม่
3. “ถ้าโปรไฟล์พ้องกันแล้ว” โปรไฟล์อยู่ในระดับเดียวกันหรือไม่ หรือค่าเฉลี่ยของทุกตัวแปรเท่ากับค่าคงที่หรือไม่ (mean on all variables equal to the same constant)

จากคำถามหลักข้างต้นสามารถอธิบายเชิงเปรียบเทียบกับ การวิเคราะห์ Univariate repeated measures ANOVA ได้ดังนี้

4.4.1 ความขนานกันของโปรไฟล์ (Parallelism of Profiles)

กลุ่มที่ต่างกันจะมีโปรไฟล์ที่ขนานกันหรือไม่ หรือที่รู้จักกันดีในส่วนของ การทดสอบความขนานกันของโปรไฟล์ (Test of parallelism) เป็นคำถามเบื้องต้นที่การวิเคราะห์โปรไฟล์ต้องตอบ เมื่อเราใช้ Profile analysis แทน Univariate repeated - measures ANOVA แล้ว การทดสอบความขนานกันก็คือการทดสอบปฏิสัมพันธ์ (The parallelism test is the test of interaction) นั่นเอง (Tabachnick ; & Fidell. 1996: 442) ถ้าโปรไฟล์มีลักษณะไม่ขนานกัน แสดงว่ามีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรและกลุ่ม (group by variable interaction) นั่นคือกลุ่มหนึ่งจะดีกว่ากลุ่มอื่นๆ เพียงใดขึ้นอยู่กับตัวแปร (Stevens. 1992: 485)

4.4.2 ความราบเรียบของโปรไฟล์ (Flatness of Profiles)

คำถามนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันของการตอบสนองต่อตัวแปรตามทุกตัวอย่างเป็นอิสระของกลุ่ม ตัวแปรตามมีการตอบสนองโดยเฉลี่ยเหมือนกันหรือไม่ในแต่ละการทดสอบ การทดสอบความราบเรียบในการวิเคราะห์โปรไฟล์มีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับความขนานกันของโปรไฟล์คือ ถ้าโปรไฟล์ไม่ขนานกันแล้วอย่างน้อยโปรไฟล์หนึ่งจะมีลักษณะไม่ราบเรียบ เช่น การทดสอบความราบเรียบเป็นการประเมินว่าผลสัมฤทธิ์ของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาของการทดสอบแต่ละครั้งหรือไม่ ซึ่งในบริบทนี้ การทดสอบความราบเรียบ ก็คือ “within – subject main effect” ใน repeated measures ANOVA (Tabachnick; & Fidell. 1996: 442)

4.4.3 ความแตกต่างโดยรวมระหว่างกลุ่ม (Overall difference among groups)

กลุ่มหนึ่งได้คะแนนเฉลี่ย สูงกว่ากลุ่มอื่นในชุดของการวัดโดยรวมหรือไม่ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) นั้น คำถามดังกล่าวได้รับการตอบโดยการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับกลุ่ม (test of the “groups” hypothesis) ส่วนในการวิเคราะห์โปรไฟล์นั้นคือสมมติฐานด้าน “Levels” และคือ “between – subjects main effect” ใน repeated measures ANOVA นั่นเอง (Tabachnick; & Fidell. 1996: 442)

4.5 สมมติฐานและการทดสอบ

จากคำถามทั้งสามที่กล่าวมาข้างต้น นำไปสู่สมมติฐานและการทดสอบสมมติฐานทั้งสามประการด้วยกันซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยสัญลักษณ์และภาพประกอบ ดังนี้ (Seber. 1984: 117-120; Rencher. 1995: 157-162 ; Johnson; & Wichern. 1992: 255-257 ; Timm. 1975: 237-244)

คำถามแรกคือ “โปรไฟล์มีความขนานกันหรือไม่” ซึ่งถ้าโปรไฟล์ขนานกันแสดงว่าคะแนนของกลุ่มหนึ่งสูงกว่าอีกกลุ่มหนึ่งในทุกตัวแปรอย่างสม่ำเสมอ สมมติฐานด้านความขนานกันสามารถนิยามได้ในเทอมของความชัน (slopes) โปรไฟล์สองโปรไฟล์จะขนานกันถ้าความชันของ

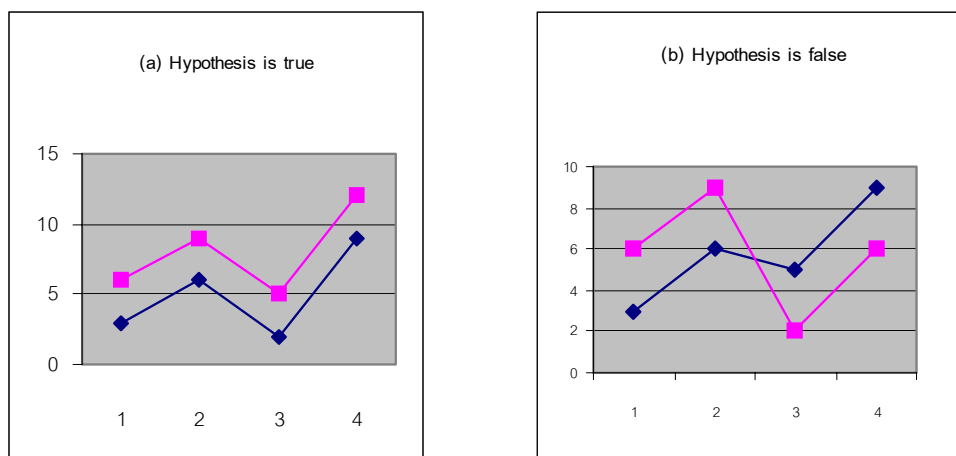
แต่ละส่วน (segment) เหมือนกันและการเพิ่มเข้ามา (increment) ของแต่ละ segment ของสองโปรไฟล์เหมือนกัน และเราสามารถเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นจากจุดหนึ่งไปยังจุดถัดไปได้ดังนี้

$$H_{01} : \begin{pmatrix} \mu_{11} - \mu_{1,i-1} \\ \mu_{12} - \mu_{11} \\ \mu_{13} - \mu_{12} \\ \vdots \\ \mu_{1p} - \mu_{1,p-1} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \mu_{21} - \mu_{2,i-1} \\ \mu_{22} - \mu_{21} \\ \mu_{23} - \mu_{22} \\ \vdots \\ \mu_{2p} - \mu_{2,p-1} \end{pmatrix} \quad \text{for } i = 2, 3, \dots, p$$

และสามารถเขียนให้อยู่ในรูปของ $H_{01} : \mathbf{C}\mu_1 = \mathbf{C}\mu_2$ โดยใช้เมทริกซ์คอนทราสต์ (contrast matrix)

$$\mathbf{C} = \begin{pmatrix} -1 & 1 & 0 & \dots & 0 & 0 \\ 0 & -1 & 1 & \dots & 0 & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & & \vdots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & -1 & 1 \end{pmatrix}$$

สามารถแสดงได้ด้วยภาพดังนี้

ภาพประกอบ 5 การเปรียบเทียบสองโปรไฟล์ภายใต้สมมติฐาน “ความขนานกันของโปรไฟล์”

จากกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม $(Y_{11}, Y_{12}, \dots, Y_{1n1})$ และ $(Y_{21}, Y_{22}, \dots, Y_{2n2})$ เราใช้ Y_1, Y_2, S_{pl} ในการประมาณค่า μ_1, μ_2, Σ ซึ่งในการทดสอบ T^2 -test, เรา assume ว่าแต่ละ Y_{1i} ในกลุ่มตัวอย่าง

ชุดแรกคือ $N_p(\mu_1, \Sigma)$ และแต่ละ Y_{2i} ในกลุ่มตัวอย่างที่สองคือ $N_p(\mu_2, \Sigma)$ ถ้า C คือ $(P-1) \times P$ Contrast matrix แล้ว CY_{1i} และ CY_{2i} มีการกระจายแบบ $N_{p-1}(C\mu_1, C\Sigma C')$ และ $N_{p-1}(C\mu_2, C\Sigma C')$ ดังนั้น ภายใต้สมมติฐาน $H_{01} : C\mu_1 - C\mu_2 = 0$, $CY_1 - CY_2$ คือ $N_{p-1}[0, C\Sigma C' (1/n_1 + 1/n_2)]$ และ $T^2 = (CY_1 - CY_2)' [(1/n_1 + 1/n_2) CS_{pl}C']^{-1} (CY_1 - CY_2)$

$$= [n_1 n_2 / (n_1 + n_2)] (Y_1 - Y_2)' C' [CS_{pl}C']^{-1} C (Y_1 - Y_2)$$

ซึ่งมีการกระจายแบบ T^2_{p-1, n_1+n_2-2} และ dimension $p-1$ คือจำนวนแถวของ C และจะปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ α เมื่อ

$$T^2 = [n_1 n_2 / (n_1 + n_2)] (Y_1 - Y_2)' C' [CS_{pl}C']^{-1} C (Y_1 - Y_2) > C^2$$

$$\text{เมื่อ } C^2 = [((n_1 + n_2) - 2)(P-1)) / (n_1 + n_2 - P)] [F_{P-1, n_1+n_2-P}(\alpha)]$$

ถ้าปฏิเสธสมมติฐานศูนย์แสดงว่ามี Interaction ระหว่างกลุ่มและตัวแปรเกิดขึ้น และในทางกลับกันถ้าไม่ปฏิเสธสมมติฐานศูนย์แสดงว่าไม่มี Interaction ระหว่างกลุ่มกับตัวแปร ดังนั้น สมมติฐานในข้อที่ 2 จึงเป็นประเด็นถัดมาที่ต้องได้รับการทดสอบ (Timm. 1975: 240 ; Johnson; & Wichern. 1992: 256 ; & Rencher. 1995: 160)

สมมติฐานในข้อ 2 นี้ให้ความสนใจไปที่ “ประชากรหรือกลุ่มทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับเดียวกัน (same level) หรือไม่” ซึ่งสมมติฐานในข้อนี้สอดคล้องกับ Group (population) main effect ใน ANOVA เราสามารถแสดงสมมติฐานนี้ในเทอมของระดับโดยเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 เปรียบเทียบกับระดับโดยเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2 ด้วยสัญลักษณ์

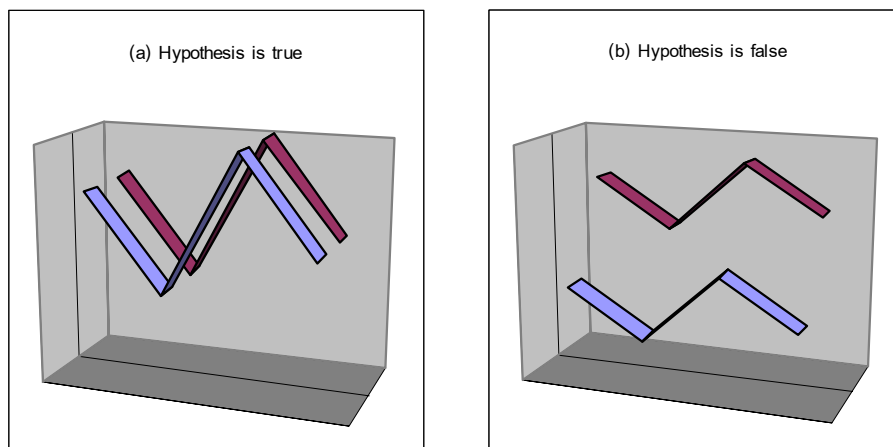
$$H_{02}: \frac{\mu_{11} + \mu_{12} + \dots + \mu_{1p}}{P} = \frac{\mu_{21} + \mu_{22} + \dots + \mu_{2p}}{P}$$

หรือสามารถเขียนได้เป็น

$$H_{02}: J'\mu_1 = J'\mu_2 \quad \text{เมื่อ } J' \text{ คือ เวกเตอร์ที่มีสมาชิกทุกตัวเป็น 1 หรือ}$$

$$H_{02}: J'(\mu_1 - \mu_2) = 0$$

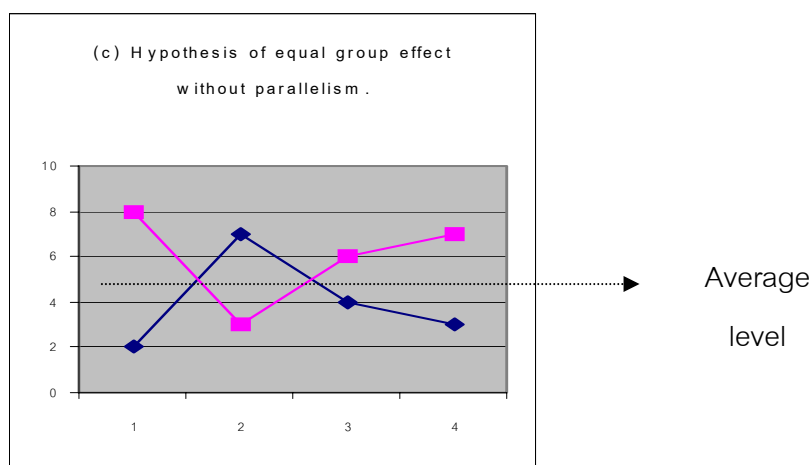
สามารถแสดงได้ด้วยภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 ความเท่าเทียมกันของระดับของเส้นโปรไฟล์

ถ้าสมมติฐานด้านความขนานกัน (H_{01}) เป็นจริง และสมมติฐานด้านความเท่าเทียมกันในค่าเฉลี่ยของประชากร (H_{02} เป็นจริง) แล้วภาพของโปรไฟล์ทั้งสองสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 6 (a) แต่ถ้า สมมติฐานด้านความขนานกัน (H_{01}) เป็นจริงและ (H_{02}) เป็นเท็จแล้ว ภาพที่ 6 (b) จะแสดงให้เห็นว่าโปรไฟล์ทั้งสองจะแตกต่างกันโดยค่าคงที่ (constant) (Rencher. 1995: 161)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสมมติฐานในข้อ 1 จะถูกปฏิเสธ (โปรไฟล์ไม่ขนานกัน) ก็ตาม สมมติฐานในข้อที่ 2 ก็ยังคงถูกพิจารณาได้ในแง่ของสมมติฐานที่ว่าไม่มีอิทธิพลหลักของประชากร/กลุ่ม (no population “main effect”) นั่นคือ ระดับโดยเฉลี่ย (average level) ของประชากรกลุ่มที่ 1 เท่ากับกลุ่มที่ 2 โดยปราศจากความขนานกันของโปรไฟล์ทั้งสองซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 7 (Seber. 1984: 119 ;& Rencher. 1995: 161)

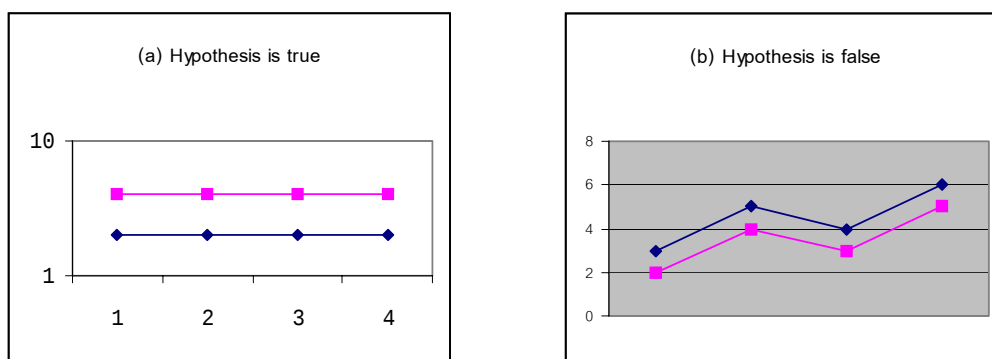
ภาพประกอบ 7 ระดับโดยเฉลี่ยเมื่อเส้นโปรไฟล์มีความไม่ขนานกัน

การทดสอบสมมติฐาน $H_{02}: J'(\mu_1 - \mu_2) = 0$ เราประมาณค่า $J'(\mu_1 - \mu_2)$ โดยใช้ $J'(Y_1 - Y_2)$ ซึ่งก็คือ $N[0, J' \sum J(1/n_1 + 1/n_2)]$ เมื่อสมมติฐาน H_{02} เป็นจริง เราสามารถใช้สูตร

$$t = J'(Y_1 - Y_2) / \sqrt{J' S_p J(1/n_1 + 1/n_2)}$$

และจะปฏิเสธ H_{02} ถ้า $|t| \geq t_{\alpha/2, n_1+n_2-2}$

คำถามสุดท้ายสนใจว่า “โปรไฟล์มีความราบเรียบหรือไม่ (Are the profile flat?)” สมมติว่าโปรไฟล์ขนานกัน (H_{01} เป็นจริง) แล้วสมมติฐานด้าน “flatness” สามารถแสดงได้ดังภาพ 8 และถ้า H_{01} ไม่เป็นจริง เราสามารถแยกทดสอบโปรไฟล์แต่ละกลุ่มได้โดยใช้ One - Sample Profile Analysis (Rencher. 1995: 162) ถ้า H_{02} เป็นจริงโปรไฟล์ทั้งสองในภาพ 8 จะพ้องกัน

ภาพประกอบ 8 ความราบเรียบของเส้นโปรไฟล์

สมมติฐานที่ 3 แสดงในรูปของความเหมาะสม (suitable) สำหรับการทดสอบ โดยจากภาพที่ 7 ที่แสดงว่าค่าเฉลี่ย (average) ของคะแนนเฉลี่ยของสองกลุ่ม (two groups mean) เหมือนกันในแต่ละตัวแปร ดังนั้นสมมติฐานสามารถเขียนได้ดังนี้

$$H_{03} : \frac{1}{2} (\mu_{11} + \mu_{21}) = \frac{1}{2} (\mu_{12} + \mu_{22}) = \dots = \frac{1}{2} (\mu_{1p} + \mu_{2p})$$

$$H_{03} : C(\mu_{11} + \mu_{21}) / 2 = 0,$$

เมื่อ C คือ $(p-1) \times p$ matrix , จากภาพที่ 7 (a) เราจะเห็นว่า H_{03} สามารถแสดงได้เป็น

$$H_{03} : \mu_{11} = \mu_{12} = \mu_{13} = \dots = \mu_{1p} \text{ และ } \mu_{21} = \mu_{22} = \mu_{23} = \dots = \mu_{2p}$$

หรือ $H_{03} : C\mu_1 = 0, \text{ และ } C\mu_2 = 0$

ในการประมาณค่า $\frac{1}{2} (\mu_1 + \mu_2)$ นั้นเราจะใช้ vector ของ sample grand mean โดยอยู่บนพื้นฐานของการเฉลี่ยน้ำหนัก (weighted average)

$$Y = (n_1 Y_1 + n_2 Y_2) / (n_1 + n_2)$$

ภายใต้ H_{03} และ H_{01} , $E(CY) = 0$ และ $\text{cov}(Y) = \Sigma / (n_1 + n_2)$ ดังนั้น

CY คือ $N_{p-1} [0, C\Sigma C' / (n_1 + n_2)]$ และ

$$T^2 = (CY)' [CS_p C' / (n_1 + n_2)]^{-1} (CY)$$

$$= [n_1 + n_2] (CY)' [CS_p C']^{-1} (CY)$$

ซึ่งมีการกระจายแบบ T^2_{p-1, n_1+n_2-2} และจะปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ถ้า

$$T^2 = [n_1 + n_2] (CY)' [CS_p C']^{-1} (CY) > F_{p-1, n_1+n_2-p}(\alpha)$$

เมื่อ H_{03} และ H_{01} เป็นจริง ก็สามารถแสดงให้เห็นได้โดยง่ายว่า H_{03} ไม่ได้รับผลกระทบโดยความแตกต่างของระดับของโปรไฟล์ (profile level) (ไม่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพของการทดสอบ H_{02}) (Rencher. 1995: 163)

4.6 ข้อจำกัดของการวิเคราะห์โปรไฟล์ (Limitations to Profile Analysis)

4.6.1 ประเด็นในเชิงทฤษฎี (Theoretical Issues)

4.6.1.1 ตัวเลือกของตัวแปรตามในการวิเคราะห์โปรไฟล์จะมีข้อจำกัดมากกว่าในการใช้สถิติระดับ Multivariate อื่น ๆ เพราะว่าตัวแปรตามจะต้องมีความเท่าเทียมกันหรืออยู่ในเกณฑ์การวัดเดียวกัน (commensurate) นั่นคือตัวแปรตามทั้งหมดจะต้องใช้เทคนิคการให้ค่าอย่างเดียวกัน (the same scaling techniques) ซึ่งในการนำการวิเคราะห์โปรไฟล์ไปใช้ในฐานะที่เป็นทางเลือกหนึ่งของ Univariate repeated-measures ANOVA นั้น ข้อเรียกร้องดังกล่าวได้รับการยอมรับเพราะตัวแปรตามทั้งหมดถูกวัดเหมือนกันโดยแท้จริง (Tabachnick; & Fidell. 1996: 444) ซึ่งในแง่นี้ เรนเชอร์ (Rencher. 1995: 156) ได้กล่าวว่าในการวิเคราะห์ Growth curve (or Repeated measures designs) นั้นตัวแปรตามจะถูกวัดในแต่ละช่วงเวลา (time interval) การตอบสนองจะเป็นไปตามลำดับโดยธรรมชาติ (natural order) อยู่แล้ว แต่ในการวิเคราะห์โปรไฟล์เมื่อตัวแปรจากการทดสอบเพิ่มขึ้นแสดงว่าไม่ใช้การเรียงลำดับโดยธรรมชาติ ซึ่งการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างการวัดซ้ำของตัวแปรเดียวกัน (same variable) ในแต่ละช่วงเวลาและการวิเคราะห์โปรไฟล์ของตัวแปรที่หลากหลายที่อยู่ในเกณฑ์การวัดเดียวกันในคนเดียว (same individual) เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ (not always made)

อย่างไรก็ตาม ในการนำการวิเคราะห์โปรไฟล์ไปประยุกต์ใช้จะต้องพิจารณาการวัดตัวแปรตามด้วยความระมัดระวัง โดยต้องทำให้มั่นใจว่าหน่วยของการวัดเหมือนกัน แนวทางหนึ่งในการทำให้ตัวแปรอยู่ในเกณฑ์การวัดเดียวกันคือ การใช้คะแนนมาตรฐานแทนคะแนนดิบในการวัดตัวแปรตาม ในกรณีนี้ตัวแปรตามแต่ละตัวจะถูกทำให้เป็นคะแนนมาตรฐานโดยใช้ Pool-within groups standard deviation (square root of the error mean square for the DV)

4.6.1.2 ถ้ากลุ่มถูก Formed ขึ้นโดยการสุ่ม (random assignment), ระดับของตัวแปรอิสระได้รับการจัดกระทำ (manipulated) มีการควบคุมการทดลองอย่างเหมาะสมแล้ว ความแตกต่างระหว่างโปรไฟล์ถูกระบุความเป็นสาเหตุของความแตกต่างในสิ่งทดลอง (treatments) ระหว่างกลุ่ม ความเป็นสาเหตุและผล (causality) ไม่ได้อยู่ที่การทดสอบเชิงสถิติ ความสามารถในการอ้างอิง (Generalizability) ได้รับอิทธิพลจากการสุ่ม (sampling strategy) ไม่ใช่การเลือกวิธีทดสอบทางสถิติ นั่นคือผลที่ได้จากการวิเคราะห์โปรไฟล์สามารถอ้างอิงได้ในกลุ่มประชากรจากกรณีที่ได้กลุ่มตัวอย่างมาอย่างสุ่มเท่านั้น

4.6.2 ประเด็นเชิงปฏิบัติ (Practical Issues)

4.6.2.1 Sample Size

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคือประเด็นที่สำคัญในการวิเคราะห์โปรไฟล์เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ MANOVA โดยจะต้องมีหน่วยการวิจัย (research units) ในกลุ่มที่เล็กที่สุดมากกว่าจำนวนตัวแปรตาม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความสำคัญเนื่องจากมันเกี่ยวข้องกับอำนาจในการทดสอบ (Power) และการประเมินข้อตกลงเบื้องต้นด้านความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (homogeneity of variance – covariance matrices)

4.6.2.2 Multivariate Normality

การวิเคราะห์โปรไฟล์มีความแข็งแกร่งต่อการฝ่าฝืน (robust to violation) ข้อตกลงเบื้องต้นด้านการกระจายแบบปกติ (Normality) เช่นเดียวกับรูปแบบอื่น ๆ ของ MANOVA การเบี่ยงเบนจากการกระจายแบบปกติของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้คาดว่าจะพบ จนกว่าจะมีกรณีศึกษา (cases) น้อยกว่าจำนวนตัวแปรตามในกลุ่มที่เล็กที่สุด และมีขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันมาก (highly unequal n) ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กและไม่เท่ากันนั้นเราสามารถตรวจสอบได้โดยการพิจารณาจากการกระจายของคะแนนของตัวแปรตามแต่ละตัวตามลำดับ ถ้าการกระจายของตัวแปรตามแสดงให้เห็นว่ามีความเบ้สูงมากอย่างมีนัยสำคัญแล้ว การแปลงคะแนนให้การกระจายเป็นปกติเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ

4.6.2.3 Outliers

เช่นเดียวกับทุกกรณีของ MANOVA การวิเคราะห์โปรไฟล์มีความอ่อนไหวสูงมากต่อค่าของ outlier การทดสอบ Univariate และ Multivariate outlier ควรนำมาประยุกต์ใช้ตรวจสอบก่อนการวิเคราะห์โปรไฟล์

4.6.2.4 Homogeneity of Variance – Covariance Matrices

ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดเท่ากันทุกกลุ่มแล้ว การประเมินความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ถ้าขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความไม่เท่ากันอย่างเห็นได้ชัด การใช้ Box's M Test ใน SPSS MANOVA เป็นสิ่งที่ควรทดสอบ Box's M มีความไวเกินไปในการทดสอบที่ระดับ routine α แต่หากการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม พบว่าปฏิเสธสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญที่สูงมากแล้ว ก็ควรให้ความใส่ใจในการปรับแก้ก่อนการวิเคราะห์โปรไฟล์

4.6.2.5 Linearity

ในการทดสอบความขนานกันและความราบเรียบ (Parallelism and flatness test) เราจะ assumed ว่าเป็นเส้นตรงของความสัมพันธ์ในกลุ่มตัวแปรตาม ข้อตกลงเบื้องต้นนี้ถูกประเมินโดยการตรวจสอบภาพกระจาย (Scatterplots) ระหว่างตัวแปรตามแต่ละคู่ใน SPSS PLOT, BMDP6D, SYSTAT PLOT, SAS CORR or PLOT เนื่องจากผลที่ตามมาโดยตรงของการสูญเสียความเป็นเส้นตรงคือ การสูญเสียอำนาจในการทดสอบความขนานกันของโปรไฟล์ บางครั้งการเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างให้ใหญ่ขึ้น จะช่วยลดความรุนแรงของการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นด้านนี้ลงไปได้ ดังนั้นถ้าเรามีการกระจายในตัวแปรตามที่มีลักษณะสมมาตร (symmetrically) และมีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่แล้ว ข้อตกลงเบื้องต้นด้านความเป็นเส้นตรงอาจจะละเลยไปได้ หรืออีกนัยหนึ่งถ้าการกระจายของตัวแปรตามมีลักษณะเบ้ในทิศทางที่ต่างกันไป การตรวจสอบภาพกระจายสำหรับตัวแปรที่มีการกระจายไม่สอดคล้องกับตัวแปรตามอื่นให้แน่ใจว่า ข้อตกลงเบื้องต้นนี้ไม่เลวร้ายเกินไปที่จะฝ่าฝืน (Tabachnick;& Fidell, 1996 p. 443-445)

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพึ่งตนเอง

5.1 เอกสารงานวิจัยต่างประเทศ

เซียร์และคณะ (ใจทิพย์ พวงทอง. 2540 : 39 ; อ้างอิงจาก Sears , Macoby; & Lavin.1957) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูลักษณะให้เด็กแสดงความคิดเห็นจะทำให้เด็กไม่พึ่งพาผู้อื่นทั้งในด้านความคิดและการแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 661) ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็ก พบว่าผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยวิธีประชาธิปไตย คือ ให้ความรัก เอาใจใส่ และเห็นความสำคัญของเด็ก จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง อารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่ม พึ่งตนเอง สามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ ส่วนการเลี้ยงดูแบบอัตตาริปไตย จะทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความรู้สึกรอบอุ้ม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ลอว์ฮอน (Lawhon. 1990 : 97) ได้ทำการศึกษาวิธีในการสร้างพื้นฐานการพึ่งตนเองให้กับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ขวบ พบว่า เด็กต้องการการกระตุ้นจากผู้ใหญ่ เพื่อสร้าง

ความรู้สึกพื้นฐานในการพึ่งตนเอง ผู้ใหญ่จึงต้องมีหน้าที่ในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งภายในบ้านและนอกบ้านให้กับเด็ก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการด้านการพึ่งตนเองเป็นพื้นฐานต่อไป

เทย์เลอร์ (Taylor. 1996 : 687 - 695) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการช่วยเหลือสนับสนุนของคนในครอบครัว การจัดการดูแลครอบครัวและการปรับตัวของวัยรุ่น ได้ทดสอบจากวัยรุ่นอเมริกันผิวดำอายุระหว่าง 14 – 19 ปี ผลปรากฏว่าการช่วยเหลือของคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพึ่งตนเองและระดับการเรียนรู้ แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมต่อปัญหาพฤติกรรมของวัยรุ่น ส่วนการช่วยเหลือของคนในครอบครัวต่ำจะมีส่วนร่วมต่อสภาวะจิตใจของวัยรุ่นให้เกิดความทุกข์ความลำบากใจ

นอกจากนี้ ฮาร์ตัน และลาทาเน (Harton; & Latane. 1996 : 197 – 220) ได้ทำการศึกษากับเด็กและเด็กวัยรุ่น อายุระหว่าง 9 – 15 ปี พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการแสดงออกของความเป็นผู้ใหญ่ในการยึดถือการหางานทำหลังเลิกเรียนซึ่งแสดงถึงการพึ่งตนเอง พบว่า เพศชายมีทัศนคติเช่นนี้เร็วกว่าเพศหญิงในวัยเท่ากัน

5.2 เอกสารงานวิจัยในประเทศ

กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์ (2533 : 62) ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2532 จำนวน 16 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน พบว่าคะแนนการพึ่งตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติมีคะแนนการพึ่งตนเองสูงขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมพงษ์ พานิชสกุล (2533 : 61 – 62) ได้ทำการศึกษาค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ผลปรากฏว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีเพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีค่านิยมในการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมทางครอบครัวต่างกันมีค่านิยมในการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิษณุพร รุโจปการ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาบทบาทของบิดา มารดา กับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่นในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 พบว่า บทบาทของบิดา มารดา ในด้านการเลี้ยงดูบุตร ด้านการเป็นตัวอย่างทางสังคม และด้านสนับสนุนการ สามารถทำนาค่านิยมในการพึ่งตนเองในวัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุบลรัตน์ เฟื่องสถิตย์ และ สิริวรรณ สารนาค. (2546 : 50 – 51) ได้ทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน – ไร้เหตุผล การบรรลุงานตามขั้นตอนการพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2545 จำนวน

2,469 คน พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน – ใช้เหตุผลต่างกัน มีพฤติกรรมการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่งที่ระดับ .001

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ได้ ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของเด็ก อันได้แก่ เพศ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของ ครอบครัวที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของเด็กเท่านั้น ซึ่งตัวแปรดังกล่าวก็ส่งผลต่อลักษณะการ พึ่งตนเองของ นักเรียน ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่จะปลูกฝังค่านิยมต่างๆ ให้กับเด็ก การที่เด็กจะพึ่งตนเองได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นหลัก นั้นเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยบางประการ อันได้แก่ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับเพื่อน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเป็นตัวแปรปัจจัยที่มีผู้ทำการศึกษา ใวน้อยหรือยังไม่มีที่ผู้วิจัยไ้เลยมาทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อใช้ผลดังกล่าวไปพัฒนา ให้นักเรียนสามารถพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งมีจำนวน 16 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4,062 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,757 คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 5,819 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 567 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 298 คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 865 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two - stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 สืบหาข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วจัดทำกรอบของการสุ่ม (Sampling Frame) จำแนก โรงเรียนที่อยู่ในงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอต่างๆ
เขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เขตพื้นที่การปกครอง (อำเภอ)	จำนวนโรงเรียน (โรงเรียน)		จำนวนห้องเรียน (ห้องเรียน)		จำนวนนักเรียน (คน)	
	ม.1	ม.6	ม.1	ม.6	ม.1	ม.6
พระนครศรีอยุธยา	4	4	38	27	1,822	1,045
ท่าเรือ	2	2	12	6	486	178
นครหลวง	2	2	8	4	284	109
บางปะหัน	1	1	8	3	307	59
บ้านแพรก	1	1	2	2	73	32
ภาชี	1	1	8	3	348	111
มหาราช	1	1	2	2	75	20
วังน้อย	2	2	12	5	454	148
อุทัย	2	2	6	3	213	55
รวม	16	16	96	55	4,062	1,757

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จากอำเภอ
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ทั้งหมด 9 อำเภอ โดยใช้อำเภอ
ต่างๆ เป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) สุ่มมาจำนวน 1 ใน 3 ด้วยวิธีจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง
3 อำเภอ คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอท่าเรือ และอำเภอภาชี จำนวน 7 โรงเรียน ดังตาราง 2

ตาราง 2 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละอำเภอที่สุ่มได้ในชั้นที่ 2

เขตพื้นที่การปกครอง (อำเภอ)	โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)	
		มัธยมศึกษาปีที่ 1	มัธยมศึกษาปีที่ 6
พระนครศรีอยุธยา	อยุธยาวิทยาลัย	14	11
	อยุธยาอนุสรณ์	10	5
	จอมสุรางค์อุปถัมภ์	12	10
	ปากกรานพิทยา	2	1
ท่าเรือ	ท่าเรือ “นิตยานุกูล”	10	5
	ท่าหลวง	2	1
ภาชี	ภาชี (สุนทรวินยานุกูล)	8	3
รวม		58	36

ขั้นที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ซึ่งการสุ่มตัวอย่างในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างกัน ซึ่งถ้าเลือกกลุ่มตัวอย่างขึ้นมาสำรวจโดยไม่แบ่งนักเรียนตามระดับชั้นจะทำให้ได้ข้อมูลเพียงบางระดับชั้น ซึ่งอาจจะทำให้ผลของการสำรวจมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ระดับชั้นเรียนเป็นชั้น (Strata) และใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ($\alpha = .05$) ค่าคะแนนความคลาดเคลื่อน 3 คะแนน โดยคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 ห้องเรียน และได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 ห้องเรียน ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

3.1 ค่าความแปรปรวนของประชากร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 61.926 และ 50.764 ตามลำดับ ซึ่งค่าความแปรปรวนดังกล่าว ได้มาจากค่าความแปรปรวนของการตอบแบบสอบถามทั้งฉบับของแบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งมีความแปรปรวนสูงสุดในกลุ่มตัวแปรตาม จากนั้นนำค่าความแปรปรวนนี้ไปประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 จากข้อมูลประชากร และข้อมูลที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นในการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง นำไปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย.2538: 105)

$$n = \frac{N \sum_{g=1}^k N_g \sigma_g^2}{\frac{N^2 e^2}{Z^2 \alpha/2} + \sum_{g=1}^k N_g \sigma_g^2}$$

ได้จำนวนห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 ห้องเรียน แบ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 ห้องเรียน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 ห้องเรียน ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 865 คน แบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 567 คน และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 298 คน ดังรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เขตพื้นที่การ ปกครอง (อำเภอ)	โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)		จำนวนนักเรียน (คน)	
		ชั้น ม.1	ชั้น ม.6	ชั้น ม.1	ชั้น ม.6
พระนครศรีอยุธยา	อยุธยาวิทยาลัย	3	2	164	89
	อยุธยาอนุสรณ์	1	1	47	40
	จอมสุรางค์อุปถัมภ์	3	2	162	80
	ปากกรานพิทยา	1	-	30	-
ท่าเรือ	ท่าเรือ “นิตยานุกุล”	2	1	84	32
	ท่าหลวง	1	1	37	20
ภาชี	ภาชี (สุนทรวินยานุกุล)	1	1	43	37
รวม		12	8	567	298

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

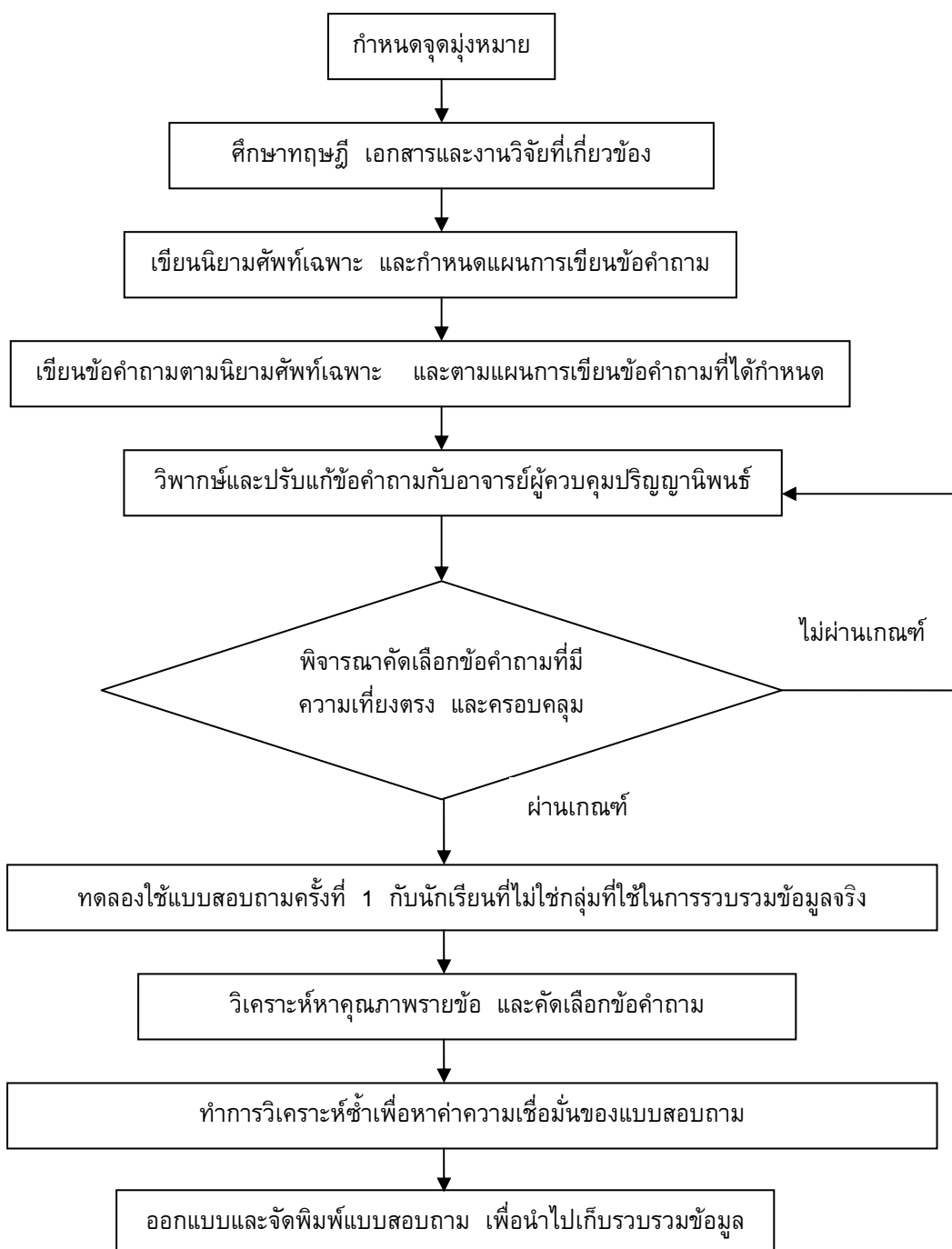
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มี 8 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน
2. แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน
3. แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
4. แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง
5. แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน
6. แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง
7. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
8. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

เครื่องมือดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการสร้างขึ้นเองทั้งหมด 8 ฉบับ โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังภาพประกอบ 9

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

ภาพประกอบ 9 ลำดับขั้นการสร้างแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 9 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

2. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

3. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะ และกำหนดแผนการเขียนข้อคำถามของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

4. เขียนข้อคำถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู โดยแบบสอบถามแต่ละฉบับ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคำนวณจำนวนข้อของแบบสอบถามโดยใช้หลักที่ว่าจำนวนข้อของแบบสอบถามก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างควรจะมีจำนวนข้อของแบบสอบถามเป็นจำนวน 1.5 เท่า ของแบบสอบถามที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำออก แล้วเหลือข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการจำนวนข้อของแบบสอบถามที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 ข้อ

5. ผู้วิจัยดำเนินการวิพากษ์และปรับแก้ข้อคำถามกับประธานและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาณิพนธ์ เพื่อให้ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงและครอบคลุมตามโครงสร้างทฤษฎี

6. นำแบบสอบถามที่สร้างมาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ต้องการวัด พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC : Index of consistency) อยู่ระหว่าง .33 – 1.00 ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .66 ขึ้นไป ซึ่งถือเป็นข้อที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก สำหรับข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยพิจารณาร่วมกับประธานผู้ควบคุมปริญญาานิพนธ์ ตามคุณลักษณะย่อยและโครงสร้างที่ครอบคลุมในนิยามศัพท์เฉพาะ โดยพิจารณาความเหมาะสมและความชัดเจนของภาษาที่ใช้ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ซึ่งได้จำนวนข้อของแบบสอบถามในแต่ละฉบับเท่าเดิม คือ จำนวน 23 ข้อ

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวนระดับชั้นละ 50 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาดัชนีอำนาจจำแนก โดยใช้ Item - total Correlation และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป พร้อมทั้งพิจารณาถึงความครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ หลังจากการพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมกับการนำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผลปรากฏว่าได้จำนวนแบบสอบถาม ดังนี้

7.1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2173 - .5115

7.2 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2735 - .5292

7.3 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2493 - .4940

7.4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง จำนวน 16 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .1999 - .5981

7.5 แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .3494 - .6155

7.6 แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง จำนวน 16 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .3660 - .5929

7.7 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .4166 - .6296

7.8 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู จำนวน 15 ข้อ มีค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .3308 - .6468

8. หลังจากคัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ซ้ำ (Reanalysis) เฉพาะแบบสอบถามที่มีการตัดข้อคำถามออก เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งให้ผลดังนี้

8.1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น .7780

8.2 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มีค่าความเชื่อมั่น .7731

8.3 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีค่าความเชื่อมั่น .7488

8.4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น .7930

8.5 แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน มีค่าความเชื่อมั่น .8783

8.6 แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง มีค่าความเชื่อมั่น .8794

8.7 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าความเชื่อมั่น .8605

8.8 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีค่าความเชื่อมั่น .8744

9. จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้รวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ตัวอย่างแบบวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ข้าพเจ้าจะศึกษาเอกสารจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เมื่อมีปัญหาจากงานที่ครูมอบหมาย					
00	ข้าพเจ้าจะวานให้เพื่อนแก้ไขงานที่เคยส่งครู					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยรายข้อ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการเรียนในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการเรียนในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการเรียนในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการเรียนในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านการเรียนในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้าง ไม่จริง บ้าง	จริง เพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
0	ข้าพเจ้าสามารถทำความสะอาดบ้าน ด้วยตนเองถ้าได้รับมอบหมาย					
00	ถ้าอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวหมดข้าพเจ้า ก็สามารถจัดซื้อได้ด้วยตนเอง					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยรายข้อ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความสามารถในการพึ่งตนเอง ด้านปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ข้าพเจ้าใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัด					
00	ของใดที่อยากได้แม้จะแพงข้าพเจ้าก็จะให้ผู้ปกครองซื้อ					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยรายข้อ		
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความสามารถในการฟังตนเอง ด้านเศรษฐกิจในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความสามารถในการฟังตนเอง ด้านเศรษฐกิจในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความสามารถในการฟังตนเอง ด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความสามารถในการฟังตนเอง ด้านเศรษฐกิจในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความสามารถในการฟังตนเอง ด้านเศรษฐกิจในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	จริง เพียงเล็กน้อย	ไม่จริง เลย
0	เมื่อครูสั่งให้ทำงานข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะทำงานได้สำเร็จ					
00	ข้าพเจ้าไม่สามารถตัดสินใจใดๆ ในขณะที่ทำงานกลุ่มเพราะกลัวว่า ความคิดเห็นของตนเองผิด					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก
ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยรายข้อ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง	มีลักษณะความเชื่อในความสามารถ ของตนเองสูงมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง	มีลักษณะความเชื่อในความสามารถ ของตนเองสูง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง	มีลักษณะความเชื่อในความสามารถ ของตนเองปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง	มีลักษณะความเชื่อในความสามารถ ของตนเองต่ำ
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายถึง	มีลักษณะความเชื่อในความสามารถ ของตนเองต่ำมาก

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดการควบคุมตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
ระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
0	เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะพยายามทำจิตใจให้ สงบ					
00	ข้าพเจ้าชอบไว้วางใจเมื่อทำงาน ไม่เสร็จ					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ดังนี้

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนน

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยรายข้อ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 – 5.00	หมายถึง	มีลักษณะการควบคุมตนเองสูงมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 4.49	หมายถึง	มีลักษณะการควบคุมตนเองสูง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49	หมายถึง	มีลักษณะการควบคุมตนเองปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 – 2.49	หมายถึง	มีลักษณะการควบคุมตนเองต่ำ
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.49	หมายถึง	มีลักษณะการควบคุมตนเองต่ำมาก

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	เมื่อผู้ปกครองไม่พอใจ มักจะบอกให้ข้าพเจ้าไปให้พ้น					
00	เมื่อข้าพเจ้าผิดหวัง ผู้ปกครองจะให้กำลังใจเสมอ					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนรวมทั้งฉบับ			จำนวน 16 ข้อ
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 – 5.00	หมายถึง	มีลักษณะการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองในระดับสูงมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 4.49	หมายถึง	มีลักษณะการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49	หมายถึง	มีลักษณะการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 – 2.49	หมายถึง	มีลักษณะการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.49	หมายถึง	มีลักษณะการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองในระดับต่ำมาก

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงครึ่งไม่จริงครึ่ง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา เพื่อนๆ จะให้คำแนะนำ					
00	เพื่อนๆ รังเกียจและไม่สนใจจะให้ข้าพเจ้าร่วมกลุ่มทำงาน					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนรวมทั้งฉบับ จำนวน 15 ข้อ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 – 5.00	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีอยู่ในระดับสูงมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 4.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 – 2.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีอยู่ในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีอยู่ในระดับต่ำมาก

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนหรือครู

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ครูคอยตักเตือนชี้แนะเมื่อข้าพเจ้าทำไม่ถูกต้อง					
00	ครูมักปฏิบัติเมื่อข้าพเจ้าต้องการปรึกษาปัญหาส่วนตัว					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ดังนี้

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนน

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนรวมทั้งฉบับ จำนวน 15 ข้อ

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 – 5.00	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่ในระดับสูงมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 4.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 – 2.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่ในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่ในระดับต่ำมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ติดต่อโรงเรียนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นัดหมายวัน เวลา ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 จัดเตรียมแบบสอบถามให้มีจำนวนมากกว่าจำนวนของกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามที่นักเรียนตอบไม่สมบูรณ์ หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม ซึ่งก่อนที่นักเรียนจะทำการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเป็นผู้ชี้แจงเพื่อลดความเครียด ให้นักเรียนวางใจว่าไม่มีผลกระทบต่อนักเรียน เพื่อว่านักเรียนจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งในการตอบแบบสอบถามดังกล่าว ใช้เวลาประมาณ 120 นาที ระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ระหว่างวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 ถึงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2550

3.5 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลับคืน จำนวน 603 ชุด ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบไม่สมบูรณ์ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถามออก ได้แบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนทั้งสิ้น 567 ชุด ส่วนแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 348 ชุด ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบไม่สมบูรณ์ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถามออก ได้แบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนทั้งสิ้น 298 ชุด แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

3.6 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

4. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 4.1 ตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้
- 4.2 วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและประมาณค่าสถิติ
- 4.3 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตน การควบคุมตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
- 4.4 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMRA)
- 4.5 วิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ กับ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านต่างๆ (Beta Weight ; β) และทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญด้วยค่า t- test
- 4.6 ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการวิเคราะห์โปรไฟล์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

5.1.1 หาความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$ แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.1.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรของเพียร์สัน
(บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545ก: 165 - 166)

$$r_{XY} = \frac{n \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[n \sum X^2 - (\sum X)^2][n \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทุกข้อ

5.1.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา
(Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Conbach) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545ข: 131)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถาม เป็นรายข้อ
	S^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)
และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{X}}$)

5.2.2 ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว : MMR ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 24-25)

5.2.2.1 เกณฑ์อัตราส่วนไคลลิฮูด

$$\Lambda = \frac{\left| \hat{\Sigma} \right|}{\left| \hat{\Sigma}_0 \right|}$$

เมื่อ Λ แทน เกณฑ์อัตราส่วนไคลลิฮูด (Wilks's Lambda)

$\hat{\Sigma}_0$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและ

ความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error)

ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)

$\hat{\Sigma}$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและ

ความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error)

ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)

5.2.2.2 สถิติเอฟของราวี (Rao F statistics) หรือ “ราวี – เอฟ” นิยามทางคณิตศาสตร์ของ ราวี – เอฟ

$$F = \frac{1 - \Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \cdot \frac{ms + 1 - qp/2}{qp}$$

เมื่อ F แทน สถิติเอฟของราวี

s แทน $\sqrt{(p^2 q^2 - 4)/(p^2 + q^2 - 5)}$

m แทน $|ne - (p + 1 - q)/2|$

p แทน จำนวนตัวแปรตาม

q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

ne แทน องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

5.2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 102)

$$R_{Y.12\dots k} = \sqrt{\beta_1 r_{Y1} + \beta_2 r_{Y2} + \dots + \beta_k r_{Yk}}$$

เมื่อ	$R_{Y.12\dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระที่ 1 ถึง k
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ 1 ถึง k
	$r_{Y1}, r_{Y2}, \dots, r_{Yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระที่ 1 ถึง k กับตัวแปรเกณฑ์ Y

5.2.4 ทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร F – test (Pedhazur. 1997 : 102)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2)(N - k - 1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ F
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

5.2.5 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 102)

5.2.5.1 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (Score weight)

$$b_j = \beta_j \frac{S_Y}{S_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ j ในรูปคะแนนดิบ
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ j ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	S_Y	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม
	S_j	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j

5.2.5.2 ทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้สูตร t – test

$$t_{bj} = \frac{b_j}{SE_{bj}} ; \quad df = N - k - 1$$

เมื่อ	t_{bj}	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตการแจกแจงแบบ t
	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ j ในรูปคะแนนดิบ
	SE_{bj}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญ
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

5.2.3 การเปรียบเทียบความสามารถในการฟังตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใช้การวิเคราะห์โปรไฟล์ (Profiles Analysis) (Johnson.; & Wichern. 1992: 256 – 257)

5.2.3.1 ทดสอบความขนานกันของเส้นโปรไฟล์

$H_{01} : C\mu_1 = C\mu_2$ (Parallel profiles) at level α if

$$T^2 = (\overline{X}_1 - \overline{X})' C' \left[\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right) CS_{\text{pooled}} C^1 \right]^{-1} C (\overline{X}_1 - \overline{X}_2) C^2$$

เมื่อ
$$C^2 = \frac{(n_1 + n_2 - 2)(p - 1)}{n_1 + n_2 - p} F_{p-1, n_1 + n_2 - p}(\alpha)$$

5.2.3.2 ทดสอบความพ้องกันของเส้นโปรไฟล์

$H_{02} : 1'\mu_1 = 1'\mu_2$ (profiles coincident) at level α if

$$T^2 = 1'(\overline{X}_1 - \overline{X}_2) \left[\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right) 1' S_{\text{pooled}} 1 \right]^{-1} 1'(\overline{X}_1 - \overline{X}_2)$$

$$= \left(\frac{1'(\overline{X}_1 - \overline{X}_2)}{\sqrt{\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right) 1' S_{\text{pooled}} 1}} \right)^2 \sim t^2_{n_1+n_2-2} \left(\frac{\alpha}{2} \right) = f_{1, n_1+n_2-2}(\alpha)$$

5.2.3.3 ทดสอบระดับของเส้นโปรไฟล์

$H_{03} : C\mu = 0$ (profiles level) at level α if

$$(n_1 + n_2) \overline{X}' C' [CSC']^{-1} C \overline{X} \sim c^2$$

เมื่อ $c^2 = \frac{(n_1 + n_2 - 1)(p - 1)}{(n_1 + n_2 - p + 1)} F_{p-1, n_1+n_2-p+1}(\alpha)$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

SRS	แทน	ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน
SRA	แทน	ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจ ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน
SRE	แทน	ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
SCT	แทน	การควบคุมตนเอง
SEC	แทน	ความเชื่อในความสามารถของตน
COMMU	แทน	รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง
FRIEND	แทน	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
TEACHER	แทน	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
$\bar{X}$	แทน	คะแนนค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามต่อฉบับ
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$S_{\bar{X}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
t	แทน	ค่าสถิติแจกแจงแบบที (t - distribution)
F	แทน	ค่าสถิติแจกแจงแบบเอฟ (F - distribution)
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของตัวแปรอิสระในรูป คะแนนมาตรฐาน
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R_{adj}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบปรับแก้
R^2	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
Λ	แทน	ค่าวิลค์แลมดา (Wilk's Lambda)
95% CI	แทน	ช่วงประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
3. คำนำนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
4. การเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (SRA) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) การควบคุมตนเอง (SCT) ความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย ($S\bar{x}$) และค่าเฉลี่ยของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน
ด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ

ตัวแปร	$\bar{X}$		S		$S_{\bar{X}}$		95% CI	
	ม.1	ม.6	ม.1	ม.6	ม.1	ม.6	ม.1	ม.6
SCT	3.46	3.44	.56	.65	.02	.04	3.42 – 3.50	3.36 – 3.52
SEC	3.48	3.69	.57	.50	.02	.03	3.44 – 3.52	3.63 – 3.75
COMMU	3.62	3.61	.66	.68	.03	.04	3.56 – 3.68	3.53 – 3.69
FRIEND	3.77	4.04	.61	.61	.03	.04	3.71 – 3.83	3.96 – 4.12
TEACHER	3.95	4.00	.66	.55	.03	.03	3.89 – 4.01	3.94 – 4.06
SRS	3.37	3.43	.46	.41	.02	.02	3.33 – 3.41	3.39 – 3.47
SRA	3.78	4.14	.52	.47	.02	.03	3.74 – 3.82	4.08 – 4.20
SRE	3.51	3.55	.50	.42	.02	.02	3.47 – 3.55	3.51 – 3.59

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมาตามลำดับคือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) ความเชื่อในความสามารถของตนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) และการควบคุมตนเองมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) สำหรับกลุ่มตัวแปรตามเรียงตามลำดับคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$)

ในส่วนของกลุ่มตัวแปรอิสระของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมาตามลำดับคือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ความเชื่อในความสามารถของตนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) และการควบคุมตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) สำหรับกลุ่มตัวแปรตามเรียงตามลำดับคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$)

เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแต่ละฉบับของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าอยู่ระหว่าง .46 - .66 โดยรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุด แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนมากที่สุด และเมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแต่ละฉบับ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าอยู่ระหว่าง .41 - .68 โดยรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุด แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนมากที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระ ได้แก่ การควบคุมตนเอง (SCT) ความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน (SRA) และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r) โดยใช้สูตรของเพียร์สัน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันและความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปร	SCT	SEC	COMMU	FRIEND	TEACHER	SRS	SRA	SRE
SCT	1.000	.211**	.407**	.260**	.336**	.295**	.158**	.405**
SEC		1.000	.219**	.429**	.390**	.447**	.333**	.440**
COMMU			1.000	.497**	.554**	.181**	.053	.223**
FRIEND				1.000	.676**	.301**	.167**	.284**
TEACHER					1.000	.349**	.184**	.365**
SRS						1.000	.327**	.524**
SRA							1.000	.460**
SRE								1.000

$$P^{**} \leq .01$$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า กลุ่มของตัวแปรมีความสัมพันธ์กันดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างปัจจัยแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง .211 ถึง .676 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (.676) สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ การควบคุมตนเองกับความเชื่อในความสามารถของตน (.211) สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีค่าอยู่ระหว่าง .327 - .524 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนปัจจัยแต่ละด้านกับตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีค่าอยู่ระหว่าง .053 - .447 ดังนี้

ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) สูงสุด มีค่าเท่ากับ .447 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) การควบคุมตนเอง (SCT) และรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง

(COMMU) มีค่าเท่ากับ .349, .301, .295 และ .181 ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (SRA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) สูงสุด มีค่าเท่ากับ .333 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) สัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) และการควบคุมตนเอง (SCT) มีค่าเท่ากับ .184, .167 และ .158 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) สูงสุด มีค่าเท่ากับ .440 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับการควบคุมตนเอง (SCT) สัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) สัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) และรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) มีค่าเท่ากับ .405, .365, .284 และ .223 ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร	SCT	SEC	COMMU	FRIEND	TEACHER	SRS	SRA	SRE
SCT	1.000	.284**	.524**	.380**	.454**	.392**	.388**	.377**
SEC		1.000	.288**	.482**	.385**	.540**	.453**	.496**
COMMU			1.000	.582**	.451**	.164**	.296**	.253**
FRIEND				1.000	.562**	.249**	.419**	.286**
TEACHER					1.000	.310**	.408**	.320**
SRS						1.000	.317**	.465**
SRA							1.000	.491**
SRE								1.000

$P^{**} \leq .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า กลุ่มของตัวแปรมีความสัมพันธ์กันดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างปัจจัยแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง .284 ถึง .582 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (.582) สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ การควบคุมตนเองกับความเชื่อในความสามารถของตน (.284) สัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีค่าอยู่ระหว่าง .317 - .491 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนปัจจัยแต่ละด้านกับตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีค่าอยู่ระหว่าง .164 - .540 ดังนี้

ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) สูงสุด มีค่าเท่ากับ .540 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับการควบคุมตนเอง (SCT) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) และรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) มีค่าเท่ากับ .392, .310, .249 และ .164 ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆในชีวิตประจำวัน (SRA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) สูงสุด มีค่าเท่ากับ .453 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) การควบคุมตนเอง (SCT) และรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) มีค่าเท่ากับ .419, .408, .388 และ .296 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) สูงสุด มีค่าเท่ากับ .496 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับการควบคุมตนเอง (SCT) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (TEACHER) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (FRIEND) และรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง (COMMU) มีค่าเท่ากับ .377, .320, .286 และ .253 ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMRA) ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามทั้งสามในตาราง 5 และ 6 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรตามทั้งสามมีความสัมพันธ์กัน จึงเลือกใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ Wilk's Lambda (Λ) เพื่อหาว่ากลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยสถิติเอฟ (F - test) เมื่อพบความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ต่อเนื่องด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยแยกวิเคราะห์ทีละตัวแปรตามปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวของตัวแปรแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ระดับชั้น	ตัวแปรตาม	R	R _{adj}	MS	Error MS	F
ม.1	SRS	.515	.509	6.413	.158	40.584**
	SRA	.356	.345	3.958	.242	16.328**
	SRE	.562	.556	8.911	.172	51.679**
	Pillais	= .416	Approx. F = 18.083	P = .000		
	Hotellings	= .654	Approx. F = 24.326	P = .000		
	Wilk's Lambda (Λ)	= .597	Approx. F = 21.170	P = .000		
	P** ≤ .01 : Multivariate test of Significant (S = 3, M = ½ , N = 278 ½)					
	SRS	.612	.604	3.807	.109	35.035**
	SRA	.562	.551	4.233	.157	26.961**
ม.6	SRE	.557	.547	3.270	.124	26.302**
	Pillais	= .592	Approx. F = 14.359	P = .000		
	Hotellings	= 1.185	Approx. F = 22.809	P = .000		
	Wilk's Lambda (Λ)	= .442	Approx. F = 18.371	P = .000		
	P** ≤ .01 : Multivariate test of Significant (S = 3, M = ½ , N = 144)					

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 เป็นดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบตัวแปรตามหลายตัว ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรตามสามตัว (Wilk's Lambda, Λ) เท่ากับ .597 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 21.170$, $P < .01$) แสดงว่ากลุ่มตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรตาม

1.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียว พบว่า

1.1.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมีค่าเท่ากับ .515 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

1.1.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มีค่าเท่ากับ .356 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

1.1.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ .562 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

2. ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบตัวแปรตามหลายตัว ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรตามสามตัว (Wilk's Lambda, Λ) เท่ากับ .442 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 18.371$, $P < .01$) แสดงว่ากลุ่มตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรตาม

2.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียว พบว่า

1.1.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมีค่าเท่ากับ .612 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

1.1.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มีค่าเท่ากับ .562 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

1.1.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ .557 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

3. คำนำน้หนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน กับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ต่อจากตาราง 7 โดยทำการวิเคราะห์หาคำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ทั้งค่า b , β , และ SE_b ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่า t - test ดังแสดงในตาราง 8, 9 และ 10 ตามลำดับ

ตาราง 8 คำนำน้หนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

ระดับชั้น	ตัวแปร	β	b	SE_b	t
ม.1	SCT	.190	.157	.033	4.717**
	SEC	.345	.280	.033	8.464**
	COMMU	-.084	-.059	.033	-1.809
	FRIEND	.022	.017	.039	.425
	TEACHER	.183	.129	.037	3.432**
	R = .515	$R^2 = .266$	$R_{adj} = .509$	$F = 40.584^{**}$	
ม.6	SCT	.314	.200	.036	5.520**
	SEC	.496	.408	.044	9.227**
	COMMU	-.135	-.082	.038	-2.164*
	FRIEND	-.076	-.051	.044	-1.155
	TEACHER	.081	.061	.045	1.355
	R = .612	$R^2 = .375$	$R_{adj} = .604$	$F = 35.035^{**}$	

$P^{**} \leq .01$, $P^* \leq .05$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเป็น .515 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 35.035$, $P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 26.6% แสดงว่าตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง

ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน 26.6%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .345$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .190$) และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .183$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเป็น .612 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 35.035, P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 37.5% แสดงว่าตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเอง 37.5%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .496$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .314$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ($\beta = -.135$) ส่งผลทางลบ โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ (b) พบว่าตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) กับตัวแปรการควบคุมตนเอง (SCT) ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 9 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการ
พึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

ระดับชั้น	ตัวแปร	β	b	SE _b	t
ม.1	SCT	.108	.102	.041	2.463**
	SEC	.297	.273	.041	6.680**
	COMMU	-.107	-.085	.040	-2.118*
	FRIEND	.006	.005	.048	.108
	TEACHER	.087	.069	.046	1.494
	R = .356	R ² = .127	R _{adj} = .345	F = 16.328**	
ม.6	SCT	.212	.155	.044	3.560**
	SEC	.279	.264	.053	4.972**
	COMMU	-.048	-.034	.046	-.736
	FRIEND	.153	.119	.053	2.218*
	TEACHER	.139	.120	.054	2.237*
	R = .562	R ² = .316	R _{adj} = .551	F = 26.961**	

$$P^{**} \leq .01, P^* \leq .05$$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเป็น .356 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 16.328, P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 12.7% แสดงว่าตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน 12.7%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .297$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .108$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ($\beta = -.107$) ส่งผลทางลบ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเป็น .562 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 26.961, P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 31.6% แสดงว่าตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเอง 31.6%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .279$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .212$) ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ($\beta = .153$) และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .139$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

3. เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ (b) พบว่าตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนตัวแปรการควบคุมตนเอง (SCT) ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 10 คำนำน้หนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการ
พึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ระดับชั้น	ตัวแปร	β	b	SE _b	t
ม.1	SCT	.306	.274	.035	7.876**
	SEC	.330	.289	.034	8.380**
	COMMU	-.063	-.048	.034	-1.403
	FRIEND	-.037	-.031	.041	-.750
	TEACHER	.194	.148	.039	3.774**
	R = .562	R ² = .315	R _{adj} = .556	F = 51.679**	
ม.6	SCT	.242	.156	.039	4.038**
	SEC	.423	.355	.047	7.502**
	COMMU	.001	.001	.041	.017
	FRIEND	-.054	-.037	.048	-.781
	TEACHER	.078	.059	.048	1.240
	R = .557	R ² = .311	R _{adj} = .547	F = 26.302**	

P** ≤ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเป็น .562 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 51.679, P < .01) มีความผันแปรร่วมกัน 31.5% แสดงว่าตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ 31.5%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (β = .330) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง (β = .306) และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู (β = .194) โดยส่งผลทางบวก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเป็น .557 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 ($F = 26.302, P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 31.1% แสดงว่าตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเอง 31.1%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .423$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .242$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ (b) พบว่าตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน (SEC) ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนตัวแปรการควบคุมตนเอง (SCT) ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. การเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

การวิเคราะห์ขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์โปรไฟล์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

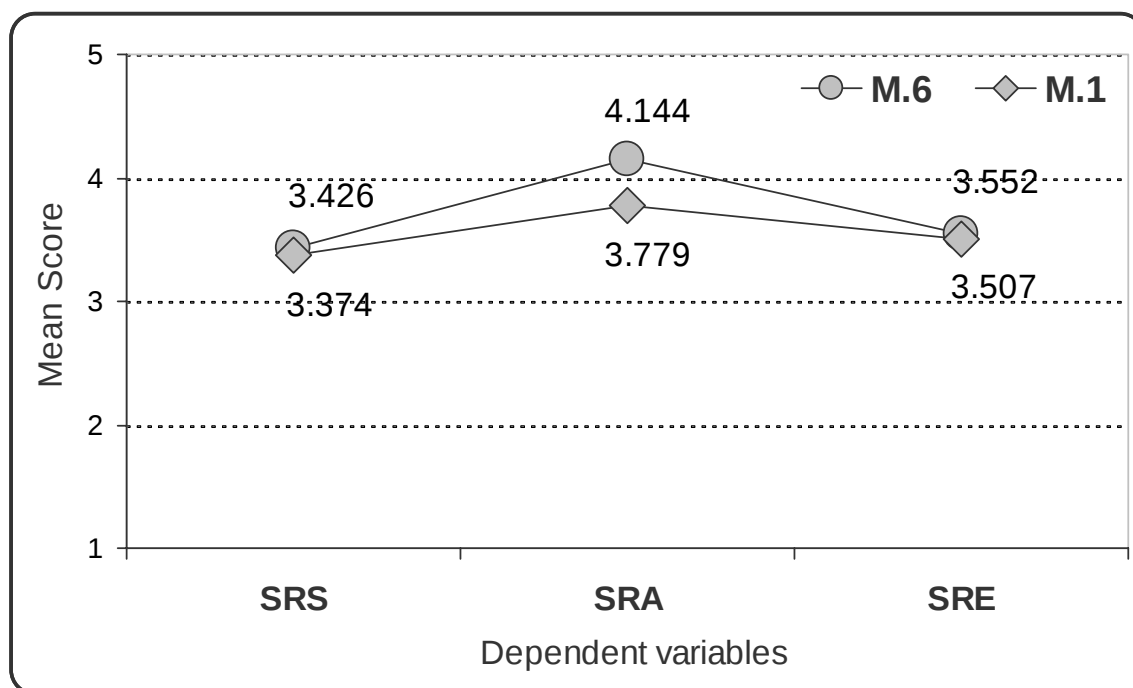
4.1 การวิเคราะห์โปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองเมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน

4.1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ เมื่อจำแนกตามชั้นเรียน

ตาราง 11 ค่าสถิติเชิงบรรยายของระดับโดยเฉลี่ยของเส้นโปรไฟล์ (Average Level) และการกระจายในเส้นโปรไฟล์ (Dispersion) ของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้น		ตัวแปรตาม			ระดับโดยเฉลี่ย	การกระจาย
		SRS	SRA	SRE		
ม.1	Mean	3.373	3.779	3.507	3.553	.207
	S.D.	(.461)	(.524)	(.499)		
ม.6	Mean	3.426	4.144	3.552	3.707	.384
	S.D.	(.413)	(.475)	(.421)		

จากตาราง 11 พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน (SRA) สูงที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) ตามลำดับ ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน (SRA) สูงที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับโดยเฉลี่ย (Level) ของแต่ละเส้นโปรไฟล์ในแต่ละระดับชั้นเรียน พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีระดับโดยเฉลี่ยของโปรไฟล์ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเมื่อพิจารณาขนาดการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย (Dispersion) ของแต่ละเส้นโปรไฟล์ พบว่า เส้นโปรไฟล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการกระจายออกจากค่าเฉลี่ยสูงกว่าของเส้นโปรไฟล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งลักษณะของโปรไฟล์ของนักเรียนทั้งสองระดับชั้นสามารถแสดงได้ดังกราฟเส้นต่อไปนี้

ภาพประกอบ 10 กราฟเส้นแสดงระดับโดยเฉลี่ยของเส้นโปรไฟล์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4.1.2 การทดสอบสมมติฐานของโปรไฟล์ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองเมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน

ตาราง 12 ผลการทดสอบความขนานกันของโปรไฟล์ (Parallelism) ความพ้องกันของโปรไฟล์ (Coincident) และความแบนราบของโปรไฟล์ (Flatness) ในการวิเคราะห์โปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันและด้านเศรษฐกิจ เมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน

Groups/ Contrasts	Parallelism		Coincident	Flatness		
	Multivariate test		F	Multivariate test		Univariate test
	Λ	F		Λ	F	F
<u>Groups</u> ม.1 : ม.6	.909	43.173**	32.946**	.503	426.690**	
<u>Contrasts</u> D _{SRS-SRA} (ม.1:ม.6)			61.629**			795.485**
D _{SRA-SRE} (ม.1:ม.6)			77.965**			567.210**

$P^{**} \leq .01$

จากตาราง 11 ที่แสดงผลการทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์โปรไฟล์ทั้ง 3 สมมติฐาน สามารถแยกแปลความหมายในแต่ละสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การทดสอบความขนานกันของโปรไฟล์ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับ Multivariate มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\Lambda = .909$, Multivariate F – statistics = 43.173, $P < .01$) แสดงว่า ค่าความชันในทุกส่วนของโปรไฟล์ของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน จึงบ่งชี้ว่าเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นเรียนกับความสามารถในการพึ่งตนเองในแต่ละด้าน ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ระดับ Univariate ในแต่ละ Profile segment แล้วพบว่าค่า F – statistics ของ Profile segment 1 และ Profile segment 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสองส่วน (ค่า F – statistics ของ $D_{SRS-SRA}$ (ม.1:ม.6) = 61.629, $P < .01$ และค่า F – statistics ของ $D_{SRA-SRE}$ (ม.1:ม.6) = 77.965, $P < .01$) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ขนานกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 การทดสอบความพ้องกันของโปรไฟล์ พบว่า ผลการวิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่า F – statistics = 32.946, $P < .01$) แสดงว่า มีอิทธิพลหลักของระดับชั้นเรียนต่อความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ สรุปได้ว่าระดับของความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉลี่ยในระหว่างกลุ่มของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แตกต่างกัน โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองทั้งสามค่าสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่การสรุปดังกล่าวยังไม่ให้ภาพที่ชัดเจนเพราะโปรไฟล์ของทั้งสองกลุ่มไม่ขนานกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 การทดสอบความแบนราบของโปรไฟล์ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับ Multivariate มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\Lambda = .503$, Multivariate F – statistics = 426.690, $P < .01$) แสดงว่า การตอบสนองของค่าเฉลี่ยของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองทั้ง 3 ตัวแปร (SRS, SRA และ SRE) ที่มีต่อกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาจากการทดสอบความแตกต่างระดับ Univariate ในแต่ละ Profile segment แล้ว พบว่า แต่ละคู่เปรียบเทียบมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 2 คู่ (ค่า F – statistics ของ $D_{SRS-SRA}$ (ม.1:ม.6) = 795.485, $P < .01$ และค่า F – statistics ของ $D_{SRA-SRE}$ (ม.1:ม.6) = 567.210, $P < .01$) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองทั้ง 3 ค่า ของนักเรียนแตกต่างกันโดยที่ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันและค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจสูงกว่า ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

เมื่อรวมผลการวิเคราะห์ทั้งสามสมมติฐานทั้งสามสมมติฐานจากการวิเคราะห์โปรไฟล์พบว่าโปรไฟล์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีระดับ (Level) และรูปทรง (Shape) แตกต่างกัน และเมื่อโปรไฟล์ของทั้งสองกลุ่มไม่ขนานกันย่อมส่งผลให้เส้นโปรไฟล์มีลักษณะไม่แบนราบ เนื่องจากค่าเฉลี่ยของความสามารถในการฟังตนเองไม่เท่ากันทั้ง 3 ค่า และเมื่อโปรไฟล์มีความไม่ขนานกันมีระดับโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน และลักษณะของเส้นโปรไฟล์ไม่แบนราบทำให้ไม่สามารถแปลผลจากอิทธิพลหลักได้ จึงต้องทำการวิเคราะห์อิทธิพลย่อย (Simple effect) ภายในกลุ่มเพิ่มเติมในส่วนต่อไป เพื่อทดสอบความแตกต่างภายในชุดของตัวแปรและวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มเมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน

ตาราง 13 การวิเคราะห์ Simple effect ตามโปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการฟังตนเองเมื่อจำแนกตามระดับชั้นเรียน

Groups		Dependent Variables			Test of Within – Subjects Effects			
					Multivariate test		Univariate test	
		SRS	SRA	SRE	Λ	F	SRS-SRA	SRA-SRE
U.1	Mean	3.373	3.779	3.507	.665	142.579**	282.466**	147.684**
U.6	Mean	3.426	4.144	3.552	.309	331.091**	565.048**	506.429**
Multivariate test	Λ	.882						
	F	38.452**						
Univariate F- test		2.700	100.931**	1.752				

จากตารางการวิเคราะห์อิทธิพลย่อย (Simple effect) ภายในกลุ่มนักเรียนทั้งสองระดับและระหว่างกลุ่มนักเรียนเมื่อแยกวิเคราะห์แต่ละตัวแปรย่อย ผลการวิเคราะห์แยกประเด็นพิจารณาได้ 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การทดสอบ One – sample profile analysis ในการทดสอบ Within – Subjects Effects ให้ผลดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ภายในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในการทดสอบระดับ Multivariate ($\Lambda = .665$, Multivariate F – statistics = 142.579, $P < .01$) แสดงว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรความสามารถในการฟังตนเองโดยรวมทั้ง 3 ค่า แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแยกตาม Profile segment ในการทดสอบระดับ Univariate พบว่า Profile segment ทั้งสองส่วน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่า F – statistics ของ SRS-SRA = 282.466, $P < .01$ และค่า F – statistics ของ SRA-SRE = 147.684, $P < .01$) แสดงว่าในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการฟังตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่า

ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน และค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่าความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ผลการวิเคราะห์ภายในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในการทดสอบระดับ Multivariate ($\Lambda = .309$, Multivariate F – statistics = 331.091, $P < .01$) แสดงว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองโดยรวมทั้ง 3 ค่า แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแยกตาม Profile segment ในการทดสอบระดับ Univariate พบว่า Profile segment ทั้งสองส่วน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่า F – statistics ของ SRS-SRA = 565.048, $P < .01$ และค่า F – statistics ของ SRA-SRE = 506.429, $P < .01$) แสดงว่าในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่าความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน และค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่าความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การทดสอบ Between – subject effects ในกลุ่มนักเรียนทั้งสองระดับชั้นเรียนให้ผลดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับ Multivariate พบความแตกต่างในภาพรวมของค่าเฉลี่ยความสามารถในการพึ่งตนเองระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\Lambda = .882$, Multivariate F – statistics = 38.452, $P < .01$) แสดงว่าค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองทั้ง 3 ค่า ในกลุ่มนักเรียนทั้งสองระดับชั้นแตกต่างกันซึ่งต้องทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าความแตกต่างดังกล่าวเกิดขึ้นในตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองตัวใดบ้าง

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับ Univariate ของตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเอง 3 ตัวแปร พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F – statistics = 100.931, $P < .01$) ส่วนความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนและด้านเศรษฐกิจนั้น พบว่า นักเรียนทั้งสองระดับชั้นมีระดับค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสาระสำคัญในภาพรวมของการวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น บทสรุปย่อการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นจะเป็นนำเสนอการสรุปผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับดังต่อไปนี้

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ คำนวณน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตน การควบคุมตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ และเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 567 คน และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 298 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2549 ภาคเรียนที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่วนตัวแปรตามได้แก่ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นทั้งหมด 8 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และ

แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของการวัดตั้งแต่ .7488 - .8794 โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 ถึงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2550 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMRA) และการวิเคราะห์โปรไฟล์ (Profile Analysis) จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

1.1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMRA) ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตนเอง รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับความสามารถในการพึ่งตนเองทั้งสามด้าน ได้แก่ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของความสามารถในการพึ่งตนเอง (Wilk's Lambda, Λ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เท่ากับ .597 และ .442 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.1.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมีค่าเท่ากับ .515 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มีค่าเท่ากับ .356 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ .562 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.1.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนมีค่าเท่ากับ .612 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มีค่าเท่ากับ .562 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ .557 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การศึกษาคำนำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ได้แก่ การควบคุมตน ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.1 คำนำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด คือตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .345$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .190$) และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .183$) โดยส่งผลทางบวก ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำนำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มากที่สุดคือตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .297$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .108$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ($\beta = -.107$) ส่งผลทางลบ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนตัวแปร สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำนำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมากที่สุด คือตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .330$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .306$) และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .194$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 คำนำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด คือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .496$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .314$) ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ($\beta = -.135$) ส่งผลทางลบ โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน

กับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .279$) โดยส่งผลทางบวก ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .212$) ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ($\beta = .153$) และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .139$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจมากที่สุดคือ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถของตน ($\beta = .423$) โดยส่งผลทางบวก รองลงมาคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .242$) โดยส่งผลทางบวก ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

การสรุปผลการศึกษาค้นคว้าข้อนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรไฟล์ของตัวแปรที่ศึกษา คือโปรไฟล์ของความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์โปรไฟล์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

3.1 ผลการคำนวณสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรพบว่านักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 6 มีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (SRA) สูงที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ (SRE) และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน (SRS) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับโดยเฉลี่ย (Level) ของแต่ละเส้นโปรไฟล์ในแต่ละระดับชั้นเรียน พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีระดับโดยเฉลี่ยของโปรไฟล์ตัวแปรความสามารถในการพึ่งตนเองสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเมื่อพิจารณาขนาดการกระจายออกจากค่าเฉลี่ย (Dispersion) ของแต่ละเส้นโปรไฟล์ พบว่า เส้นโปรไฟล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการกระจายออกจากค่าเฉลี่ยสูงกว่าของเส้นโปรไฟล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.2 โปรไฟล์ของตัวแปรความสามารถในการฟังตนเองในด้านต่างๆ ในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ขนานกัน แสดงว่าเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นของนักเรียนกับความสามารถในการฟังตนเองทั้ง 3 ตัวแปร

3.3 โปรไฟล์ความสามารถในการฟังตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีระดับโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน แสดงว่าระดับโดยเฉลี่ยของความสามารถในการฟังตนเองทั้งสามตัวแปรของนักเรียนทั้งสองระดับชั้นไม่เท่ากัน โดยที่ระดับโดยเฉลี่ยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ย สูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.4 โปรไฟล์ของความสามารถในการฟังตนเองในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะไม่แบนราบ แสดงว่า โปรไฟล์ความสามารถในการฟังตนเองของนักเรียนไม่เป็นเส้นตรงในแนวระดับ นั้นหมายความว่า การตอบสนองของค่าเฉลี่ยของความสามารถในการฟังตนเองทั้ง 3 ตัวแปรไม่เท่ากัน จึงต้องทำการทดสอบ Simple effect โดยการทดสอบ One – sample profile analysis ในส่วนของการทดสอบ Within – Subjects Effects ของนักเรียนทั้งสองระดับชั้นให้ข้อสรุปว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการฟังตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสามารถในการฟังตนเองด้านการเรียนและด้านเศรษฐกิจนั้น พบว่า นักเรียนทั้งสองระดับชั้นมีระดับค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตน รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู กับกลุ่มตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ดังนี้

ความเชื่อในความสามารถของตนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลมีความเชื่อในความสามารถของตนเองจะไม่หวาดหวั่นล่วงหน้าในการทำงาน มีความเพียรพยายามไม่ท้อถอยเมื่อพบอุปสรรคและผลที่เกิดจากความเพียรพยายามนี้จะส่งผลให้กระทำการกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยตนเองได้ด้วยดี (Bandura. 1986: 359) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของอารยา สุวะมาตย์ (2540: 73) ที่พบว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นบุคคลที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความพอใจในตัวของตัวเองและมีการพึ่งตนเอง

การควบคุมตนเองมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพราะการควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำการควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งในสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น ซึ่งจากพฤติกรรมในการควบคุมตนเองในด้านต่างๆ จะทำให้บุคคลสามารถกระทำการกิจกรรมต่างๆ สำเร็จลงได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นช่วยคิดและแก้ปัญหาแทนตน (Bandura. 1986: 335 – 336) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของออสซูเบล (Ausubel. 1968: 78) ที่กล่าวว่า การที่เด็กรู้จักควบคุมตนเอง จะทำให้เด็กเรียนรู้มาตรฐานการกระทำหรือความประพฤติที่สังคมยอมรับ มีความเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดีและพึ่งตนเองได้

รูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาบุคลิกภาพต้องเริ่มมาจากครอบครัวเป็นอันดับแรกเพราะเด็กจะเริ่มมีการเรียนรู้จากครอบครัวและมีการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่เพื่อให้ตนเองรู้สึกมั่นคง เป็นตัวของตัวเอง และมีความเป็นอิสระ ช่วยเหลือตัวเองได้ (นิภา นิธยาน. 2530: 56) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ (2541: 116 - 117) ที่พบว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่น และให้ความช่วยเหลือในยามที่ต้องการ เด็กย่อมมีสุขภาพจิตดี มีกำลังใจ ช่วยเหลือตัวเองได้

สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพราะการที่นักเรียนที่อยู่ในวันัยรุ่น เป็นวัยที่ต้องการได้รับความรู้สึกที่ตนเองมีความ

มั่นคง ต้องการเพื่อน จึงทำให้เด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอบสนองความต้องการด้วยการคบหาสมาคมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้สึกมั่นคง เชื่อมมั่นในตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด (ประสาธน์ ทิพย์ธาดา. 2522: 15)

สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพราะการที่นักเรียนและครูได้แสดงความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน มีความจริงใจต่อกัน ครูและนักเรียนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้นักเรียนมีโอกาสรู้ความสามารถและความสนใจของตนเอง และเมื่อนักเรียนมีโอกาสรู้ความสามารถของตนเองแล้ว นักเรียนย่อมมีความพยายามที่จะเรียนและทำงานให้ได้ดีด้วยตนเอง (พระราชมนี. 2532: 35)

2. คำนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ดังนี้

2.1 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน พบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อในความสามารถของตนเองกับการควบคุมตนเองส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อนักเรียนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตนเองสูง นักเรียนก็จะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของแบนดูรา (Bandura. 1977a: 191 - 215) ที่กล่าวว่า เนื่องจากการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งได้สำเร็จหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและทักษะที่บุคคลมีอยู่เพียงเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่าตนเองมีความสามารถในการกระทำได้ดังกล่าหรือไม่ ซึ่งถ้าบุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองสูงจะมีแนวโน้มกระทำการกิจกรรมต่างๆ สำเร็จได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลเชื่อในความสามารถของตนเองจะเกิดความมั่นใจ มีความเพียรพยายาม ไม่ท้อถอยง่ายและประสบความสำเร็จในที่สุด ส่วนปัจจัยด้านการควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำของตนเองเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536: 353) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่า การควบคุมตนเองนั้นจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกดีกับตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นในแง่ทัศนคติต่อตัวเอง รู้ถึงคุณค่าของตนเอง มีความสามารถปฏิบัติสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง พึ่งตนเองได้ เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะว่าเขาเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นนั่นเอง

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนบางคนไม่สามารถปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับบิดามารดาของตนได้ ครูจึงเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการเลือกปฏิบัติให้หลากหลาย ซึ่งจะทำให้เด็กรู้จักเลือกวิธีการแก้ปัญหาหรือทางออกที่ดีได้ด้วยตนเอง อันจะทำให้เด็กมีสุขภาพอารมณ์ดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้ (สุชา จันทน์เอม. 2521: 183)

ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองส่งผลทางลบต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งในวัยนี้เป็นวัยที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ

โดยเริ่มคิดพึ่งพาตนเอง อยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตนเองมากกว่าที่จะเรียนรู้จากคำสั่งสอน (สุชา จันทน์เอม. 2542: 138) ดังนั้นการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำหรือทำให้เอง ตามใจเด็กมากเกินไปก็จะทำให้เด็กไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง พี่ผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา แก้ปัญหาหรือทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรต้องเข้าใจและยอมรับลักษณะพัฒนาการตามวัยของบุคคล ซึ่งเด็กในวัยนี้มักมีลักษณะที่ไม่ต้องการให้ผู้ปกครองมาควบคุมหรือบงการทั้งเรื่องใหญ่และเรื่องเล็ก แม้แต่เรื่องเล็กน้อยส่วนตัว เช่น การแต่งกาย การแสดงกิริยามารยาท เป็นต้น ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ระบายความต้องการหรือความรู้สึกนึกคิดอย่างเหมาะสม ตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง ควบคุมตนเองได้ พึ่งตนเองได้และมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. 2549: 204 - 205)

2.2 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน พบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อในความสามารถของตนเองส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เช่นเดียวกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองส่งผลทางลบต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เช่นเดียวกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน และสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของซูลลิแวน (นิภา นิธยาน. 2530: 52 – 53; อ้างอิงจาก Sullivan. 1953; n.d.) ที่กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นตอนต้นจะรู้สึกสับสนในเรื่องต่างๆ บางอย่างเกี่ยวกับตนเอง เด็กวัยนี้มีความต้องการมากมายหลายด้าน อีกทั้งจะมีความรู้สึกต้องการเป็นอิสระอย่างรุนแรง ดังนั้นสัมพันธภาพภายในครอบครัวจึงมีความสำคัญน้อยลงแต่ในขณะเดียวกันในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนก็มีความต้องการที่จะคบทั้งเพศตรงข้ามและเพศเดียวกันอย่างลึกซึ้ง พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรต้องมีความเข้าใจและยอมรับลักษณะพัฒนาการตามวัยของบุคคล ซึ่งเด็กในวัยนี้มักมีลักษณะที่ไม่ต้องการให้ผู้ปกครองมาควบคุมหรือบงการในเรื่องส่วนตัวมากนัก พ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง ควบคุมตนเองได้ พึ่งตนเองได้และมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. 2549: 204 - 205)

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การคบหาสมาคมกับเพื่อนจึงมีลักษณะที่ค่อนข้างแนบแน่น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย กลุ่มของเพื่อนจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดและความประพฤติ เช่น การรับฟังข้อเสนอแนะจากกลุ่มเพื่อนในการเลือกซื้อสินค้า การแต่งกาย การเดินทาง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับศรีเรือน แก้วกังวาล (2540: 339) ที่กล่าวว่าช่วงวัยรุ่นตอนปลายสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มเพื่อน

จะมีความมั่นคงและราบเรียบ เพราะมีวุฒิภาวะมากขึ้น ดังนั้นการที่วัยรุ่นร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่ดี เพราะจะทำให้วัยรุ่นเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่รู้สึกเขินอาย

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เช่นเดียวกับการพึ่งตนเองด้านการเรียน และอาจเป็นเพราะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย นักเรียนจึงได้รับประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมจนทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจในตนเองเป็นอย่างดี ลักษณะนิสัยและการกระทำจะมีลักษณะคงที่สม่ำเสมอ (นิภา นิธยาน. 2530: 52 – 53; อ้างอิงจาก Sullivan. 1953; n.d.) ครูจึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้สึกมั่นคงและอบอุ่นในจิตใจในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพราะครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ สามารถเป็นตัวของตัวเอง ดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความเป็นอิสระโดยพ้นจากการควบคุมดูแลของบิดามารดาและสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

2.3 ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อในความสามารถของตนกับการควบคุมตนเองส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เช่นเดียวกับการพึ่งตนเองด้านการเรียน และด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เช่นเดียวกับการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครองและสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนไม่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนทั้งสองระดับชั้นศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ผู้ปกครองจึงมักให้เงินแก่นักเรียนเป็นรายวันหรือรายอาทิตย์ ดังนั้นการที่นักเรียนจะจัดสรรเงินให้พอใช้ในแต่ละวันจึงเป็นสิ่งที่นักเรียนจะต้องเป็นผู้กำหนดเองว่าจะต้องใช้จ่ายเงินอย่างไรให้พอเพียงในแต่ละวันโดยไม่ต้องไปรบกวนผู้ปกครองหรือขยืมเงินจากเพื่อน

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ ดังนี้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนาการของวัยรุ่นเริ่มเข้าสู่ภาวะอย่างสมบูรณ์ โดยในระบายนี้นักมีการพัฒนาทางด้านจิตใจมากกว่าทางร่างกาย เด็กวัยรุ่นในช่วงนี้พยายามแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง พยายามแสดงออกให้เห็นว่าตนมิใช่เป็นเด็กวัยรุ่นอีกต่อไปแล้ว เช่น การกำหนดค่านิยมของตนเอง วางแผนอนาคตด้วยตนเอง เลือกเสื้อผ้า ของใช้ และการใช้เวลาด้วยตนเอง ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น จัดได้ว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ดังนั้นพัฒนาการทางวุฒิภาวะจึงยังไม่สมบูรณ์ การตัดสินใจหรือการกระทำในเรื่องบางอย่างยังไม่สามารถกระทำได้อย่างอิสระ อาจมีความกลัวหรือไม่กล้าในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ยังคงต้องพึ่งพาพ่อแม่หรือผู้ปกครองอยู่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540: 364)

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนและด้านเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพึ่งตนเองในด้านการเรียนและด้านเศรษฐกิจนั้น อาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัยหรืออายุ แต่อาจขึ้นอยู่กับความรู้จักรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ทั้งนี้หมายความว่า การที่นักเรียนจะพึ่งตนเองทางด้านการเรียนหรือเศรษฐกิจได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 6 ต้องการสอบให้ได้คะแนนดี วิธีการที่จะสอบให้ได้คะแนนดีก็คือ การรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง นั่นก็คือต้องอ่านหนังสือเตรียมสอบล่วงหน้า หรือในด้านเศรษฐกิจ เมื่อนักเรียนได้รับเงินจากผู้ปกครองมาโรงเรียนในแต่ละวัน นักเรียนก็ต้องรู้จักแบ่งเงินที่จะใช้จ่ายในแต่ละวันให้พอเพียง ซึ่งนักเรียนทั้งสองระดับชั้นก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียนและด้านเศรษฐกิจอาจไม่มีความเกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียน แต่อาจเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งความรับผิดชอบอาจเป็นตัวแปรแฝงที่ผู้วิจัยไม่ได้นำมาทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับข้อค้นพบของจิรวดี ชุมพล (2549: 90 - 91) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า นักเรียนที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีการพึ่งตนเอง และสอดคล้องกับข้อค้นพบของสมพงษ์ พานิชสกุล (2533: 62) ที่ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา กับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นตอนต้นกับวัยรุ่นตอนกลางมีค่านิยมในการพึ่งตนเองไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อในความสามารถของตน และการควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองครบทุกด้าน ได้แก่ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจของนักเรียนทั้งสองระดับชั้น ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางเพื่อการปลูกฝังและพัฒนาระบบการศึกษาให้นักเรียนมีความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านความเชื่อในความสามารถของตน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีความเชื่อในความสามารถของตนมากขึ้น โดยอาจให้นักเรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจ กล้าตัดสินใจและกล้าเผชิญกับความเป็นจริง พร้อมทั้งพูดชักจูงและให้กำลังใจแก่เด็กว่าตนมีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เมื่อเด็กกระทำกิจกรรมใดที่ประสบความสำเร็จด้วยตนเอง ผู้ปกครอง และครู ควรพูดชื่นชม เพราะจะทำให้เด็กมีกำลังใจ และเชื่อว่าตนจะมีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จได้อีก

1.2 ด้านการควบคุมตนเอง พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กได้ฝึกการควบคุมตนเอง เพราะการควบคุมตนเองนั้น เป็นวิธีการที่ดีในการปรับพฤติกรรมเพราะถ้าหากนักเรียนรู้จักควบคุมตนเอง ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมหรือมีการกระทำที่เหมาะสม โดยครูอาจมอบหมายงานให้นักเรียนทำ โดยมีระยะเวลาในการส่งงานไม่นาน และมีคะแนนพิเศษให้นักเรียนที่ส่งงานตามกำหนดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน ต้องควบคุมตนเองให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด ดังนั้น งานที่มีลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นงานที่ทำให้นักเรียนรู้สึกได้ว่าถ้าปล่อยเวลาไปให้เปล่าประโยชน์ ไม่รู้จักควบคุมตนเองให้มีใจจดจ่อกับการทำงาน งานนั้นก็จะส่งไม่ทันตามกำหนด คะแนนหรือผลการเรียนก็จะไม่ดีตามไปด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จึงน่าจะมีการศึกษานักเรียนในสังกัดอื่นเพื่อศึกษาว่าผลการวิจัยมีความใกล้เคียงหรือสอดคล้องกันเพียงใด

2.2 ควรมีการศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านต่างๆ กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และ 2 เพื่อศึกษาพัฒนาการของความสามารถในการพึ่งตนเองว่ามีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังให้มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในทฤษฎีเชิงลึก ซึ่งอาจทำให้ทราบว่าตัวแปรปัจจัยตัวแปรใดบ้างที่เป็นตัวแปรเหตุของตัวแปรปัจจัยอื่น ดังนั้นควรมีการศึกษาในรูปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อค้นหาลักษณะที่เป็นทั้งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรปัจจัยกับความสามารถในการพึ่งตนเอง

2.4 ควรศึกษาความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลองและมีการออกแบบการวิจัยที่รัดกุม โดยมีการสอบถาม สัมภาษณ์นักเรียน และมีการจัดกระทำทดลองในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายพักแรมหรือการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อศึกษาพัฒนาการว่าการจัดกิจกรรมหรือการจัดการเรียนการสอนแบบใดถึงจะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการพึ่งตนเองสูงสุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์. (2529). คู่มือการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน เรื่องการพึ่งตนเอง. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.
- กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. (2533). ผลของการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการพึ่งตนเองของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก จังหวัดขอนแก่น. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2544). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัด การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- จรรยา ทองถาวร. (2533). มนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- จินตนา บิลมาศ. (2529). คุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน สถาบันพัฒนาข้าราชการ พลเรือน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน.
- จิรวดี ชุมพล. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ใจทิพย์ พวงทอง. (2540). การศึกษาความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โณมสมร เหลือโกศล. (2531). ค่านิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2529). ชุดฝึกอบรมหลักสูตร การเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยมและ จริยธรรมของข้าราชการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ.
- ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2533). พฤติกรรมศาสตร์การสื่อสาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช.
- ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี. ปรินฏยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เทือน ทองแก้ว. (2540). *จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- ธโสธร ตูทองคำ. (2545, ธันวาคม). “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับแนวคิดการพึ่งตนเอง” , *รัฐสภาสาร*. 50(12): 46.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *พรมแดนความรู้ด้านการวิจัยและสถิติ: รวมบทความทางวิชาการของ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลละออ สุภาพล. (2527). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิภา นิธยาน. (2530). *การปรับตัวและบุคลิกภาพจิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2545ก). *รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การวัดประเมินการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2545ข). *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการศึกษา (หน่วยที่ 3)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเลิศ พูนสุขโข. (2540). *การเปรียบเทียบผลของการวางเงื่อนไขเป็นรายบุคคลและการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่มที่มีต่อการพึ่งตนเองทางด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุวรรณาราม กิ่งอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประสาธ ทิพย์ธรา. (2522). *พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปราณี รามสูตร. (2528). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปิยะธิดา ช่างผึ้ง. (2547, เมษายน - มิถุนายน). “การเรียนรู้แบบพึ่งตนเอง,” *พัฒนาเทคนิคศึกษา*. 16(50): 49.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535). *การวิเคราะห์ข้อมูลระดับมัลติแวลูเอทในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.
- _____. (2524). *การวิเคราะห์เส้นโยงทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2538). *เอกสารประกอบการสอนการทดสอบทางจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2539). *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา ทบวงมหาวิทยาลัย.

- พรรณิ ช. เจนจิต. (2538). *จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี จำกัด.
- พระราชันท์มุนี. (2528). *ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- พระราชวรมนูญ. (2532). *การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อมรินทร์ พรินตติ้ง กรู๊ป จำกัด.
- พิษณุพร รุโจปการ. (2541). *บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา กับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิสิทธิ์ ปทุมมาล. (2533). *ผลของการเข้ากลุ่มแบบ sensitivity training ต่อการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). *การศึกษาคืออะไร*. กรุงเทพฯ: ธรรมบูชา.
- เพ็ญพิไล ฤทธาณานนท์. (2549). *พัฒนาการมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2545). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเองแบบยั่งยืน.” *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 42(3): 8 – 9.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). *เทคนิคการสู่มตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี. เจ. พรินตติ้ง.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. (2537). “การสื่อสารในครอบครัว,” *การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 19 – 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- รัชณี ศุภจินทร์รัตน์. (2531). *ทักษะการติดต่อสื่อสาร*. สงขลา: ภาควิชาการบริหาร การศึกษาพยาบาล และบริการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญการพิมพ์.
- วรรณ แกมเกตุ. (2547, ธันวาคม). “การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน,” *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*. 17(1): 69.
- วัชร อ้นนาค. (2540, มกราคม – ธันวาคม). “การสื่อสารในครอบครัว,” *วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต*. 15(1): 31 – 34.
- วิจิตร อวาทกุล. (2526). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล.
- _____. (2540). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรินตติ้งเฮาส์.
- วิมล หนองพงษ์. (2538). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครักษ์ อำเภอนครักษ์ จังหวัดนครนายก*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วิวรรณ ศรีกุศลานุกุล. (2538). ผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดโออิวิแมนนิส ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิไล แพงศรี. (2536). มนุษย์สัมพันธ์สำหรับครู. อุบลราชธานี: วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2529). ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพรหมญาณวโรส. (2525). พุทธภาษิต เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาเมฆวิทยาลัย.
- สมพงษ์ พานิชสกุล. (2533). ค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2536). การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2534). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ ประสานมิตร.
- สุภาพันท์ โคตรจรัส. (2527). สุขภาพจิตในการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวรรณ ต้านสกุล. (2539). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์กับการสอนตามคู่มือการจัดกิจกรรม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทน์เอม. (2521). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพร่พิทยา.
- เสาวภา วัชรกิตติ. (2545). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิญาดา สวรรช. (2530). การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณีประภา หอมเศรษฐี. (2529). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อารยา สุวมาตย์. (2540). *การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเอง*. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุ้นตา นพคุณ. (2528). *แนวคิดทางการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนเรื่องคิดเป็น*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อุ้นตา นพคุณ; จันทรเพ็ญ เชื้อพานิช; และ ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (2526). *คุณลักษณะประชากรในกรุงเทพมหานครตามเป้าหมายทางการศึกษา : สภาพปัจจุบันและแนวโน้ม*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการปฏิบัติการระกิจการวิจัยเกี่ยวกับ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์; และ สิริวรรณ สารนาท. (2546, กรกฎาคม - ธันวาคม). "การอบรมเลี้ยงดู การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมที่ตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง," *วารสารวิจัย*. 6(2): 50 – 51.
- Ausubel, Devid P. (1968). *Educational Psychology*. New York: Holt, Rinehart.
- Bandura. A. (1977a). *Social. Learning Theory*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice - Hall.
- _____. (1977b). Self – Efficacy : Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* 84, : 191 – 215.
- _____. (1986). *Social foundations of thought and action : A social cognitive theory*. New Jersey: Englewood Cliff, N.J.: Pr Social entice – Hall.
- _____. (1997). *Self – Efficacy the exercise of control*. New York: R R Donelley & Sos Company. P 20.
- Berlo, David K. (1960). "Interaction : The Goal of Human," *The Process of Communication*. New York: Holt, Rinehart and winston.
- Cogen, M.L. (1975, January). "Studies of Teacher Behavior," *The Journal of Experimental Education*. 135 – 139.
- Dewey, John. (1933). *How we think*. Massachusette: D.C. Heath.
- Harton, H.C.; & Latane, B. (1996). "Social Influence and Adolescent Lifestyle Attitudes," in *journal of Research on Adolescence*. 7(2): 197 – 220.
- Hurlock, Elizabeth B. (1978). *Child Development*. 6th ed. New York: McGraw – Hill.
- Johnson, David W. (1986). *Reaching Out : Interpersonal Effectiveness and self – Actualization*. 3rd ed. New York: Prentice – Hall.

- Johnson, Richard A.; & Dean W. Wichern. (1992). *Applied Multivariate Statistical Analysis*. 3rd ed. New York: Prentice- Hall, Inc.,
- Kalish, Harry I. (1981). *From Behavioral Science to Behavior Modification*. New York: McGraw – Hill.
- Kantor, B.; & Lehr C.W. (1976). *Family Interaction Pattern*. New York: McGraw – Hill.
- Keeve, J.P. (1994). (Husen,Torsten & Postlethwaite T.Neville ,Editors) “Profile Analysis” *The International Encyclopedia of Education*. Vol.5 2nd ed.. New York: Pergamon.
- Kerlinger, Fred N. (1992). *Foundations of Behavioral Research*. 3rd ed. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Knowles, M.S. (1975). *Self – Directed Learning : A Guide for Learner and teacher*. New York: Association Press.
- Lawhon, Tommie. (1990, November) “Techniques for Nurturing the Rudiments of Self – Reliance in Children from Birth to Age Three,” *Resources in Education (ERIC)*. 25: 97.
- Mclod, J.M.; S.H. Chaffee; & D.B.Wackman. (1973). *Communication and Political Socialization*. New York: McGraw – Hill.
- Mischel, W.; & Harriet N Mischel. (1976). “A Cognitive Social – Learning Approach to Morality and Self – Regulation in Thomas Lickona ,” *Moral Development and Behavior : Theory Research and Social Issue*. New York: Academic Press.
- Morrison, Donald F. (1978). *Multivariate Statistical Methods*. 2nd ed. Tokyo: McGraw-Hill,Inc.,
- Nunnally, Jum C. (1959). *Test and Measurements: Assessment and Prediction*. New York: McGraw – Hill Inc.
- Pajares, Frank.; & Johnson, Magaret J. (1994, October). Confidence and Competence in Writing : The Role of Self – Efficacy,Outcome Expectancy, and apprehension. *Research in the Teaching of English*. 28: 313 – 331.
- Pearson, Judy C. (1989). *Communication in the Family : Seeking Staisfaction in Changing Times*. New York: Harper & Row.
- Pedhazur, Elazar J. (1997). *Multiple Regression in Behavior Research*. Explanation and Prediction , Harcourt Brace Colleage Publishers.

- Rencher, Alvin C. (1995). *Methods of Multivariate Analysis*. New York: John Wiley & Sons, Inc.,
- Rogers, Carl. (1969). *Freedom to Learn*. Columbus. Ohio: Charles E. Merrill.
- Seber, G.A.F. (1984). *Multivariate Observation*. New York: John Wiley & Sons, Inc.,
- Shunk, Dale H. (1983). Developing Children's Self – efficacy and Skill : The Roles of Social Comparative Information and Goal Setting. *Contemporary Educational Psychology*. 8 : 76 – 86.
- Skinner, B.F. (1953). *Science and Human Behavior*. New York: Macmillan.
- Stevens, James. (1992). *Applied Multivariate Statistics for the Social Science*. 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.,
- Stuart, Richard B. (1972). "Situational Versus Self – Control," in *Advances in Behavior Therapy*. P.129 – 143. New York: Academic Press.
- Tabachnick, Barbara G.; & Linda S. Fidell. (1996). *Using Multivariate Statistics*. 3rd ed. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Taylor, Ronald D. (1996). "Adolescents' Perceptions of Kinship Support and Family Management.," in *Journal of Development Psychology*. 32(4) : 687 – 695.
- Timm, Neil H. (1975). *Multivariate Analysis with Applications in Education and Psychology*. California: Wadsworth Publishing Company, Inc.,
- Thorpe, Louis P.; Willis W. Clark.; & Ernest W. Tieg. (1953). *Manual of California Test of Personality*. New York : McGraw – Hill Inc.
- Wright, D. (1975). *The Psychology of Moral Behavior*. Middlesex. England: Penguin Book.
- Yoder, J.; & Proctor, W. (1988). *The Self – confident Child*. New York: Facts On File Publications.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ ศลโกสม
ข้าราชการบำนาญ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รองศาสตราจารย์ วณิช สุธารัตน์
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินตนา เวชมี
รองคณบดีฝ่ายการวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุกิจ สุวานิช
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
5. อาจารย์ ดร. อมรรัตน์ สนั่นเสียง
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
6. อาจารย์ มิ่ง เทพक्रमเมือง
อาจารย์ประจำ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

ภาคผนวก ข
คุณภาพของเครื่องมือรายข้อ

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	1.00	นำไปใช้	.0277	ตัดทิ้ง
2	1.00	นำไปใช้	.2758	นำไปใช้
3	0.67	นำไปใช้	.2043	ตัดทิ้ง
4	1.00	นำไปใช้	.3781	นำไปใช้
5	0.67	นำไปใช้	.1530	ตัดทิ้ง
6	0.67	นำไปใช้	.1569	ตัดทิ้ง
7	1.00	นำไปใช้	.3425	นำไปใช้
8	1.00	นำไปใช้	.4941	นำไปใช้
9	1.00	นำไปใช้	.4167	นำไปใช้
10	1.00	นำไปใช้	.3828	นำไปใช้
11	1.00	นำไปใช้	.2553	นำไปใช้
12	1.00	นำไปใช้	.2173	นำไปใช้
13	1.00	นำไปใช้	.1397	ตัดทิ้ง
14	0.33	นำไปปรับปรุง	.3346	นำไปใช้
15	1.00	นำไปใช้	.4501	นำไปใช้
16	1.00	นำไปใช้	.3796	นำไปใช้
17	1.00	นำไปใช้	.4875	นำไปใช้
18	1.00	นำไปใช้	.0905	ตัดทิ้ง
19	1.00	นำไปใช้	.3715	นำไปใช้
20	1.00	นำไปใช้	.5115	นำไปใช้
21	1.00	นำไปใช้	.1899	ตัดทิ้ง
22	0.67	นำไปใช้	.3537	นำไปใช้
23	1.00	นำไปใช้	.1493	ตัดทิ้ง

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ

ในชีวิตประจำวัน

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	1.00	นำไปใช้	.2547	ตัดทิ้ง
2	1.00	นำไปใช้	.2586	ตัดทิ้ง
3	1.00	นำไปใช้	.5292	นำไปใช้
4	1.00	นำไปใช้	.4004	นำไปใช้
5	1.00	นำไปใช้	.4277	นำไปใช้
6	0.33	นำไปปรับปรุง	.4916	นำไปใช้
7	0.33	นำไปปรับปรุง	.3688	นำไปใช้
8	1.00	นำไปใช้	.4334	นำไปใช้
9	1.00	นำไปใช้	.2003	ตัดทิ้ง
10	0.33	นำไปปรับปรุง	.3832	นำไปใช้
11	1.00	นำไปใช้	.1977	ตัดทิ้ง
12	1.00	นำไปใช้	.3306	นำไปใช้
13	1.00	นำไปใช้	.3278	นำไปใช้
14	1.00	นำไปใช้	.2188	ตัดทิ้ง
15	1.00	นำไปใช้	.4708	นำไปใช้
16	0.33	นำไปปรับปรุง	.3932	นำไปใช้
17	1.00	นำไปใช้	.2735	นำไปใช้
18	1.00	นำไปใช้	.4529	นำไปใช้
19	1.00	นำไปใช้	.2462	ตัดทิ้ง
20	1.00	นำไปใช้	.3014	นำไปใช้
21	1.00	นำไปใช้	.3235	นำไปใช้
22	1.00	นำไปใช้	.2410	ตัดทิ้ง
23	0.67	นำไปใช้	.1552	ตัดทิ้ง

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	1.00	นำไปใช้	.0519	ตัดทิ้ง
2	1.00	นำไปใช้	.4940	นำไปใช้
3	1.00	นำไปใช้	.2217	ตัดทิ้ง
4	1.00	นำไปใช้	.3273	นำไปใช้
5	0.67	นำไปใช้	.0799	ตัดทิ้ง
6	1.00	นำไปใช้	.3761	นำไปใช้
7	1.00	นำไปใช้	.4076	นำไปใช้
8	1.00	นำไปใช้	.2771	นำไปใช้
9	1.00	นำไปใช้	.2537	นำไปใช้
10	0.33	นำไปปรับปรุง	.2215	ตัดทิ้ง
11	0.67	นำไปใช้	.3653	นำไปใช้
12	0.33	นำไปปรับปรุง	.4262	นำไปใช้
13	1.00	นำไปใช้	.4327	นำไปใช้
14	1.00	นำไปใช้	.3263	นำไปใช้
15	1.00	นำไปใช้	.3601	นำไปใช้
16	1.00	นำไปใช้	.2925	นำไปใช้
17	1.00	นำไปใช้	.2429	นำไปใช้
18	1.00	นำไปใช้	.3214	นำไปใช้
19	1.00	นำไปใช้	.0383	ตัดทิ้ง
20	1.00	นำไปใช้	.2090	ตัดทิ้ง
21	0.67	นำไปใช้	.3967	นำไปใช้
22	1.00	นำไปใช้	.2028	ตัดทิ้ง
23	0.67	นำไปใช้	.2493	นำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	0.67	นำไปใช้	.2378	นำไปใช้
2	1.00	นำไปใช้	.3913	นำไปใช้
3	1.00	นำไปใช้	.4251	นำไปใช้
4	1.00	นำไปใช้	.2787	นำไปใช้
5	1.00	นำไปใช้	.1208	ตัดทิ้ง
6	0.33	นำไปปรับปรุง	.0141	ตัดทิ้ง
7	0.33	นำไปปรับปรุง	.3600	นำไปใช้
8	0.33	นำไปปรับปรุง	.1285	ตัดทิ้ง
9	0.33	นำไปปรับปรุง	.1706	ตัดทิ้ง
10	1.00	นำไปใช้	.2067	นำไปใช้
11	1.00	นำไปใช้	.4572	นำไปใช้
12	1.00	นำไปใช้	.4705	นำไปใช้
13	1.00	นำไปใช้	.4319	นำไปใช้
14	0.67	นำไปใช้	.5981	นำไปใช้
15	0.67	นำไปใช้	.2506	นำไปใช้
16	0.67	นำไปใช้	.5072	นำไปใช้
17	1.00	นำไปใช้	.1563	ตัดทิ้ง
18	1.00	นำไปใช้	.5427	นำไปใช้
19	0.67	นำไปใช้	.2327	นำไปใช้
20	1.00	นำไปใช้	.3320	นำไปใช้
21	1.00	นำไปใช้	.1912	ตัดทิ้ง
22	1.00	นำไปใช้	.1999	นำไปใช้
23	1.00	นำไปใช้	.1451	ตัดทิ้ง

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	1.00	นำไปใช้	.5418	นำไปใช้
2	0.67	นำไปใช้	.1521	ตัดทิ้ง
3	1.00	นำไปใช้	.3920	นำไปใช้
4	1.00	นำไปใช้	.4823	นำไปใช้
5	1.00	นำไปใช้	.5421	นำไปใช้
6	1.00	นำไปใช้	.5792	นำไปใช้
7	1.00	นำไปใช้	.4048	นำไปใช้
8	1.00	นำไปใช้	.5308	นำไปใช้
9	0.67	นำไปใช้	.5476	นำไปใช้
10	0.67	นำไปใช้	.5225	นำไปใช้
11	1.00	นำไปใช้	.0126	ตัดทิ้ง
12	0.33	นำไปปรับปรุง	.1661	ตัดทิ้ง
13	1.00	นำไปใช้	.6132	นำไปใช้
14	0.67	นำไปใช้	.6155	นำไปใช้
15	0.67	นำไปใช้	-.0205	ตัดทิ้ง
16	1.00	นำไปใช้	.4200	นำไปใช้
17	0.33	นำไปปรับปรุง	.3432	ตัดทิ้ง
18	1.00	นำไปใช้	.4348	นำไปใช้
19	0.67	นำไปใช้	.2810	ตัดทิ้ง
20	1.00	นำไปใช้	.3096	ตัดทิ้ง
21	1.00	นำไปใช้	.5686	นำไปใช้
22	1.00	นำไปใช้	.2770	ตัดทิ้ง
23	1.00	นำไปใช้	.3494	นำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	1.00	นำไปใช้	.3660	นำไปใช้
2	1.00	นำไปใช้	.2434	ตัดทิ้ง
3	0.67	นำไปใช้	.5714	นำไปใช้
4	1.00	นำไปใช้	.5240	นำไปใช้
5	1.00	นำไปใช้	.3223	ตัดทิ้ง
6	1.00	นำไปใช้	.4674	นำไปใช้
7	1.00	นำไปใช้	.5191	นำไปใช้
8	1.00	นำไปใช้	.3730	ตัดทิ้ง
9	1.00	นำไปใช้	.5929	นำไปใช้
10	1.00	นำไปใช้	.5057	นำไปใช้
11	0.67	นำไปใช้	.0428	ตัดทิ้ง
12	0.67	นำไปใช้	.5709	นำไปใช้
13	0.67	นำไปใช้	.5750	นำไปใช้
14	1.00	นำไปใช้	.5810	นำไปใช้
15	1.00	นำไปใช้	-.5010	ตัดทิ้ง
16	0.67	นำไปใช้	-.5324	ตัดทิ้ง
17	1.00	นำไปใช้	.4618	นำไปใช้
18	1.00	นำไปใช้	.0087	ตัดทิ้ง
19	0.67	นำไปใช้	.5429	นำไปใช้
20	1.00	นำไปใช้	.5119	นำไปใช้
21	0.67	นำไปใช้	.4799	นำไปใช้
22	1.00	นำไปใช้	.4981	นำไปใช้
23	1.00	นำไปใช้	.5292	นำไปใช้

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดทัศนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	1.00	นำไปใช้	.2567	ตัดทิ้ง
2	1.00	นำไปใช้	.1644	ตัดทิ้ง
3	1.00	นำไปใช้	.4709	นำไปใช้
4	1.00	นำไปใช้	.5284	นำไปใช้
5	1.00	นำไปใช้	.5032	นำไปใช้
6	1.00	นำไปใช้	.5694	นำไปใช้
7	0.33	นำไปปรับปรุง	.4166	นำไปใช้
8	1.00	นำไปใช้	.4472	นำไปใช้
9	1.00	นำไปใช้	.4660	นำไปใช้
10	1.00	นำไปใช้	.3617	ตัดทิ้ง
11	1.00	นำไปใช้	.5570	นำไปใช้
12	1.00	นำไปใช้	.3835	ตัดทิ้ง
13	1.00	นำไปใช้	.4189	นำไปใช้
14	1.00	นำไปใช้	.2701	ตัดทิ้ง
15	1.00	นำไปใช้	.6020	นำไปใช้
16	1.00	นำไปใช้	.4535	นำไปใช้
17	1.00	นำไปใช้	.3875	ตัดทิ้ง
18	1.00	นำไปใช้	.4355	นำไปใช้
19	1.00	นำไปใช้	.4047	ตัดทิ้ง
20	1.00	นำไปใช้	.4471	นำไปใช้
21	1.00	นำไปใช้	.4916	นำไปใช้
22	1.00	นำไปใช้	.6296	นำไปใช้
23	1.00	นำไปใช้	.3026	ตัดทิ้ง

ค่าดัชนีความสอดคล้องและดัชนีค่าอำนาจจำแนก

แบบสอบถามวัดทัศนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ข้อที่	ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)	การพิจารณาเมื่อ นำไปใช้ ในการ Try out	ดัชนีค่าอำนาจจำแนก (Item - total Correlation)	การพิจารณา เมื่อนำไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง
1	0.67	นำไปใช้	.5011	นำไปใช้
2	1.00	นำไปใช้	.3080	ตัดทิ้ง
3	1.00	นำไปใช้	.6018	นำไปใช้
4	1.00	นำไปใช้	.6468	นำไปใช้
5	1.00	นำไปใช้	.4485	นำไปใช้
6	1.00	นำไปใช้	.5328	นำไปใช้
7	1.00	นำไปใช้	.1874	ตัดทิ้ง
8	1.00	นำไปใช้	.3472	ตัดทิ้ง
9	1.00	นำไปใช้	.3831	นำไปใช้
10	1.00	นำไปใช้	.5214	นำไปใช้
11	1.00	นำไปใช้	.5765	นำไปใช้
12	0.67	นำไปใช้	.3308	นำไปใช้
13	1.00	นำไปใช้	.5236	นำไปใช้
14	1.00	นำไปใช้	.3396	ตัดทิ้ง
15	1.00	นำไปใช้	.5078	นำไปใช้
16	1.00	นำไปใช้	.3629	นำไปใช้
17	1.00	นำไปใช้	.4750	นำไปใช้
18	0.67	นำไปใช้	.4837	นำไปใช้
19	1.00	นำไปใช้	.2699	ตัดทิ้ง
20	1.00	นำไปใช้	.2564	ตัดทิ้ง
21	1.00	นำไปใช้	.4799	นำไปใช้
22	1.00	นำไปใช้	.2127	ตัดทิ้ง
23	1.00	นำไปใช้	.1899	ตัดทิ้ง

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัย ซึ่งไม่มีข้อใดถูกหรือผิด เป็นเพียงการศึกษาการปฏิบัติตนของนักเรียนเท่านั้น ดังนั้นคำตอบที่ได้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการเรียนของนักเรียน และคำตอบของนักเรียนจะใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น จึงขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด

2. แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง

ฉบับที่ 7 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ฉบับที่ 8 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

3. ขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

4. เมื่อนักเรียนตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว ก่อนส่งขอความร่วมมือให้นักเรียนตรวจสอบแบบสอบถามว่าทำครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าตอบครบทุกข้อแล้วจึงนำส่ง

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นายสันต์ชัย รามะนพ

นิสิตปริญญาโท

สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓)

ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1.	ข้าพเจ้าจะศึกษาเอกสารจากแหล่งการเรียนรู้ ต่างๆ เมื่อมีปัญหาจากงานที่ครูมอบหมาย					
2.	เมื่อไม่เข้าใจในบทเรียนอย่างแท้จริง ข้าพเจ้า จะเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาสิ่งนั้นด้วยตนเอง					
3.	การศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองทำให้ ข้าพเจ้าได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้น					
4.	การทำงานส่วนบุคคลที่ครูกำหนดให้ส่ง ข้าพเจ้าจะทำด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ใครช่วย					
5.	เมื่อมีการบ้านที่ยากข้าพเจ้าจะค้นคว้าศึกษา และทำให้สำเร็จด้วยตนเอง					
6.	ข้าพเจ้าจะวานให้เพื่อนแก้ไขงานที่เคยส่งครู					
7.	ข้าพเจ้าจะแก้ไขแบบฝึกหัดที่ทำผิดโดยที่ครู ไม่ต้องเตือน					
8.	หลังจากที่มีการทดสอบย่อยข้าพเจ้าจะนำโจทย์ ที่ทำไม่ได้มาคิดหาคำตอบเพื่อเป็นแนวทาง ในการทำแบบทดสอบปลายภาค					
9.	เมื่อข้าพเจ้าไม่เข้าใจในการเรียนวิชาใดแสดงว่า เนื้อหาวิชานั้นยากเกินไปที่จะเรียน					
10.	ข้าพเจ้าไม่ชอบเรียนวิชาใดข้าพเจ้าจะตั้งใจ ไม่สนใจเรียนในวิชานั้น					
11.	เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการสอบปลายภาค ข้าพเจ้าจะกำหนดตารางทบทวนความรู้เอง					
12.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างทำแบบฝึกหัดที่พบจาก หนังสือต่างๆ					
13.	ข้าพเจ้ามักใช้เวลาว่างในช่วงปิดเทอมหา ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน					
14.	ในขณะที่มีการเรียนการสอน ถ้ามีข้อสงสัย ในบทเรียนข้าพเจ้าจะยกมือซักถามครูให้เกิด ความเข้าใจหลังจากที่ครูอธิบายเสร็จแล้ว					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
15.	ถึงแม้ข้าพเจ้าจะไม่เข้าใจในบทเรียน แต่เมื่อ ครูถามข้าพเจ้าก็จะไม่ยกมือ					

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1.	ข้าพเจ้าสามารถทำความสะอาดบ้านด้วยตนเอง ถ้าได้รับมอบหมาย					
2.	ถ้ามีปัญหาเฉพาะหน้า เล็กๆน้อยๆ เกิดขึ้นภายในบ้านข้าพเจ้าสามารถช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้ด้วยตนเอง					
3.	ข้าพเจ้าสามารถดูแลเครื่องแต่งกายนักเรียนได้ด้วยตนเอง					
4.	ข้าพเจ้าสามารถซักเสื้อผ้าได้ด้วยตนเอง					
5.	ข้าพเจ้าจัดกระเป๋านักเรียนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ใครมาจัดให้					
6.	ข้าพเจ้าสามารถจัดเครื่องนอนให้เรียบร้อยได้ด้วยตนเอง					
7.	ถ้าเสื้อผ้าที่ใส่ขาดและไม่มีใครซ่อมแซมให้ข้าพเจ้าก็สามารถซ่อมแซมเองให้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้					
8.	ข้าพเจ้าจะไม่ยอมอยู่บ้านคนเดียวในตอนกลางคืนถ้าผู้ปกครองจะไปทำธุระภายนอกต้องมีคนอยู่เป็นเพื่อน					
9.	ถ้าต้องไปติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ที่ไม่รู้จัก และสามารถเดินทางไปได้ข้าพเจ้าก็สามารถหาข้อมูลที่จะไปด้วยตนเองได้					
10.	ถึงแม้ไม่มีผู้ปกครองไปส่งข้าพเจ้าก็สามารถเดินทางไปโรงเรียนได้ด้วยตนเอง					
11.	ถ้าไม่มีใครไปส่ง ข้าพเจ้าก็สามารถเดินทางไปทำธุระที่บ้านเพื่อนได้ด้วยตนเอง					
12.	ข้าพเจ้าไปพบแพทย์ได้ด้วยตนเองถ้ามีอาการไม่สบายเพียงเล็กน้อย					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
13.	ถ้าผู้ปกครองให้ไปส่งจดหมายที่ทำการไปรษณีย์ข้าพเจ้าก็สามารถเดินทางไปติดต่อดีด้วยตนเอง					
14.	ถ้าไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการปรุงอาหารข้าพเจ้าก็สามารถซื้ออาหารสำเร็จรูปมารับประทานเองได้โดยไม่ต้องเป็นภาระแก่ใคร					
15.	ถ้าอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวหมดข้าพเจ้าก็สามารถจัดซื้อได้ด้วยตนเอง					

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓)

ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1.	ข้าพเจ้าใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัด					
2.	ถ้าซ่อมแซมอุปกรณ์ของใช้ด้วยตนเองได้ ข้าพเจ้าจะไม่ไปจ้างให้คนอื่นทำ					
3.	ของใดที่อยากได้แม้จะแพงข้าพเจ้าก็จะให้ ผู้ปกครองซื้อ					
4.	ข้าพเจ้าจะเลือกซื้อของที่จำเป็นต้องใช้เท่านั้น					
5.	ข้าพเจ้ามักจะนำความรู้ที่เรียนมาประดิษฐ์วัสดุ ของใช้ขึ้นใช้เอง					
6.	สิ่งของที่ซื้อมาถ้าไม่ถูกใจข้าพเจ้าจะเลิกใช้ทันที					
7.	ข้าพเจ้ามักจะซื้อเสื้อผ้าที่ตัดเย็บเรียบร้อย แต่ราคาไม่แพง					
8.	ข้าพเจ้าชอบซื้ออุปกรณ์การเรียนที่มีคุณภาพ แต่ราคาไม่แพง					
9.	ก่อนที่ข้าพเจ้าจะซื้อของสิ่งใดจะต้องคิดให้รอบ ครอบเสียก่อน					
10.	ของสิ่งใดถึงแม้จะยังไม่จำเป็นในการใช้ แต่ถ้าอยากได้ข้าพเจ้าก็จะซื้อเก็บไว้					
11.	ข้าพเจ้าชอบซื้อหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการ เรียนมาอ่านเพิ่มเติมความรู้					
12.	ข้าพเจ้าทำบัญชีรายรับรายจ่ายด้วยตนเอง					
13.	ข้าพเจ้าเก็บสะสมเงินเพื่อนำไว้ใช้ในยามจำเป็น โดยไม่ต้องรบกวนผู้ปกครอง					
14.	ข้าพเจ้ามักวางแผนในการเก็บเงินออม					
15.	ถ้าเจอของที่ยอยากได้ข้าพเจ้าจะขอยืมเงินเพื่อน ซื้อไปก่อน					

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓)

ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1.	เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจข้าพเจ้าจะพยายาม ทำจิตใจให้สงบ					
2.	ก่อนที่ข้าพเจ้าจะทำสิ่งสำคัญลงไปต้องหยุดคิด เสียก่อน					
3.	เมื่อข้าพเจ้าเริ่มต้นทำงานสิ่งใดแล้ว จะตั้งใจทำงานสิ่งนั้นให้ประสบความสำเร็จ					
4.	ข้าพเจ้าไม่สนใจว่างานที่ทำอยู่จะสำเร็จ ตามเป้าหมายหรือไม่					
5.	ข้าพเจ้ามักจะหนีไปดูกระดานคำตอบของ เพื่อนในขณะที่สอบว่าตอบเหมือนข้าพเจ้าหรือไม่					
6.	ข้าพเจ้าสามารถระงับอารมณ์โกรธได้ถึงแม้จะมีคน มารบกวนขณะทำงานก็ตาม					
7.	ข้าพเจ้าชอบโอ้อวดเมื่อทำงานไม่สำเร็จ					
8.	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดเมื่อต้องแก้ผลงานส่งครู					
9.	ข้าพเจ้าจะตอบโต้ทันทีเมื่อมีใครมาชี้ข้อบกพร่อง					
10.	เมื่อไม่พอใจใครข้าพเจ้าจะตวาดและแสดง สีหน้าให้เขารู้					
11.	ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อเมื่อต้องทนฟังเรื่องที่ไม่น่าสนใจ และจะหาทางเลี้ยวออกมา					
12.	เพื่อนๆ ส่วนใหญ่เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนเจ้าอารมณ์					
13.	ข้าพเจ้ามักจะแสดงอาการไม่เห็นด้วย ทุกครั้งเมื่อผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ					
14.	ข้าพเจ้าจะแสดงอาการโอ้อวดที่ต้องทำงาน ร่วมกับคนที่ไม่มีควมรับผิดชอบ					
15.	ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เมื่อทำงานล้มเหลว					
16.	เมื่อมีอุปสรรคมาขัดขวางในการทำงาน ข้าพเจ้า จะหาทางฟันฝ่าอุปสรรคนั้นเพื่อให้งาน ประสบความสำเร็จ					

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความเชื่อในความสามารถของตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1.	เมื่อครูสั่งให้ทำงานข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะทำงาน ได้สำเร็จ					
2.	ข้าพเจ้าสามารถทำงานให้สำเร็จได้ด้วยดี ถ้าตั้งใจจะทำ					
3.	ถ้าข้าพเจ้าเอาใจจดจ่อกับการเรียน เชื่อว่า ย่อมเข้าใจในบทเรียนนั้นๆ เป็นอย่างดี					
4.	ข้าพเจ้ากล้าพูดหน้าชั้นเรียนโดยไม่สั่น และประหม่าถ้ามีการเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี					
5.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถอธิบายการบ้าน ให้เพื่อนฟังได้ถ้าข้าพเจ้าทำการบ้านข้อนั้นๆ ถูกต้อง					
6.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าต้องสอบได้คะแนนดีถ้าเตรียมตัว อ่านหนังสือมาอย่างเต็มที่					
7.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าสามารถสรุปเนื้อหาสำคัญ ในบทเรียนได้เมื่อเรียนจบบทเรียนนั้นๆ แล้ว					
8.	ถ้ามีความขยันและตั้งใจจริง ข้าพเจ้าเชื่อว่า สามารถเรียนได้ทันเพื่อนเมื่อหายป่วย					
9.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำงานให้สำเร็จได้ถึงแม้ งานนั้นจะยากก็ตาม					
10.	ถ้าเห็นเพื่อนทำงานผิดพลาดข้าพเจ้าเชื่อว่า สามารถอธิบายในสิ่งที่ถูกต้องให้เพื่อนเข้าใจได้					
11.	ข้าพเจ้าสามารถตอบคำถามครูได้เมื่อจบบทเรียน					
12.	ข้าพเจ้ากล้าพูดในสิ่งที่ถูกต้องถึงแม้จะมีคน ไม่ชอบก็ตาม					
13.	ข้าพเจ้ากล้าอธิบายให้ครูทราบได้เมื่อครูสอน ไม่ตรงตามตำรา					
14.	ข้าพเจ้ามีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ต่างๆ ได้ ถ้ามีความตั้งใจจริง					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
15.	ข้าพเจ้าไม่สามารถตัดสินใจใดๆ ในขณะที่ทำงาน กลุ่มเพราะกลัวว่าความคิดเห็นของตนเองผิด					

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดรูปแบบการสื่อสารทางบวกของผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓)

ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1.	เมื่อข้าพเจ้าทำความดี ผู้ปกครองมักพูดชื่นชม					
2.	เมื่อข้าพเจ้าต้องการคำปรึกษา ผู้ปกครองมักไม่สนใจ					
3.	ผู้ปกครองมักให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา ของข้าพเจ้า					
4.	ผู้ปกครองมักไม่สนใจในสิ่งที่ข้าพเจ้า ต้องการพูด					
5.	ผู้ปกครองรับฟังเรื่องที่ทำให้ข้าพเจ้า ไม่ค่อยสบายใจ					
6.	ผู้ปกครองมักยึดความคิดของตนเองเป็นหลักโดย ไม่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้แสดงความคิดเห็น					
7.	เมื่อข้าพเจ้าต้องการแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่างๆ ผู้ปกครองมักไม่สนใจ					
8.	เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจผู้ปกครองมักเอาใจใส่พูดคุย กับข้าพเจ้าอย่างใกล้ชิด					
9.	เมื่อข้าพเจ้ากระทำสิ่งใดไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้ปกครองมักเฉยเมย					
10.	เมื่อข้าพเจ้าผิดหวังผู้ปกครองจะพูดให้กำลังใจ					
11.	เมื่อข้าพเจ้ากระทำในสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติผู้ปกครอง มักให้คำชี้แนะและข้อควรปฏิบัติ					
12.	ข้าพเจ้ามักถูกผู้ปกครองตวาดใส่เมื่ออารมณ์ไม่ดี					
13.	ผู้ปกครองมักพูดกับข้าพเจ้าด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ และสุภาพ					
14.	เมื่อผู้ปกครองไม่พอใจมักจะบอกให้ข้าพเจ้า ไปให้พ้น					
15.	ผู้ปกครองมักพูดคุยกับข้าพเจ้าด้วยสีหน้า ที่ยิ้มแย้ม					
16.	เมื่อมีเรื่องถกเถียงกัน ผู้ปกครองมักพูดจาไม่ สุภาพกับข้าพเจ้า					

ฉบับที่ 7 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓)

ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1.	เพื่อนๆ มักแสดงพฤติกรรมเหมือนกับข้าพเจ้า เป็นคนเห็นแก่ตัว					
2.	เมื่อเพื่อนมีปัญหา ข้าพเจ้าเต็มใจให้คำปรึกษา					
3.	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา เพื่อนๆ จะให้คำแนะนำ					
4.	เมื่อข้าพเจ้าผิดหวัง เพื่อนๆ มักพูดให้กำลังใจ					
5.	ถ้าข้าพเจ้าไม่สบาย เพื่อนๆ จะถามถึงอาการ และพาไปห้องพยาบาล					
6.	ถ้าข้าพเจ้าหยุดเรียน เพื่อนๆ จะติดต่อถามข่าว					
7.	เพื่อนๆ เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าแสดงความ คิดเห็นได้อย่างเต็มที่					
8.	เพื่อนๆ มักชื่นชมและแสดงความยินดีด้วย เมื่อข้าพเจ้าสอบได้คะแนนสูงขึ้น					
9.	เมื่อต้องทำงานกลุ่ม เพื่อนๆ จะให้ข้าพเจ้า ร่วมกลุ่มด้วยความเต็มใจ					
10.	ข้าพเจ้าสามารถคุยเล่นและทำกิจกรรมร่วมกัน กับเพื่อนอย่างสนิทสนม					
11.	เพื่อนๆ ส่วนใหญ่ชอบทำงานกับข้าพเจ้า					
12.	เพื่อนๆ รังเกียจและไม่สนใจจะให้ข้าพเจ้า ร่วมกลุ่มทำงาน					
13.	ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่นและสนุกสนานเมื่ออยู่ กับเพื่อน					
14.	ข้าพเจ้าทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้ดี					
15.	เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนๆ จะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่					

ฉบับที่ 8 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ และทำเครื่องหมาย (✓)

ลงในช่องว่างท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริง บ้างไม่ จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1	ครูให้ความร่วมมือทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆ					
2	ครูมีเวลาให้นักเรียนเมื่อต้องการขอความช่วยเหลือ					
3	ครูให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนมีปัญหา					
4	ครูมักสอบถามถึงเรื่องความเป็นอยู่ของนักเรียน					
5	ครูให้กำลังใจเมื่อนักเรียนมีเรื่องไม่สบายใจ					
6	ครูมักซักถามด้วยความเป็นห่วงเมื่อนักเรียนขาดเรียน					
7	ครูคอยตักเตือน ชี้แนะ เมื่อนักเรียนทำงานไม่ถูกต้อง					
8	ครูให้ข้อคิดที่ดีแก่นักเรียน					
9	เมื่อมีการซักถามเกี่ยวกับบทเรียนครูมักไม่สนใจและให้ไปศึกษาเอง					
10	นักเรียนแสดงความเคารพครูด้วยความจริงใจ					
11	ข้าพเจ้าพูดจาสุภาพและไพเราะกับครูด้วยความจริงใจ					
12	นักเรียนมักทำกิริยาไม่สมควรต่อหน้าครู					
13	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานตามที่ครูมอบหมาย					
14	ข้าพเจ้าตั้งใจปฏิบัติงานในเรื่องที่ครูสอน					
15	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจเมื่อได้รับคำชี้แนะจากครู					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายสันต์ชัย รามะนพ
วันเดือนปีเกิด	9 สิงหาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	14 หมู่ 2 ต.บ้านรุน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู อันดับ คศ. 1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเทศบาลวัดทองบุปผารณณนิสร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย
พ.ศ. 2543	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) การสอนคณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การวิจัยและสถิติทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ